

4 Sveriges beslutanderätt i vissa frågor

4.1 Allmänt

Som redan har nämnts har reglerna om europakooperativ – bortsett från de som har med frågor om arbetstagarinflytande att göra – meddelats i förordningsform. En EG-förordning är bindande i sin helhet och direkt tillämplig i varje medlemsstat (se artikel 249 i EG-fördraget). EG-domstolen har slagit fast att förordningar inte får införlivas i nationell rätt eftersom detta skulle kunna skapa tvivel om deras ursprung och rättsliga effekt (jfr prop. 1994/95:19 del 1 s. 524 f.). Om en viss fråga regleras i förordningen, skall och får Sverige således inte utfärda några bestämmelser om samma fråga. Några nationella regler skall i princip inte heller införas när det gäller frågor som inte regleras direkt i förordningen. Förordningen innehåller nämligen bestämmelser (artikel 8) om vad som skall gälla i sådana fall. I första hand skall man då tillämpa den lagstiftning som har antagits för att genomföra gemenskapsåtgärder som specifikt avser europakooperativ. Härmed torde förordningen avse sådana nationella regler som medlemsstaterna enligt EG-rätten är skyldiga att införa i fråga om europakooperativ. I andra hand hänvisar förordningen till den lagstiftning som skulle gälla för ett kooperativ bildat i överensstämmelse med lagstiftningen i den medlemsstat där europakooperativet har sitt säte. I vissa fall hänvisar förordningen till nationell lagstiftning för publika aktieföretag. I sista hand skall bestämmelserna i föreningens stadgar tillämpas.

Det sagda innebär att det inte är aktuellt att på något heltäckande sätt reglera frågor om europakooperativ i svensk lagstiftning. Förordningens regler gäller, utan omvandlingsåtgärder, såsom svensk rätt och i den mån någon fråga inte regleras direkt i SCE-förordningen eller i annan EG-lagstiftning följer det av förordningen att den svenska lagstiftning som är tillämplig på kooperativa föreningar eller – i vissa fall – publika aktiebolag skall tillämpas på europakooperativ (jfr prop. 2003/04:112 s. 49).

Av artikel 9 följer vidare att ett europakooperativ i varje medlemsstat skall behandlas som en nationell kooperativ förening i den medlemsstat där det har sitt säte. Detta innebär att det inte är möjligt för en medlemsstat att – i andra fall än då detta följer av SCE-förordningen – särbehandla europakooperativen i förhållande till nationella kooperativ. De rättigheter och skyldigheter som kooperativa föreningar har enligt en medlemsstats nationella rättsordning skall alltså som regel gälla även för europakooperativ med säte i den staten.

Trots vad som har anförts ovan finns det i vissa delar anledning att överväga om förordningen bör kompletteras med svensk lagstiftning. I förordningen föreskrivs nämligen att medlemsstaterna har rätt att själva besluta i vissa frågor som rör europakooperativen. I några avseenden är medlemsstaterna även skyldiga att införa lagregler eller vidta andra åtgärder vid sidan av förordningens reglering. Sålunda får eller skall Sverige komplettera förordningen med nationella bestämmelser när det gäller:

- möjligheten för en juridisk person som inte har sitt huvudkontor i gemenskapen att i vissa fall delta i bildandet av ett europakooperativ (artikel 2.2),
- skyldigheten för europakooperativ att förlägga sitt huvudkontor och sitt säte till samma plats (artikel 6),
- skyddet för borgenärer i samband med att ett europakooperativ flyttar sitt säte från en medlemsstat till en annan (artikel 7.7),
- möjligheten för en nationell myndighet att motsätta sig att ett europakooperativ flyttar sitt säte (artikel 7.14),

- möjligheten för lednings- eller förvaltningsorganet att i visst fall ändra stadgarna utan beslut från föreningsstämman (artikel 11.4),
- möjligheten att i vissa fall göra undantag från nationella bestämmelser om krav på offentlighet i filialer till europakooperativ (artikel 12.2),
- möjligheten att tillåta investerande medlemmar (stödmedlemmar) och möjligheten att i så fall fastställa minimivån för särskilda beslutförhållanden (artiklarna 14.1 och 61.3),
- möjligheten för en nationell myndighet att motsätta sig att en förening deltar i bildandet av ett europakooperativ genom fusion (artikel 21),
- skyddet för medlemmar som motsätter sig bildandet av ett europakooperativ genom fusion (artikel 28.2),
- offentliggörande av förslag till ombildning av en nationell ekonomisk förening till ett europakooperativ (artikel 35.4),
- majoritetskraven för beslut om ombildning av en nationell ekonomisk förening till ett europakooperativ (artikel 35.7),
- en verkställande direktörs ansvar för europakooperativets löpande förvaltning (artiklarna 37.1 och 42.1),
- val av ledamöter i ledningsorganet (artikel 37.2),
- tidsgräns för uppdrag som ledamot i ledningsorganet i vissa fall (artikel 37.3),
- antalet ledamöter i föreningsorganen (artiklarna 37.4, 39.4 och 42.2),
- dualistiskt organiserade europakooperativ med säte i Sverige (artikel 37.5),
- tillsynsorganets rätt till information (artikel 40.3),
- monistiskt organiserade europakooperativ med säte i Sverige (artikel 42.4),
- befogenhet att företräda och binda ett europakooperativ (artiklarna 47.1, 47.2 och 47.4),

- angivande i stadgarna av vissa kategorier av transaktioner och vilket organ som i dessa fall skall vara tillståndsgivande (artikel 48.3),
- beslutförhet och beslutsfattande för tillsynsorgan (artikel 50.3),
- tidpunkten för ett europakooperativs första föreningsstämma (artikel 54.1),
- möjligheten att fastställa miniminivån för särskilda beslutförhetsvillkor när europakooperativ som deltar i finansiell verksamhet eller försäkringsverksamhet tilldelat röster i förhållande till kapitalinsats (artikel 61.3),
- upprättande av årsredovisning m.m. (artikel 68.1),
- sanktioner för europakooperativ som inte uppfyller förordningens krav på sätets placering (artiklarna 73.2, 73.3 och 73.4),
- offentliggörande av förslag till ombildning av ett europakooperativ till nationell ekonomisk förening (artikel 76.4), samt
- föreningskapitals- och redovisningsvaluta (artikel 77).

Därutöver är Sverige enligt artikel 78 skyldigt att ”vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa en effektiv tillämpning av denna förordning” samt att utse de behöriga myndigheter som skall finnas enligt förordningen.

Utöver de frågor som anges i förordningen finns det anledning att överväga hur förordningen förhåller sig till lagen om utländska filialer samt vad som skall gälla i fråga om firma, bokföringsskyldighet och regler om straff och vite.

De nämnda frågorna kommer att behandlas i avsnitt 4.3–4.35.

4.2 Lagtekniska frågor

Förslag: De svenska regler som kompletterar förordningen om europakooperativ tas in i en särskild lag om europakooperativ. För europakooperativ som driver bankrörelse eller försäkringsrörelse placeras dock reglerna i lagen om medlemsbanker respektive lagen om understödsföreningar.

Skälen för förslaget: Som redan har konstaterats är det inte möjligt att i den svenska lagstiftningen reglera europakooperativen på ett heltäckande sätt. Förordningens bestämmelser är direkt tillämpliga i varje medlemsstat och får i princip inte upprepas i medlemsstatens nationella lagstiftning. Det är inte heller tillåtet att i nationella bestämmelser klarlägga innebörden av förordningens regler.

När förordningen om stadga för europabolag hade antagits, hade regeringen att ta ställning till vilken lagstiftningsteknik som skulle användas för de kompletterande svenska reglerna om europabolag. Det konstaterades då att europabolagen kommer att regleras av en blandning av EG-regler och kompletterande nationella regler samt, på grund av hänvisningar i förordningen, även av nationell lagstiftning om publika aktiebolag. För att begränsa olägenheterna med detta förhållandevis svåröverskådliga regelsystem, samlades de svenska reglerna om europabolag i så stor utsträckning som möjligt i en särskild lag om europabolag. I den lagen togs också in ett antal hänvisningar till redan befintliga bestämmelser som är tillämpliga också på europabolag med säte i Sverige (se prop. 2003/04:112 s. 50 f.).

Förordningarna om europabolag respektive europakooperativ är avsedda att vara parallella för två olika europeiska associationsformer. Förordningarna är i stora delar utformade likadant. Den för europabolagen använda lagstiftningstekniken bör mot den bakgrunden lämpligen användas även när det gäller europakooperativ. De svenska regler som kompletterar förordningen om europakooperativ bör således tas in i en särskild lag utformad med lagen om europabolag som förebild.

Såsom har konstaterats ovan är förordningens bestämmelser direkt tillämpliga i varje medlemsstat. I det här sammanhanget bör noteras att det i flera av artiklarna hänvisas till den nationella lagstiftning som är tillämplig på publika aktiebolag (jfr vad som anförs i punkt 18 i ingressen till SCE-förordningen). Som exempel kan nämnas artiklarna 11.5 och 12.1 om offentliggörande av dokument och uppgifter samt flera av artiklarna om bildande av europakooperativ genom fusion. Den valda tekniken

skall ses mot bakgrund av att lagstiftningen för publika aktiebolag inom EU delvis är harmoniserad genom ett antal EG-rättsliga direktiv medan någon motsvarande harmonisering inte förekommer på föreningsrättens område.

Det sagda innebär att det i viss utsträckning är de nationella bestämmelser som gäller för publika aktiebolag som skall tillämpas på europakooperativ trots att det i och för sig finns nationella bestämmelser för ekonomiska föreningar. Denna ordning kan i vissa avseenden vara problematisk, med hänsyn till att regelverket för publika aktiebolag inte är utformat utifrån de ekonomiska föreningarnas särskilda karakteristika. Eftersom SCE-förordningen inte erbjuder medlemsstaterna några valmöjligheter härvidlag är detta emellertid en oundviklig konsekvens.

Finansiella företag

Flertalet typer av finansiella företag som kan driva verksamhet i föreningsform har att följa det associationsrättsliga regelverket i föreningslagen. Det gäller institut för elektroniska pengar, börser, auktoriserade marknadsplatser, clearingorganisationer, centrala värdepappersförvarare som driver verksamheten i ekonomisk förening samt kreditmarknadsföreningar. Det är därför naturligt att de bestämmelser som skall komplettera SCE-förordningen gäller också för europakooperativ som driver denna typ av verksamhet genom att dessa tillämpar lagen om europakooperativ.

För medlemsbanker och understödsföreningar finns det emellertid särskilda associationsrättsliga regelverk. En medlemsbank är en ekonomisk förening som driver bankrörelse. För medlemsbanker tillämpas det associationsrättsliga regelverket i lagen (1995:1570) om medlemsbanker, som i mångt och mycket utgör ett parallellt regelverk till föreningslagen. Vissa försäkringsgivare på det privata försäkringsområdet utgörs av understödsföreningar. Det är sådana föreningar som, utan att affärsmässigt driva försäkringsrörelse, har till uppgift att lämna

inbördes bistånd i form av t.ex. sjukhjälp, begravningshjälp eller pension till sina medlemmar eller deras anhöriga. Understödsföreningar regleras av lagen (1972:262) om understödsföreningar. Lagen innehåller i huvudsak bestämmelser om försäkringsrörelsen men också vissa associationsrättsliga bestämmelser. I övrigt tillämpar föreningarna fortfarande 1951 års lag om ekonomiska föreningar som associationsrättslig grund. Vid bedömningen av vilken lagstiftningsteknik som bör användas för att komplettera SCE-förordningen beträffande dessa särreglerade föreningar bör följande beaktas.

Bland bolagen finns det också en kategori av finansiella företag som regleras särskilt ur ett associationsrättsligt perspektiv. De associationsrättsliga bestämmelserna för försäkringsbolag finns nämligen inte i aktiebolagslagen utan i försäkringsrörelselagen (1982:713). I konsekvens med den valda lagstiftningstekniken på försäkringsområdet placerades därför – som utgångspunkt – de grundläggande reglerna för europabolag som driver försäkringsrörelse i försäkringsrörelselagen (prop. 2003/04:112 s. 51). I lagstiftningsärendet invände Lagrådet mot den sålunda föreslagna lagstiftningstekniken. Särskilda bestämmelser om försäkringseuropabolag hade enligt lagrådsremissen fogats till försäkringsrörelselagen i ett nytt kapitel. I kapitlets inledande paragraf hänvisades till ett tjugotal paragrafer i lagen om europabolag, vilka skulle gälla även för försäkringseuropabolag. I flera av dessa paragrafer fanns i sin tur hänvisningar till bestämmelser i aktiebolagslagen, vilka dock inte skulle gälla för försäkringseuropabolag. I försäkringsrörelselagen hade hänvisningarna till lagen om europabolag därför i ett flertal fall måst kompletteras med bestämmelser om att hänvisningarna i den lagen till vissa lagrum i aktiebolagslagen i stället skulle avse vissa angivna lagrum i försäkringsrörelselagen. Resultatet av den valda tekniken hade blivit en lagstiftning som, enligt Lagrådets mening, inte motsvarade rimliga krav på tillgänglighet och överskådlighet. Eftersom en översyn av försäkringsrörelselagen hade inletts ansåg sig Lagrådet dock kunna acceptera det remitterade förslaget som en temporär lösning (a.a. s. 262). Regeringen höll

med om att den föreslagna regleringen i försäkringsrörelselagen i vissa avseenden var svårtillgänglig men hänvisade till den pågående översynen av associationsrätten för försäkringsföretag. I propositionen föreslogs därför inte några förändringar i förhållande till lagrådsremissen i detta avseende (jfr s. 225).

Frågan är då vilken lagstiftningsteknik som bör väljas för europakooperativ som driver bank- respektive försäkringsrörelse. Utgångspunkten bör liksom för försäkringsbolagen – i konsekvens med vad som gäller associationsrättsligt för medlemsbanker och understödsföreningar – vara att placera bestämmelserna i lagen om medlemsbanker respektive lagen om understödsföreningar.

När det gäller den mer detaljerade konstruktionen hade en i och för sig enkel och naturlig lösning varit att använda samma teknik som för europabolag som driver försäkringsrörelse, dvs. en lösning som innebär att dessa lagar hänvisar till lagen om europakooperativ i tillämpliga delar. Det skulle ligga i linje med regeringens strävan att finansiella företag bör regleras på samma sätt som andra typer av företag. Ett annat alternativ skulle kunna vara att låta lagen om europakooperativ i grunden vara tillämplig även på samtliga europakooperativ som driver finansiell verksamhet och att i lagen om medlemsbanker respektive lagen om understödsföreningar ta in sådana särbestämmelser som är motiverade för europakooperativ som driver bank- respektive försäkringsrörelse. Ytterligare en variant är att ta in samtliga bestämmelser som rör europakooperativ som driver bankrörelse och försäkringsrörelse i ett nytt särskilt kapitel i lagen om medlemsbanker respektive läggs till övriga bestämmelser i lagen om understödsföreningar. Vid en samlad bedömning och med hänsyn till vad Lagrådet anförde i lagstiftningsärendet om europabolag, har det sistnämnda alternativet bedömts vara mest lämpligt.

4.3 Bör en juridisk person med huvudkontor utanför EES tillåtas att delta i bildandet av ett europakooperativ?

Förslag: En juridisk person med huvudkontor i en stat utanför EES skall få delta i bildandet av ett europakooperativ i Sverige, om den juridiska personen är bildad i överensstämmelse med lagstiftningen i en medlemsstat, har sitt säte i den medlemsstaten samt har en faktisk och fortlöpande anknytning till ekonomin i en medlemsstat. Vid bildandet av ett europakooperativ genom fusion eller ombildning skall dock denna möjlighet vara begränsad till sådana juridiska personer som utgör ekonomiska föreningar eller motsvarande utländska föreningar.

Bakgrund: Artikel 2 i SCE-förordningen innehåller allmänna bestämmelser om hur ett europakooperativ bildas. Som har framgått av avsnitt 3.3.2 kan detta ske bl.a. genom att minst två juridiska personer bildar ett europakooperativ, genom fusion mellan kooperativa föreningar eller genom ombildning av en nationell kooperativ förening. Gemensamt för dessa olika sätt är att de förutsätter att de juridiska personer som deltar i bildandet har sitt säte och huvudkontor i gemenskapen. I artikel 2.2 öppnas dock en möjlighet för medlemsstaterna att tillåta juridiska personer – eller ”rättsliga enheter”, vilket är den terminologi som används – som inte har sitt huvudkontor i gemenskapen att delta i bildandet av ett europakooperativ. I sådana fall skall det krävas att den juridiska personen

- är bildad i överensstämmelse med lagstiftningen i en medlemsstat,
- har sitt säte i den medlemsstaten, samt
- har faktisk och fortlöpande anknytning till ekonomin i en medlemsstat.

Förordningens huvudregel – att den juridiska personen skall ha sitt säte och huvudkontor i samma stat – är ett uttryck för principen om det faktiska hemvistet. Denna huvudregel, som även återfinns i SE-förordningen, innebär att föreningen skall falla under de regler som gäller där den rent faktiskt är verksam

och inte där den formellt har registrerats. Enligt principen om det faktiska hemvistet skall det sålunda inte vara möjligt för en juridisk person att välja de rättsregler som passar företaget bäst genom att registrera sig i ett annat land än det där det bedriver sin verksamhet (s.k. forum shopping). Följaktligen skall, enligt detta synsätt, ett företag som flyttar sitt huvudkontor till ett annat land också vara underkastat det nya landets regler.

Principen om det faktiska hemvistet tillämpas i flera av EU:s medlemsstater, t.ex. i Tyskland och Frankrike, medan det i Sverige råder ett annat synsätt (jfr prop. 2003/04:112 s. 52). Sålunda karakteriseras en svensk ekonomisk förening av att denna har bildats enligt svensk lag och har sitt registrerade säte inom Sverige. Enligt det svenska synsättet förblir föreningen svensk även om den flyttar sitt huvudkontor och hela sin verksamhet till ett annat land. Om en förening i samband med flyttning av huvudkontoret vill underkasta sig det nya landets lagstiftning, krävs att den svenska föreningen först upplöses genom likvidation varefter verksamheten överförs till en nybildad förening i det nya landet.

För medlemsbanker och flera andra finansiella företag är förhållandena något annorlunda. Till följd av särskilda regler om tillstånd för att driva olika slags finansiell verksamhet gäller för sådana företag att de måste ha säte och huvudkontor i samma medlemsstat. Syftet med detta är att underlätta för tillsynsmyndigheten i det land som har auktoriserat det finansiella företaget att driva en effektiv tillsyn (se prop. 1995/96:173 s. 92 f.).

Skälen för förslaget: Frågan om det bör vara möjligt för företag med huvudkontor utanför EES att delta i bildandet av europabolag var föremål för överväganden i lagstiftningsärendet om europabolag. Där konstaterades dels att ett svenskt aktiebolag kan flytta sitt huvudkontor till ett annat land och ändå förbli svenskt, dels att det inte gör någon skillnad om huvudkontoret förläggs inom eller utanför EES. Regeringen fann inte anledning att i det sammanhanget behandla bolag olika beroende på var huvudkontoret är beläget, utan föreslog att ett bolag som

har sitt registrerade säte inom EES bör kunna delta i bildandet av ett europabolag i Sverige även om det har sitt huvudkontor utanför EES (prop. 2003/04:112 s. 53).

Det saknas i nu aktuellt sammanhang anledning att bedöma den principiella frågan annorlunda. En juridisk person som har sitt registrerade säte inom EES bör följaktligen kunna delta i bildandet av europakooperativ i Sverige även om företaget har sitt huvudkontor utanför EES. För att detta skall vara möjligt krävs enligt artikel 2.2 i SCE-förordningen att särskilda bestämmelser tas in i svensk lag. Sådana särskilda bestämmelser bör därför införas. I enlighet med vad förordningen föreskriver måste det därvid uppställas krav på att den juridiska personen är bildad i överensstämmelse med lagstiftningen i en medlemsstat, har sitt säte i den medlemsstaten samt har faktisk och fortlöpande anknytning till ekonomin i en medlemsstat.

Nästa fråga är vilka associationsformer som bör omfattas av bestämmelsen. I artikel 2.1 anges i fem strecksatser de sätt på vilka ett europakooperativ kan bildas. Den första strecksatsen tar sikte på fysiska personer och saknar därför intresse i detta sammanhang. När det gäller bildande genom fusion och ombildning, vilka behandlas i den fjärde respektive den femte strecksatsen, följer det av förordningen att endast kooperativa föreningar får delta i bildandet. I de delarna bör därför den svenska bestämmelsen avse endast ekonomiska föreningar och deras utländska motsvarigheter.

Bestämmelserna i andra och tredje strecksatserna i artikel 2.1 omfattar däremot alla typer av bolag som ryms inom EG-rättens bolagsbegrepp (se artikel 48 i EG-fördraget). När ett europakooperativ bildas av juridiska personer enligt den definitionen eller av sådana juridiska personer tillsammans med fysiska personer, bör regleringen vara neutral i förhållande till olika associationsformer. Den kompletterande svenska bestämmelsen om vilka juridiska personer som kan delta i bildandet av ett europakooperativ med säte i Sverige bör följaktligen – när det gäller dessa sätt att bilda kooperativet – omfatta alla juridiska personer som ryms inom bolagsbegreppet i artikel 48 i EG-fördraget. Den

möjlighet som förordningen ger att låta även ”andra offentlig-rättsliga och privaträttsliga enheter” omfattas torde sakna praktisk betydelse och bör därför inte utnyttjas.

Som nyss har nämnts kan en svensk ekonomisk förening flytta sitt huvudkontor till ett annat land och ändå anses som en svensk förening. Det krav som rörelsereglerna ställer på medlemsbanker och flera andra finansiella företag att ha säte och huvudkontor i Sverige innebär dock att om ett sådant företag flyttar sitt huvudkontor till en annan stat, så torde Finansinspektionen (eller i förekommande fall regeringen) ingripa med sanktioner. Den ovan föreslagna associationsrättsliga regeln som tillåter en juridisk person med huvudkontor i en stat utanför EES att delta i bildandet av ett europakooperativ i Sverige, kommer alltså inte att få någon effekt för dessa finansiella företag. Någon uttrycklig undantagsbestämmelse för att framhålla detta behövs dock inte.

4.4 Bör ett europakooperativ som är registrerat i Sverige vara skyldigt att ha sitt huvudkontor och sitt säte på samma ort?

Bedömning: Det bör inte krävas att ett europakooperativ som är registrerat i Sverige har sitt huvudkontor och sitt säte på samma ort.

Skälen för bedömningen: I artikel 6 stadgas att ett europakooperativs säte skall vara beläget inom gemenskapen i samma medlemsstat som huvudkontoret. Bestämmelsen utgör inte något hinder mot att europakooperativet har säte och huvudkontor på olika orter inom medlemsstaten. I andra meningen av samma artikel ges dock medlemsstaterna en möjlighet att uppställa ett krav på att europakooperativ som är registrerade inom dess territorium skall vara skyldiga att förlägga sitt huvudkontor och sitt säte till samma plats. Motsvarande bestämmelse återfinns i SE-förordningen. I förarbetena till lagen om europabolag konstaterades att möjligheten främst torde vara avsedd för de medlemsstater som tillämpar principen om det faktiska

hemvistet (se prop. 2003/04:112 s. 54 samt avsnitt 4.3 ovan). För Sverige, som inte tillämpar denna princip, framstår emellertid ett sådant krav som främmande. Ett europakooperativ som är registrerat i Sverige bör ha samma möjligheter som en svensk ekonomisk förening att ha sitt säte och sitt huvudkontor på skilda orter inom landet. Det bör därför inte uppställas något sådant krav som avses i artikel 6 andra meningen i svensk lagstiftning.

4.5 Skyddet för europakooperativets borgenärer i samband med flyttning av föreningens säte

Förslag: Ett europakooperativ som har beslutat att flytta sitt säte till en annan medlemsstat skall hos Bolagsverket ansöka om tillstånd att verkställa beslutet. Om en sådan ansökan tas upp till prövning, skall Bolagsverket kalla europakooperativets borgenärer att inom viss tid anmäla om de motsätter sig flyttningen av säte. Kommer det inte in någon sådan anmälan och är övriga förutsättningar uppfyllda, skall verket bifalla ansökan. Om någon borgenär motsätter sig flyttningen, skall ärendet överlämnas till allmän domstol. För att domstolen skall bifalla europakooperativets ansökan skall det krävas att europakooperativet visar att den eller de borgenärer som har motsatt sig ansökan har fått full betalning eller har betryggande säkerhet för sina fordringar.

Bakgrund: Ett europakooperativ skall enligt artikel 7 kunna flytta sitt säte från en medlemsstat till en annan utan att behöva avveckla föreningen i det ursprungliga hemlandet och bilda en ny juridisk person i det nya landet. Förordningen ställer härvid krav på att vissa formaliteter iakttas. Sålunda krävs att ett förslag om flyttning upprättas och offentliggörs av lednings- eller förvaltningsorganet. Vidare skall lednings- eller förvaltningsorganet upprätta en redogörelse där flyttningens juridiska och ekonomiska aspekter förklaras och motiveras samt följderna för bl.a. medlemmarna och borgenärerna anges. Borgenärerna skall ha

rätt att kostnadsfritt få kopior på förslaget och redogörelsen senast en månad före den föreningsstämma vid vilken beslutet om flyttning skall fattas. Som ett sista led i detta förfarande skall en domstol, notarie eller annan behörig myndighet i den medlemsstat där europakooperativet har sitt säte utfärda ett intyg som slutgiltigt bekräftar att vad som krävs i fråga om handlingar och formaliteter före flyttningen har fullgjorts (artikel 7.8). Innan ett sådant intyg utfärdas, skall europakooperativet visa att borgenärer och andra rättighetsinnehavare är skyddade på ett betryggande sätt när det gäller sådana skulder som föreningen har ådragit sig före tidpunkten för offentliggörandet av förslaget om flyttning (artikel 7.7 första stycket). Medlemsstaterna skall fastställa vilka närmare krav som skall gälla i fråga om borgenärernas och andra rättighetsinnehavares skydd. En medlemsstat får utvidga skyddet till att avse även skulder som uppkommer, eller kan uppkomma, mellan tidpunkten för kungörelsen och flyttningen (artikel 7.7 andra stycket). Ett europakooperativ som är föremål för ett rättsligt förfarande rörande avveckling, likvidation, insolvens eller betalningsinställelse eller annat liknande förfarande får inte flytta sitt säte (artikel 7.15). Motsvarande bestämmelser om flyttning av ett europabolags säte återfinns i artikel 8 i SE-förordningen.

Skälen för förslaget: Det förhållandet att ett europakooperativ flyttar sitt säte från ett land till ett annat innebär inte att föreningens borgenärer förlorar sin rätt att göra fordringar gällande mot föreningen. Däremot kan en sådan förändring i praktiken påverka borgenärens ställning väsentligt, t.ex. på grund av skillnader mellan ländernas insolvensrättsliga lagstiftning. Att europakooperativet byter hemvist kan också leda till olika praktiska svårigheter för en borgenär som önskar bevaka sin rätt (jfr prop. 2003/04:112 s. 57).

När kompletterande bestämmelser för europabolag infördes fann man, mot bakgrund av det anförda, att det var motiverat att införa särskilda skyddsregler för borgenärer i samband med flyttning av bolagets säte. Dessa skyddsregler utformades med den svenska aktiebolagslagens fusionsförfarande som förebild (se

9–15 §§ lagen om europabolag). Det är följdriktigt att frågan behandlas på samma sätt i nu aktuellt sammanhang. Av artikel 28.1 följer att det, vid bildande av ett europakooperativ genom fusion, är den nationella lagstiftningen om fusion mellan publika aktiebolag som är tillämplig i fråga om skyddet av de fusionerande kooperativens borgenärer. Aktiebolagslagens bestämmelser om fusionsförfarande bör därför lämpligen fungera som förebild även när skyddet för europakooperativets borgenärer i samband med flyttning av föreningens säte utformas (se 23 kap. 19–24 §§ aktiebolagslagen). Sålunda bör följande gälla. När lednings- eller förvaltningsorganet har upprättat ett förslag om flyttning av säte, skall detta anmälas för registrering. Uppgiften om registrering skall kungöras. Om förslaget sedermera antas av föreningsstämman, skall europakooperativet underrätta sina kända borgenärer om beslutet. Vidare skall europakooperativet ansöka om tillstånd att verkställa beslutet. Tas en sådan ansökan upp till prövning av den behöriga myndigheten, dvs. Bolagsverket (jfr avsnitt 4.29), skall verket kalla europakooperativets borgenärer att inom viss tid anmäla om de motsätter sig flyttningen av säte. Om någon borgenär motsätter sig flyttningen, skall ärendet överlämnas till rätten. För att rätten skall bifalla ansökan skall det krävas att europakooperativet visar att de borgenärer som har motsatt sig ansökan har fått full betalning eller har betryggande säkerhet för sina fordringar. Om någon anmälan om motsättande inte inkommer, skall verket bifalla ansökan och utfärda ett sådant intyg som anges i artikel 7.8. Innan intyg utfärdas, skall dock rätten först pröva om det föreligger sådana omständigheter som framgår av artikel 7.15 i SCE-förordningen (likvidation m.m.). Om så är fallet skall rätten vägra att utfärda intyg.

I de svenska fusionsreglerna görs vissa undantag från skyldigheten att underrätta bolagets borgenärer (se 23 kap. 19 § andra stycket aktiebolagslagen). Sålunda krävs inte någon underrättelse till borgenärerna i det övertagande bolaget om revisorerna i ett yttrande över fusionsplanen har uttalat att de inte har funnit att fusionen medför någon fara för dessa borgenärer. Inte heller behöver underrättelse skickas till borgenärer, vilkas an-

språk avser en fordran på lön, pension eller annan ersättning som omfattas av lönegaranti enligt lönegarantilagen (1992:497).

Det förstnämnda undantaget har motiverats med att skyddsbehovet är mindre för det övertagande bolagets borgenärer eftersom en fusion inte innebär något gäldenärsbyte för deras del (se prop. 1993/94:196 s. 100). Den distinktion mellan överlåtande respektive övertagande bolags borgenärer som härvid har gjorts är emellertid inte relevant vid flyttning av ett europakooperativs säte. Att låta revisorsyttrandet helt ersätta under rättelseförfarandet framstår inte heller som någon lämplig lösning. Det bör därför inte införas något undantag av detta slag när det gäller flyttning av ett europakooperativs säte. Motsvarande bedömning gjordes i lagstiftningsärendet om europabolag (se prop. 2003/04:112 s. 59).

Det undantag som enligt aktiebolagslagens fusionsbestämmelser gäller för borgenärer med fordringar som omfattas av lönegarantilagen har sin grund i att sådana borgenärer anses ha betryggande säkerhet för sina fordringar redan genom lönegarantibestämmelserna (se prop. 1993/94:196 s. 101). I förarbetena till lagen om europabolag diskuterades om det fanns anledning att bedöma saken annorlunda när det gäller den situationen att ett europabolag flyttar sitt säte från Sverige till ett annat land. Med hänsyn till de ändringar som beslutades år 2002 om ändringar i lönegarantidirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/74/EG av den 23 september 2002 om ändring av rådets direktiv 80/987/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagarna vid arbetsgivarens insolvens) konstaterades att de risker för arbetstagare som kan anses råda i transnationella situationer i och för sig var övergående. I det nämnda direktivet stadgas att arbetstagare fr.o.m. den 7 oktober 2005 skall ha rätt att kräva ut sin lönegaranti i det land där arbetet utförs. Så länge direktivet inte var genomfört i svensk lagstiftning ansågs emellertid tiden inte mogen för att i lagen om europabolag undanta löneborgenärer från rätten att motsätta sig en flyttning av säte (se prop. 2003/04:112 s. 59 f.).

Den 1 juni 2005 beslutade riksdagen att anta regeringens proposition 2004/05:128 Lönegaranti vid gränsöverskridande situationer (bet. 2004/05:LU24; rskr. 2004/05:270). Därigenom införs bestämmelser som ger en arbetstagare rätt att kräva ut sin lönegaranti i det land där arbetet utförts. Vidare har ändringar gjorts i lagen om europabolag så att sådana borgenärer vilkas anspråk avser en fordran som omfattas av lönegaranti enligt lönegarantilagen undantas från rätten att motsätta sig en flyttning av ett europabolags säte till en annan stat. Bestämmelserna trädde i kraft den 7 oktober 2005. Mot bakgrund av det anförda bör motsvarande undantag göras i lagen om europakooperativ.

Som redan har nämnts får medlemsstaterna utvidga tillämpningen av borgenärsskyddsförfarandet till att avse även fordringar som uppkommer efter tidpunkten för kungörelsen fram till flyttningen. Den ovan föreslagna ordningen innebär att denna möjlighet i viss mån utnyttjas. Fordringar som har uppkommit efter tidpunkten för kungörelsen men innan anmälningstiden har löpt ut kommer nämligen att omfattas av förfarandet. Någon ytterligare utvidgning av tillämpningsområdet framstår inte som motiverad (jfr prop. 2003/04:112 s. 60).

Det bör noteras att SCE-förordningen – liksom SE-förordningen – föreskriver att de regler och förfaranden som tillämpas vid flyttning av ett europakooperativs säte inte skall påverka tillämpningen av medlemsstaternas nationella lagstiftning om erläggande eller säkring av betalningar till offentliga organ. Det kommer alltså att vara möjligt för medlemsstaten att från europakooperativet kräva in skatter och andra avgifter som har uppkommit först vid en senare tidpunkt än vad som har angetts i det föregående. I den delen krävs det inte några ytterligare regler.

Skyddet för borgenärerna i finansiella europakooperativ behandlas i avsnitt 4.6.

4.6 Skyddet för borgenärer i samband med flyttning av ett finansiellt europakooperativs säte

Förslag: Europakooperativ som har tillstånd att driva bank-, finansierings- eller försäkringsrörelse skall ansöka om tillstånd att verkställa beslutet om flyttning av sätet. Ansökan skall prövas av Finansinspektionen. Någon kallelse på bolagets borgenärer skall inte ske. I stället skall Finansinspektionen pröva *dels* om bolagets borgenärer tillförsäkras en betryggande säkerhet, om ett sådant skydd behövs med hänsyn till bolagets ekonomiska förhållanden, *dels* om bolagets ekonomiska förhållanden i övrigt är sådana att flyttningen kan anses förenlig med insättares/försäkringstagares och andra fordringsägares intressen.

Skälen för förslaget: I avsnitt 4.5 har behandlats vilka regler som bör uppställas till skydd för borgenärerna i samband med att ett vanligt europakooperativ flyttar sitt säte. I det följande behandlas frågan om borgenärsskyddet med avseende på europakooperativ som bedriver viss finansiell verksamhet.

De finansiella företagens verksamhet skiljer sig i flera avseenden från andra företags. Vissa av de finansiella verksamheterna innebär att företagen har ett stort antal borgenärer och andra rättighetsinnehavare och att verksamheten kringgärdas av regler som avser att skydda dessa. Som exempel kan nämnas bankerna, vars tillgångar till stor del består av krediter och liknande och vars förpliktelser till stor del består av insättningar och utfärdade obligationslån. Bankens tillgångar och skulder är som regel inte helt löptidsmatchade. Om insättare och övriga borgenärer väljer att avsluta sina förbindelser med banken i förtid, kan banken därför få likviditetsproblem. Insättare i en medlemsbank kan som regel ta ut sina pengar med kort varsel. I villkoren för svenska företags obligationslån ingår normalt en möjlighet till förtidsinlösen av lånet vid fusion. Det kan inte uteslutas att det på motsvarande sätt kommer att finnas möjlighet att säga upp sådana lån till förtidsinlösen i samband med flyttning av ett europakooperativs säte. Det finns emellertid också borgenärer

som har avtal med längre löptider med banken, avtal som kommer att fortsätta att löpa efter det att kooperativet har flyttat sitt säte.

För försäkringstagare innebär försäkringsavtalet att försäkringstagaren betalar i förskott för att försäkringsgivaren skall överta en risk för viss tid. Ibland är det fråga om komplicerade paketförsäkringar. En ersättning från försäkringen aktualiseras först vid ett försäkringsfall viss tid efter det att avtalet ingåtts. När det gäller livförsäkringar, t.ex. tjänstepensionsförsäkring som understödsföreningar får meddela, är det ofta fråga om avtal över lång tid med ett stort moment av sparande och ersättningar som skall falla ut först efter flera decennier. För livförsäkringar är det normalt svårt för försäkringstagaren att byta försäkringsgivare under avtalsperioden. Försäkringstagaren kan alltså under lång tid vara beroende av försäkringsföretagets förmåga att förvalta sparandet och betala ut försäkringsbeloppen.

De skyddsregler som föreslås i föregående avsnitt för flyttning av ett europakooperativs säte har fusionsbestämmelserna i aktiebolagslagen som förebild. Som skäl anføres dels att det är följdriktigt att frågan behandlas på samma sätt nu som i lagstiftningsärendet angående europabolag, dvs. att regler till skydd för borgenärer i samband med flytt av säte utformas med fusionsförfarandet som förebild, dels att SCE-förordningen föreskriver att den nationella lagstiftningen om fusion mellan publika aktiebolag skall vara tillämplig i fråga om skyddet av borgenärer när ett europakooperativ bildas genom fusion. För vissa finansiella kooperativ, t.ex. börser, auktoriserade marknadsplatser och clearingorganisationer som driver verksamheten i ekonomisk förening, gäller i dag de associationsrättsliga bestämmelserna om fusion i lagen om ekonomiska föreningar, dvs. utan någon särreglering på grund av att verksamheten är finansiell. För sådana kooperativ bör de borgenärsskydds-bestämmelser för europakooperativ som har beskrivits i det föregående, och som har sin grund i aktiebolagslagen, tillämpas också när kooperativet flyttar sitt säte till ett annat land (se avsnitt 4.5).

I lagstiftningsärendet om europabolag konstaterades emellertid att för bankaktiebolag och försäkringsaktiebolag gäller särskilda bestämmelser om fusion. De bestämmelser om fusion som gäller för bankaktiebolag och försäkringsaktiebolag skiljer sig från motsvarande bestämmelser i aktiebolagslagen genom att en ansökan om tillstånd att verkställa en fusionsplan inte prövas av Bolagsverket eller av domstol. Sådana ansökningar prövas i stället av Finansinspektionen eller, i fråga om ärenden som är av principiell betydelse eller av särskild vikt, av regeringen. Någon kallelse på bolagets borgenärer sker inte heller. I stället prövar Finansinspektionen eller, i förekommande fall, regeringen dels huruvida bolagens borgenärer tillförsäkras en betryggande säkerhet, om ett sådant skydd behövs med hänsyn till de fusionerande bolagens ekonomiska förhållanden och de inte redan har en sådan säkerhet, dels huruvida de fusionerade bolagens ekonomiska förhållanden i övrigt är sådana att fusionen kan anses förenlig med insättares/försäkringstagares och andra fordringsägares intressen.

Vid tillståndsprövningen skall behörig myndighet alltså beakta följdverkningarna av fusionen för borgenärerna, främst insättarna i ett bankaktiebolag och försäkringstagarna i ett försäkringsaktiebolag. Tillstånd att verkställa fusionsplanen kan ges utan att varje enskild insättare eller annan borgenär har lämnat sitt medgivande till fusionen. Finansinspektionen (eller regeringen) fungerar sålunda som något av ställföreträdare för insättarna och övriga borgenärer och bevakar att deras intressen inte äventyras genom fusionen (se prop. 1994/95:70 s. 133 f. och 1997/98:166 s. 160).

Regeringen gjorde bedömningen (prop. 2003/04:112 s. 63 f.) att dessa särskilda bestämmelser borde tas som förebild för de regler som skall gälla när ett europabolag som driver bankrörelse eller försäkringsrörelse flyttar sitt säte från Sverige. Regeringen konstaterade visserligen att det till skillnad från vad som gäller vid nationella fusioner inte uppkommer några frågor om beviljande av tillstånd eller ändring av bolagsordningen, när ett europabolag avser att flytta sitt säte från Sverige. Dessutom

kommer europabolaget inte att fortsätta att driva sin verksamhet med stöd av svenska regler. För banker och försäkringsbolag, med deras stora antal insättare respektive försäkringstagare, ansåg regeringen emellertid att ett liknande förfarande, som det som föreslogs för europabolag i allmänhet, inte är praktiskt genomförbart. Regeringen konstaterade också att SE-förordningen i fråga om bildande av europabolag genom fusion förutsätter att prövningen av ett enskilt bolags deltagande i fusionen sker enligt motsvarande nationella regler som en liknande inhemsk fusion mellan publika aktiebolag. Regeringen ansåg att det har ett egenvärde att samma prövning görs vid bildande av ett europabolag genom fusion som när ett befintligt europabolag byter säte.

För medlemsbanker och kreditmarknadsföreningar gäller också fusionsbestämmelser som skiljer sig från motsvarande bestämmelser i både aktiebolagslagen och lagen om ekonomiska föreningar. Därtill skiljer sig bestämmelserna i vissa avseenden även från de särbestämmelser som gäller för bl.a. bankaktiebolag (se 10 kap. 3–7 §§ lagen om medlemsbanker och 12 kap. 14–16 §§ lagen om bank- och finansieringsrörelse). Även genom dessa särskilda bestämmelser är tanken dock att Finansinspektionen tjänar som ställföreträdare för borgenärerna. Man kan emellertid ställa sig frågan vilka av dessa särbestämmelser som bör utgöra förebild för skyddet av borgenärer när ett europakooperativ som driver bank- eller finansieringsrörelse flyttar sitt säte från Sverige. SCE-förordningen, liksom SE-förordningen, föreskriver för det fallet att ett europakooperativ bildas genom fusion att den nationella lagstiftningen om fusion mellan *publika aktiebolag* skall tillämpas i fråga om skyddet av de fusionerande kooperativens borgenärer. Mot bakgrund härav är det naturliga valet att de för publika bankaktiebolag tillämpliga fusionsbestämmelserna, vilka i huvudsak också gäller för kreditmarknadsbolag, bör utgöra förebild för de regler som skall gälla när ett europakooperativ som driver bank- eller finansieringsrörelse flyttar sitt säte från Sverige.

För understödsföreningar saknas i dag bestämmelser om fusion. Det hindrar emellertid inte att sådana föreningar regleras med fusionsbestämmelser som förebild när det gäller att införa ett skydd för borgenärer om ett europakooperativ som driver försäkringsrörelse flyttar sitt säte. Av de skäl som anförs ovan för medlemsbanker och kreditmarknadsföreningar bör även här regelverket för publika bankaktiebolag, vilket sammanfaller med regelverket för publika försäkringsaktiebolag, utgöra den aktuella förebilden.

Som framgått ovan prövas en ansökan om tillstånd att verkställa en fusionsplan vid fusion med ett bankaktiebolag av Finansinspektionen eller, i fråga om ärenden som är av principiell betydelse eller av särskild vikt, av regeringen. Här görs dock bedömningen att det är tillräckligt att Finansinspektionen prövar en ansökan om flyttning av säte för ett europakooperativ som driver bank-, finansierings- eller försäkringsrörelse, även om ärendet är av principiell betydelse eller av särskild vikt. Detta ligger i linje med de fusionsförfaranden som gäller för kreditmarknadsbolag och kreditmarknadsföreningar.

Sammanfattningsvis bör därför reglerna ges följande utformning. När lednings- eller förvaltningsorganet har upprättat ett förslag om flyttning av säte, skall detta anmälas för registrering. Uppgiften om registrering skall kungöras. Om förslaget sedermera antas av föreningsstämman skall kooperativet ansöka om tillstånd att verkställa beslutet. En sådan ansökan skall prövas av Finansinspektionen. Någon kallelse på europakooperativets borgenärer skall inte ske. I stället skall Finansinspektionen pröva om europakooperativets borgenärer tillförsäkras en betryggande säkerhet, om ett sådant skydd behövs med hänsyn till europakooperativets ekonomiska förhållanden, och om europakooperativets ekonomiska förhållanden i övrigt är sådana att fusionen kan anses förenlig med insättarnas/försäkringstagarnas och andra fordringsägares intressen. Liksom vid fusion fungerar Finansinspektionen som något av ställföreträdare för insättarna/försäkringstagarna och övriga borgenärer och kan

meddela tillstånd utan att dessa har gett sitt medgivande till fusionen.

4.7 Förfarandet vid flyttning av ett finansiellt europakooperativs säte

Bedömning: Vid flyttning av ett finansiellt europakooperativs säte är det nödvändigt att utbyte av information kan ske mellan de närmast berörda tillsynsmyndigheterna. Någon ändring i svensk rätt är inte nödvändig för att möjliggöra ett sådant informationsutbyte.

Skälen för bedömningen: SCE-förordningen öppnar en möjlighet för kooperativ av olika nationalitet att gå samman och bilda ett europakooperativ. Dessutom ges ett europakooperativ möjlighet att flytta sitt säte mellan olika medlemsstater. EG:s regelverk för de finansiella företagen har dock inte ändrats med avseende på europakooperativen utan det skall tillämpas även på dessa företag. I det följande diskuteras vilka konsekvenser den nya associationsformen får i fråga om verksamhetstillstånd, informationsutbyte mellan tillsynsmyndigheter och garanti-system.

Behöver ett kooperativ som flyttar sitt säte ett nytt verksamhetstillstånd?

När ett europakooperativ byter säte, kommer delvis nya regler att bli tillämpliga på verksamheten. För finansiella kooperativ kan det exempelvis förekomma att företaget driver verksamhet som är tillståndspliktig i en medlemsstat men inte i en annan och vice versa. Direktiven på området innehåller enbart vissa grundläggande regler, som skall göra det möjligt för medlemsstaterna att ömsesidigt erkänna varandras auktorisationer. Medlemsstaterna får emellertid införa mer långtgående krav på vilka företag som skall omfattas av tillståndsplikt. Även rörelse-

reglerna kan skilja sig åt mellan medlemsstaterna. Detsamma gäller reglerna om insättningsgaranti och investerarskydd.

SCE-förordningen reglerar vilka formaliteter som skall vara uppfyllda i det land från vilket kooperativet avser att flytta. Den behandlar emellertid inte de krav som det nya hemlandet kan komma att ställa upp. Av svensk rätt följer exempelvis att bank- eller finansieringsrörelse får drivas endast efter tillstånd av Finansinspektionen. Tillstånd skall ges innan verksamheten påbörjas. Ett finansiellt europakooperativ som flyttar sitt säte till Sverige måste alltså ansöka om tillstånd för verksamheten dessförinnan. Detta bedöms också vara förenligt med direktiven på området, t.ex. kreditinstitutsdirektivet.

Understödsföreningarna är något annorlunda reglerade då man inte i lagen om understödsföreningar talar om formellt tillstånd. Lagen är tillämplig på alla understödsföreningar som uppfyller lagens krav. En understödsförening skall vara registrerad hos inspektionen och stå under tillsyn av denna. För att en understödsförening skall få registreras krävs att verksamheten är behövlig och även i övrigt ägnad att främja en sund utveckling av försäkringsväsendet. Det är ett utflöde av den s.k. behovsprincipen som numera inte gäller för vare sig försäkringsbolag eller banker.

I vissa lagar sägs att tillstånd kan meddelas ekonomiska föreningar (se t.ex. 3 kap. 1 § lagen om bank- och finansieringsrörelse). I artikel 9 i SCE-förordningen sägs att europakooperativ skall behandlas som ett kooperativ bildat i överensstämmelse med lagstiftningen i den medlemsstat där europakooperativet har sitt säte. Av detta följer att ett europakooperativ liksom en svensk ekonomisk förening skall kunna ges tillstånd att ägna sig åt exempelvis bank- eller finansieringsrörelse. De särskilda rörelse regler som gäller för medlemsbanker, kreditmarknadsföreningar, understödsföreningar, börser m.fl. finansiella ekonomiska föreningar under tillsyn kommer också automatiskt att bli tillämpliga på europakooperativ. När dessa företag nämns i den rörelselagstiftning som gäller för föreningarna avses alltså även europakooperativ som har fått tillstånd att driva rörelsen i fråga.

Detsamma gäller när dessa företag nämns i samma betydelse i andra lagar. En ekonomisk förening som fått tillstånd att driva bankrörelse betecknas "medlemsbank". På motsvarande sätt betecknas en ekonomisk förening som har fått tillstånd att driva finansieringsrörelse "kreditmarknadsförening". Någon ändring av de begreppen bedöms inte nödvändig med den nya europa-koperativformen. En annan sak är att ett europakooperativs firma inte bör få innehålla ordet ekonomisk förening, se författningskommentaren till den föreslagna 3 § lagen om europa-koperativ.

De befintliga förutsättningarna för tillstånd kommer alltså att bli tillämpliga även på europakooperativ, även om vissa redaktionella ändringar blir nödvändiga. Det kan noteras att det för kreditmarknadsföreningar och flera andra finansiella föreningar är möjligt att pröva en ansökan om tillstånd innan föreningen registrerats. Dessa bestämmelser bör säkerställa att ett utländskt europakooperativ som vill driva tillståndspliktig finansiell verksamhet i Sverige har möjlighet att få sin ansökan bedömd innan kooperativet flyttar sitt säte hit. Det behöver alltså inte göras några ändringar i den befintliga rörelselagstiftningen. Det kan dock noteras att om Finansinspektionen förutsätter att ett kooperativ är registrerat innan tillstånd kan ges (se t.ex. 2 kap. 3 § Finansinspektionens allmänna råd [FFFS 1996:16] om ansökan om att få auktorisation som börs eller marknadsplats eller tillstånd att bedriva clearingverksamhet enligt lagen [1992:543] om börs- och clearingverksamhet), är det nödvändigt att Finansinspektionen och Bolagsverket samarbetar så att registrering sker och tillstånd beviljas i nära anslutning till varandra.

Som har nämnts i det föregående behöver ett finansiellt europakooperativ som flyttar sitt säte från en medlemsstat till en annan ett nytt verksamhetstillstånd i det nya hemlandet. Om europakooperativet efter flyttningen till Sverige vill fortsätta att driva verksamhet i sitt tidigare hemland eller i något annat land inom EES, t.ex. via filial, måste Finansinspektionen i egenskap av ny hemlandsmyndighet underrätta tillsynsmyndigheterna i de

andra länderna om europakooperativets avsikt. Detta gäller även om den tidigare hemlandsmyndigheten har gjort detta.

Informationsutbyte mellan tillsynsmyndigheter

När ett finansiellt kooperativ flyttar sitt säte mellan medlemsstaterna liksom vid bildande av europakooperativ genom fusion är det viktigt att tillsynsmyndigheten i det nya hemlandet får tillräcklig information om kooperativet och dess verksamhet. Även om viss information kan fås direkt från kooperativet är det av stor betydelse att sådan information kan utväxlas mellan den befintliga och den blivande tillsynsmyndigheten.

Det får antas att det informationsutbyte som behöver ske kan komma till stånd med stöd av gällande EG-direktiv inom området finansiella tjänster. I tidigare lagstiftningsärenden har bedömts att svensk rätt medger det informationsutbyte som EG-rätten i dag föreskriver (se exempelvis prop. 1992/93:89 Ändrad lagstiftning för banker och andra kreditinstitut med anledning av EES-avtalet m.m. s. 135 f., prop. 1994/95:50 Nya kapitaltäckningsregler m.m. s. 134 f., prop. 1995/96:173 Förstärkt tillsyn över finansiella företag s. 93 ff. och prop. 1999/2000:94 Moderniserade kapitaltäckningsregler m.m. s. 54 ff.

Det behövs alltså inte någon ändring för att svenska myndigheter skall kunna utbyta information med utländska myndigheter. De principer som gäller kan sammanfattas enligt följande.

Om de svenska sekretessbestämmelserna tillåter ett väl avvägt informationsutbyte av sekretesskyddad information mellan tillsynsmyndigheterna och andra myndigheter som med sin verksamhet bidrar till att stärka stabiliteten i det finansiella systemet, finns det inte någon anledning att som komplement ta in direktivens föreskrifter i lag.

Beträffande Finansinspektionens möjlighet att lämna ut uppgifter till utländska tillsynsmyndigheter kan det konstateras att den informationsskyldighet som följer av EG-direktivens regler till stor del avser sådana uppgifter som är sekretessbelagda enligt 8 kap. 5 § första stycket sekretesslagen (1980:100).

En svensk myndighets möjlighet att lämna ut sekretessbelagda uppgifter till en utländsk myndighet regleras i 1 kap. 3 § tredje stycket sekretesslagen. Uppgift som är sekretessbelagd enligt sekretesslagen får enligt bestämmelsen inte lämnas ut till utländsk myndighet eller mellanfolklig organisation i annat fall än om utlämnandet sker i enlighet med föreskrift därom i lag eller förordning eller om uppgiften i motsvarande fall skulle få lämnas ut till svensk myndighet och det enligt den utlämnande myndighetens prövning står klart att det är förenligt med svenska intressen att uppgiften lämnas till den utländska myndigheten eller mellanfolkliga organisationen. Bestämmelsen ger Finansinspektionen goda möjligheter att i tillsynsarbetet lämna ut handlingar och uppgifter till behöriga utländska myndigheter.

Beträffande uppgifter av förtrolig karaktär, som inspektionen fått från en utländsk tillsynsmyndighet, gäller enligt 8 kap. 5 § fjärde stycket sekretesslagen sekretess, om uppgifter har erhållits enligt avtal härom med främmande stat eller mellanfolklig organisation, i den mån riksdagen godkänt avtalet. Såväl EES-avtalet som tilläggsavtalet till detta är av sådan karaktär som avses i 8 kap. 5 § fjärde stycket sekretesslagen. Bestämmelsen anses därför vara tillämplig på information som erhållits i enlighet med EG-direktiv som ingår i de nämnda avtalen.

Insättningsgarantin och investerarskyddet

För insättningar i bl.a. medlemsbanker och kreditmarknadsföreningar finns det en särskild insättningsgaranti. Ett liknande skydd finns för investerares finansiella instrument och medel hos ett värdepappersinstitut.

Insättningsgarantin har sin grund i Europaparlamentets och rådets direktiv 94/19/EG om system för garanti av insättningar. Investerarskyddet faller tillbaka på Europaparlamentets och rådets direktiv 97/9/EG om system för ersättning till investerare. Ändamålet med direktivet om system för garanti av insättningar är bl.a. att skydda insättarnas medel vid finansiella kriser (se prop. 1995/96:60 s. 32). En grundläggande tanke med investerar-

skyddet är att investerare, med förlitande på att skyddet finns, i större utsträckning skall våga köpa investeringstjänster. Till skillnad från det skydd som föreskrivs i direktivet om insättningsgarantin torde det främst vara omfattande brottsliga förfaranden eller hanteringsfel som kan aktualisera investerarskyddet (prop. 1998/99:30 s. 31). Både insättningsgarantin och investerarskyddet har dessutom till syfte att bevara förtroendet för det finansiella systemet.

Svenska kreditinstitut omfattas av de svenska garantisystemen (3 § lagen [1995:1571] om insättningsgaranti och 4 § [1999:158] lagen om investerarskydd). Direktiven förutsätter att det är garantisystemen i hemlandet, dvs. det land som auktoriserat institutet, som träder in vid behov och att det är hemlandsmyndigheten som ser till att direktivens bestämmelser följs (se t.ex. prop. 1995/96:60 s. 45 f. och 1998/99:30 s. 55 f.).

Om en medlemsbank eller en kreditmarknadsförening byter säte, kommer det garantisystem som gäller i det nya hemlandet att träda i stället för de svenska systemen. Detta gäller även för insättningar och investeringar som gjorts före flyttningen. Direktiven anger visserligen att när tillståndet för institutet har återkallats skall skyddet fortsätta att gälla för insättningar och investeringar som gjorts före återkallelsen (artikel 5 direktivet om system för garanti av insättningar och artikel 6 i direktivet om system för ersättning till investerare, motsvarande svenska bestämmelser finns i 23 § lagen om insättningsgaranti och 28 § lagen om investerarskydd). Även om ett i Sverige meddelat tillstånd upphör vid utflyttningen är situationen inte jämförbar med den återkallelsesituation som behandlas i direktiven. Vid flyttning liksom vid fusion tillvaratas nämligen borgenärernas och andra rättighetsinnehavares intressen genom den prövning som sker inför flyttningen. Även om skyddet försämras eller upphör helt, kan detta beaktas inom ramen för den prövningen. Något behov av att låta insättningsgarantin eller investerarskyddet i Sverige fortsätta att gälla efter utflyttningen finns alltså inte. Det är också rimligt att det nya hemlandet tar över hela

ansvaret för såväl tillsynen av det utflyttande bolagets stabilitet som kontrollen av garantisystemen.

På motsvarande sätt kommer de svenska garantisystemen att bli tillämpliga när ett kreditinstitut flyttar sitt säte till Sverige.

I lagtiftningsärendet om europabolag anförde ett antal remissinstanser att de nuvarande garantisystemen inte är anpassade till möjligheten att bilda eller flytta ett europabolag och att dessa brister bl.a. kan försvåra användandet av europabolagsformen. Problematiken har uppmärksammats också inom EU och torde vara giltig även för europakooperativformen. Europeiska kommissionen har inlett en genomgripande översyn av frågor rörande insättningsgarantisystemens funktion inom EU och EES. En dialog förs med medlemsstaterna om behovet av att ytterligare harmonisera de gemensamma bestämmelserna i insättningsgarantidirektivet. Argumenten för en ytterligare harmonisering vilar främst på önskemålet att undvika att olikheter i nationella garantisystem påverkar konkurrensförhållandena mellan institut inom EU och att dessa olikheter utgör incitament eller hinder för institutens rörlighet inom unionen.

Även den svenska regleringen har setts över. Insättningsgarantiutredningen avlämnade ett betänkande, Reformerat system för insättningsgarantin (SOU 2005:16), i februari 2005. Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

I Sverige finns i dag för försäkringsföretag ingen motsvarighet till insättningsgarantin eller investerarskyddet (se prop. 1998/99:87 s. 353 f., jfr SOU 1995:87 s. 237 f. och SOU 1998:22). Vissa andra EU-stater har någon form av försäkringsgaranti. Ett arbete har påbörjats inom EU i syfte att harmonisera regleringen av försäkringsgarantier.

4.8 Möjligheten för en myndighet att motsätta sig att ett europakooperativ flyttar sitt säte

Förslag: Skatteverket skall få motsätta sig att ett europakooperativ flyttar sitt säte från Sverige till en annan medlemsstat, om verket har beslutat om revision hos europakooperativet och det finns skäl att anta att revisionen skulle avsevärt försvåras av en flyttning av europakooperativets säte.

Finansinspektionen skall få motsätta sig att ett sådant europakooperativ som står under dess tillsyn flyttar sitt säte från Sverige till en annan medlemsstat, om det finns skäl att anta att det skulle uppstå allvarliga störningar i betalningssystemets eller kapitalmarknadens funktion eller om det annars är motiverat av hänsyn till allmänintresset.

Skälen för förslaget

Europakooperativ i allmänhet

Som framgått tidigare är ett av europakooperativets särdrag att det, till skillnad från en nationell ekonomisk förening, kan flytta sitt säte från en medlemsstat till en annan. Detta sker enligt det särskilda förfarande som har beskrivits i avsnitt 4.5. I artikel 7.14 ges medlemsstaterna en möjlighet att, i fråga om europakooperativ som är registrerade i den medlemsstaten, föreskriva att flyttning av en förenings säte som skulle medföra en ändring av tillämplig lag inte skall få verkan om någon behörig myndighet motsätter sig flyttningen. Motsättandet skall ske inom två månader från offentliggörandet av förslaget om flyttning. Det får grundas endast på hänsyn till allmänintresset.

Förordningen om europabolag ger medlemsstaterna en motsvarande möjlighet. I det lagstiftningsärendet bedömdes frågan på följande sätt (prop. 2003/04:112 s. 71 f., jfr bet. 2003/04 LU:26 s. 7 f.).

”Som redan har nämnts är ett viktigt syfte med reglerna om europabolag att skapa en attraktiv driftsform för

gränsöverskridande verksamhet. Nationella regler av det slag som diskuteras här skulle kunna motverka det syftet.

Frågan är om det trots detta finns skäl för Sverige att för vissa speciella situationer utnyttja den möjlighet som SE-förordningen erbjuder. *Riksskatteverket* har menat att så är fallet och pekat på att en flyttning av bolagets säte kan leda till att kontrollsvårigheterna för de svenska skattemyndigheterna förstärks och att utredningsmöjligheterna därmed starkt begränsas. Enligt verket finns det risk för att europabolagsformen kan komma att användas i syfte att försvåra skattekontroll. Verket har därför föreslagit att skattemyndigheterna skall ges en rätt att motsätta sig flyttning av ett europabolags säte under förutsättning att det pågår en skatteutredning beträffande bolaget.

Med anledning av vad Riksskatteverket har anfört vill vi först – för tydlighetens skull – framhålla att staten, liksom andra borgenärer, behåller sina fordringar mot ett europabolag även efter det att bolaget har flyttat sitt säte. Även skattefordringar kan alltså i och för sig krävas in efter det att ett bolag har flyttat sitt säte. SE-förordningen (artikel 8.7 tredje stycket) anger t.o.m. uttryckligen att förordningens regler inte skall påverka tillämpningen på europabolag av medlemsstaternas lagstiftning om erläggande eller säkring av betalningar till offentliga organ.

En redan uppkommen skattefordran mot ett europabolag består således även sedan bolaget har flyttat sitt säte från Sverige. Det står emellertid klart att skattemyndighetens möjligheter att bedriva utredning för att bestämma en skattefordran, eller att framgångsrikt driva in sådana fordringar, minskar om den skattskyldige försvinner ur landet. Det kan inte uteslutas att ett bolag som har intresse av att undandra sig skatt kan använda sig av europabolagsformen i detta syfte. En flyttning av ett europabolags säte kan därmed komma att stå i strid med intresset av en effektiv *skattetillsyn*. Vi delar alltså de farhågor som Riksskatteverket har uttryckt.

Som redan har framgått är det svårt att på förhand fastställa vad som skall anses utgöra ett "allmänintresse" i EG-rättslig mening. Varken EG-fördraget eller EG-domstolens rättspraxis ger några entydiga svar på den frågan. Vår

bedömning är dock att en effektiv skattetillsyn – möjligheten att fastställa och driva in statens skattefordringar – kan vara ett sådant allmänintresse som avses i artikel 8.14.

Det allmännas intresse av att skattetillsynen är effektiv har enligt vår mening stor allmänpreventiv betydelse. Allmänintresset av en effektiv skattetillsyn har därmed större tyngd än de skäl som kan tala mot ett införande av en regel av det nu diskuterade slaget. Vi anser mot denna bakgrund att det bör införas en regel av det slag som Riksskatteverket har förordat. När det gäller hur denna regel bör utformas krävs ytterligare beredningsåtgärder som inte hinns med inom de tidsramar som, med hänsyn till tidpunkten för SE-förordningens ikraftträdande, gäller för denna proposition. Vi lämnar därför inte nu några sådana förslag. Vi avser dock att skyndsamt bereda frågan vidare och så snart som möjligt återkomma med förslag i denna del.”

Regeringen tog alltså i det ärendet principiellt ställning för att Skatteverket, med hänsyn till intresset av en effektiv skattetillsyn, bör ha en möjlighet att motsätta sig att ett europabolag flyttar sitt säte från Sverige till ett annat land. Några lagförslag har emellertid inte lagts fram.

De skäl som låg till grund för regeringens ställningstagande i fråga om europabolag har samma bärkraft i fråga om europa-koooperativ. Det bör således även i fråga om sådana associationer finnas en möjlighet för Skatteverket att motsätta sig flyttning av säte.

Av EG-domstolens praxis följer att nationella åtgärder som med hänvisning till allmänintresset begränsar den fria rörligheten inom EU skall vara sakligt motiverade och proportionella i förhållande till det eftersträvade syftet (se t.ex. domstolens dom den 9 mars 1999 i mål C-212/97, jfr prop. 2003/04:112 s. 70 f.). Mot den bakgrunden står det klart att Skatteverket inte kan ges någon oinskränkt rätt att motsätta sig flyttning av säte. Vidare bör de kriterier som skall gälla för att hindra en flyttning om möjligt vara tydliga och klart förutsebara för det europakoooperativ som planerar att flytta.

En motsättanderegeln bör syfta till att hindra att flyttningsmöjligheten används av europakooperativ i syfte att undandra sig betalning av skatt. Det är då i första hand fråga om att säkerställa att de skattefordringar som inte är fastställda kan bli tillräckligt utredda innan europakooperativet lämnar landet. Med hänsyn till det starka intresset av att europakooperativets flyttningsmöjligheter inte onödigtvis försvåras bör dock en sådan möjlighet inte öppnas för alla situationer. Det bör t.ex. inte vara möjligt att hindra flyttning av ett europakooperativ endast av det skälet att en relativt sett liten skattefordran framstår som oklar. Inte heller bör en flyttning kunna hindras med hänvisning till en pågående utredning, om de utredningsåtgärder som återstår vid tidpunkten för flyttningen är av mycket begränsad art.

Skatteverkets utredningar kan fullgöras på olika sätt allt efter omständigheterna i det enskilda ärendet. Utgångspunkten är dock att varje ärende skall handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. Normalt är det tillräckligt att den skattskyldige per telefon eller skriftligen tillfrågas om vissa sakförhållanden eller att han eller hon ombeds att inkomma med skriftligt material till styrkande av en i deklarationen lämnad uppgift. Ett alternativ är att utnyttja de föreläggandemöjligheter som bl.a. lagen (2001:1227) om självdeklarationer och kontrolluppgifter och taxeringslagen (1990:324) ger utrymme för. Utredningen kan också bestå i att Skatteverket, efter överenskommelse med den skattskyldige, beslutar om taxeringsbesök. Det yttersta utredningsmedlet är revision. En revision kan bl.a. syfta till att kontrollera att deklara- och annan uppgiftsskyldighet har fullgjorts riktigt och fullständigt. Vid en revision är Skatteverket beroende av tillgång till räkenskapsmaterial och kontakt med det reviderade företags företrädare.

Revision är således det mest ingripande kontrollinstrument som Skatteverket kan tillgripa. Om det har gått så långt att verket har beslutat om revision, finns det som regel goda skäl för en fortsatt granskning. I sådana fall skulle det givetvis ofta innebära stora olägenheter för Skatteverket om föremålet för revisionen lämnar landet och övergår till en annan jurisdiktion. I

de fallen får det anses rimligt och lämpligt att verket kan motsätta sig flyttningen. Är det däremot fråga om en pågående skatteutredning av mindre ingripande karaktär, framstår motsättandeinstrumentet som väl långtgående. Bestämmelserna om Skatteverkets rätt att motsätta sig flyttning av säte bör således endast vara tillämpliga om verket har fattat ett beslut om revision av europakooperativet. Bestämmelser om revision finns i en mängd författningar, bl.a. taxeringslagen och skattebetalningslagen. I författningarna används begreppen taxeringsrevision, skatterevision och revision utan att det finns någon klar distinktion mellan dessa. För att undvika tolkningsvårigheter och skapa förutsättningar för att möjligheten till motsättande blir verkkningsfull, är det lämpligt att Skatteverkets rätt att motsätta sig att ett europakooperativ flyttar sitt säte skall gälla oavsett vilken form av revision som har beslutats.

Det kan dock tänkas att också en beslutad och pågående revision är av mindre komplicerat slag, eller att revisionen befinner sig i ett slutskede. Det är möjligt att en flyttning i sådana fall inte kan sägas hota resultatet av utredningen på ett mera påtagligt sätt. Bestämmelsen om Skatteverkets rätt att motsätta sig flyttning bör därför kvalificeras ytterligare för att inte bli alltför ingripande mot kooperativet. Utöver kravet på beslutad och pågående revision bör det också krävas att det finns skäl att anta att revisionen avsevärt försvåras av en flyttning av europakooperativets säte.

Enligt artikel 7.14 i SCE-förordningen skall, som redan nämnts, ett motsättande av flyttning ske senast inom två månader från offentliggörandet av lednings- eller förvaltningsorganets förslag om flyttning. För att säkerställa att Skatteverket får kännedom om den planerade flytten bör europakooperativet vara skyldigt att ansöka om prövning hos verket. Ansökan bör göras i anslutning till offentliggörandet. Innan Skatteverket meddelar ett beslut som innebär att verket motsätter sig flyttning bör europakooperativet beredas tillfälle att yttra sig.

Konsekvensen av att Skatteverket motsätter sig flyttning bör vara att europakooperativet inte får flytta sitt säte. I avsnitt 4.5

har föreslagits att frågan om tillstånd till flyttning skall avgöras av Bolagsverket. Det innebär att Bolagsverket i sin tillståndsprövning bör vara skyldigt att ta hänsyn också till Skatteverkets beslut. Europakooperativet bör därför vara skyldigt att till en ansökan om flyttning av säte foga en kopia av Skatteverkets beslut. Detsamma bör gälla när ansökan om tillstånd skall göras hos Finansinspektionen (se vidare nedan).

Ett alternativ till det föreslagna förfarandet skulle kunna vara att Bolagsverket i sitt tillståndsärende ger Skatteverket möjlighet att motsätta sig europakooperativets flyttning av säte. En sådan ordning skulle emellertid innebära svårigheter vad gäller överklagande av Skatteverkets ställningstagande. Medan Skatteverkets beslut överklagas till förvaltningsdomstol, skall Bolagsverkets beslut överklagas till allmän domstol. Sammanfattningsvis får övervägande skäl anses tala för den föreslagna ordningen.

Ett beslut om att Skatteverket motsätter sig flyttning torde i de flesta fall leda till att europakooperativet ställer in sina flyttningsplaner och således inte låter föreningsstämman pröva frågan om flyttning. I sådana fall kommer inte heller någon ansökan att lämnas in till Bolagsverket eller Finansinspektionen. Det kan dock inte uteslutas att kooperativet går vidare med saken trots Skatteverkets beslut. För den eventualiteten bör det av lagen tydligt framgå att Bolagsverket eller inspektionen i sådana fall genast – dvs. utan att initiera ett sådant kallelseförfarande som har föreslagits i avsnitt 4.5 eller att göra en sådan särskild prövning av bl.a. borgenärsskyddet som har föreslagits i avsnitt 4.6 – skall avslå ansökan. En annan konsekvens av ett sådant beslut är att Bolagsverket inte skall kunna utfärda ett sådant intyg som enligt artikel 7.8 i SCE-förordningen är en förutsättning för verkställandet av flyttningen. Detta får anses följa av SCE-förordningens bestämmelser i förening med de kompletterande svenska regler som har föreslagits i det föregående. Några uttryckliga bestämmelser om den saken i lagen om europakooperativ är således inte erforderliga.

De finansiella europakooperativen

Möjligheten för en behörig myndighet att motsätta sig att ett finansiellt företag flyttar sitt säte behandlades också i lagstiftningsärendet om europabolag. Frågan bedömdes på följande sätt (prop. 2003/04:112 s. 72 f.):

”När det gäller finansiella europabolag finns det anledning att beröra de motiv som ligger bakom den tämligen omfattande regleringen av finansiella företag. Motiven skiljer sig visserligen något beroende på vilken verksamhet det är fråga om, men generellt kan sägas att motiven är att säkerställa stabila bolag som har allmänhetens förtroende och ett gott kundskydd. För att begränsa risken för penningtvätt är de finansiella bolagen som står under tillsyn dessutom skyldiga att följa särskilda regler som finns i bl.a. lagen (1993:768) om penningtvätt.

I promemorian konstaterades att regleringen av de finansiella företagen präglas av att deras verksamhet är central för samhället och för bolagens kunder och att det är svårt att nu förutse vilka situationer som kan uppkomma när ett finansiellt europabolag flyttar sitt säte eller om en sådan flytt i ett enskilt fall kan komma i konflikt med vad som i förordningen betecknas som allmänintresset. Mot bakgrund av det samhällsintresse som ligger bakom regleringen av de finansiella företagen ansågs det i promemorian rimligt att Finansinspektionen gavs möjlighet att beträffande europabolag som inspektionen auktoriserat och som står under inspektionens tillsyn motsätta sig flyttningen på grund av hänsynen till allmänintresset. *Svenska Bankföreningen* och *Svenska Fondhandlareföreningen* har anfört att Finansinspektionen inte bör ges denna möjlighet.

I det föregående har regeringen gett sin syn på vad som avses med allmänintresset. Av vår redogörelse framgår att det kan vara svårt att på förhand ange i vilka fall ett allmänintresse kan ligga till grund för att en myndighet motsätter sig ett bolags flyttning av säte. Vi delar emellertid inte Svenska Bankföreningens och Svenska Fondhandlareföreningens uppfattning att detta innebär att det inte är möjligt

att åberopa allmänintresset som grund för att Finansinspektionen skall kunna motsätta sig att ett finansiellt bolag flyttar sitt säte.

Det behöver emellertid preciseras under vilka förutsättningar som Finansinspektionen bör ha möjlighet att motsätta sig en flyttning av säte. Som ett exempel på sådant som bör kunna betraktas som ett allmänintresse kan nämnas intresset av ett fungerande betalningssystem. Det EG-rättsliga regelverk som styr de enskilda företagens och tillsynsmyndigheternas ageanden hanterar inte hur ett sådant samhällsviktigt intresse skall tillgodoses. Vi anser att det i detta avseende finns ett behov av skydd i samband med att ett europabolag flyttar sitt säte. Den omständligheten att ett finansiellt bolag kan upphöra med verksamheten i Sverige på annat sätt än genom flyttning förändrar inte denna bedömning.

Vi delar alltså promemorians bedömning att det bör införas en bestämmelse som ger Finansinspektionen möjlighet att motsätta sig flyttningen med hänsyn till allmänintresset. Det är lämpligt att frågan om hur en sådan regel bör utformas behandlas samtidigt som frågan om en motsvarande regel för de företag som inte står under Finansinspektionens tillsyn. Vi lämnar därför nu inga förslag i denna del. Vi avser dock att återkomma med förslag i denna del samtidigt med att vi lämnar förslag i fråga om motsättande på grund av skattetillsynen. I det sammanhanget avser vi också att behandla frågan om en motsvarande regel vid bildande av europabolag genom fusion (se avsnitt 5.12).”

Liksom för europabolag som driver icke-finansiell verksamhet tog regeringen alltså ställning för en möjlighet för Finansinspektionen att motsätta sig flyttning av säte av hänsyn till allmänintresset samt anförde att det bör preciseras under vilka förutsättningar så skall kunna ske. De skäl som låg till grund för regeringens ställningstagande i fråga om de finansiella europabolagen är giltiga även i fråga om finansiella europakooperativ.

Med hänsyn till att möjligheten att flytta sätet över gränserna utgör ett kännetecknande drag och en rättighet för europa-

kooperativ, och även för europabolag, bör det inte komma i fråga att tillämpa den föreslagna motsättandemöjligheten annat än mycket restriktivt. Vidare talar EG-domstolens hittillsvarande praxis i fråga om möjligheten att inskränka den fria rörligheten för en restriktiv tolkning även i detta fall (jfr prop. 2003/04:112 s. 70 f.). För europakooperativ i allmänhet har man därför, som framgår ovan, i lagtext ringat in en specifik situation då Skatteverket bör ha möjlighet att motsätta sig flyttning av sätet. Därigenom utesluts att bestämmelsen får en alltför vidsträckt tolkning.

Ett exempel på vad som bör kunna betraktas som ett allmänintresse, vilket också framfördes i lagstiftningsärendet om europabolag, torde vara intresset av ett väl fungerande betalningssystem. Som redan anförts hanterar inte det EG-rättsliga regelverk som styr de enskilda företagens och tillsynsmyndigheternas ageranden hur ett sådant samhällsviktigt intresse tillgodoses. Hänsyn till kapitalmarknadens funktion bör också kunna åberopas. Danmark har beträffande finansiella europabolag infört en möjlighet för tillsynsmyndigheten att motsätta sig flyttning av säte. Därvid har i motiven angetts att de båda nyss nämnda intressena bör kunna utgöra skäl för tillsynsmyndigheten att av hänsyn till allmänintresset vägra ett europabolags flyttning av säte (Forslag till Lov om det europaeiske selskab, § 19 s. 55). En annat mer allmänt skäl bör kunna vara intresset av att förhindra olagliga aktiviteter i allmänhet och, för de finansiella företagen, penningtvätt i synnerhet. Under alla förhållanden måste beslutet att motsätta sig flyttningen av ett europakooperativs säte vara sakligt motiverat och proportionellt i förhållande till det eftersträvade syftet.

Syftet med en möjlighet för Finansinspektionen att motsätta sig att ett finansiellt företag flyttar sitt säte bör således vara att förhindra vissa effekter som skulle kunna bli resultatet av en flyttning. Sådana effekter eller resultat är svåra att på förhand ringa in. Ett sämre fungerande betalningssystem och hänsynen till kapitalmarknadens funktion utgör exempel som bör framgå direkt i lagtext. Den centrala roll som de finansiella företagen

fyller i samhället och för företagens kunder talar emellertid emot en ytterligare avgränsning genom att i lagtext uttömmande ange vad som i detta sammanhang bör avses med allmänintresset. En sådan hantering av frågan riskerar att utesluta situationer som i dag är svåra att förutse beträffande de finansiella företagen, men som skulle kunna få allvarliga konsekvenser för det finansiella systemet. Intresset av att det i lag finns uttömmande och klart angivna och därmed förutsebara kriterier för det europakooperativ som planerar att flytta får här stå tillbaka för det allmännas intresse av att den finansiella sektorns funktion och säkerhet kan säkerställas.

Sammanfattningsvis bör det alltså införas en bestämmelse som ger Finansinspektionen möjlighet att motsätta sig flyttningen av ett finansiellt europakooperativs säte om det finns skäl att anta att det skulle uppstå allvarliga störningar i betalningssystemets eller kapitalmarknadens funktion eller om det annars är motiverat av hänsyn till allmänintresset. Den tidsfrist som en myndighet har enligt artikel 7.14 i SCE-förordningen och 8.14 i SE-förordningen att motsätta sig flyttning är två månader räknat från offentliggörandet av förslaget om detsamma. För att Finansinspektionen skall få tillräckligt med tid på sig för att göra den prövning som är nödvändig, bör prövningen föregås av en ansökan som görs i ett tidigt skede av processen. Ansökan bör därför, liksom för övriga europakooperativ, göras i anslutning till offentliggörandet. Innan Finansinspektionen meddelar ett beslut som innebär att den motsätter sig flyttning bör europakooperativet beredas tillfälle att yttra sig.

Som framgår av avsnitt 4.5 och 4.6 måste samtliga europakooperativ efter ovan nämnda prövning ansöka om tillstånd sedan föreningsstämman beslutat att bolagets säte skall flyttas till en annan stat. För europakooperativ som driver bank-, finansierings- eller försäkringsrörelse skall också den senare prövningen göras av Finansinspektionen. Beträffande övriga finansiella verksamheter skall emellertid tillståndet meddelas av Bolagsverket. Precis som Bolagsverket bör vara skyldigt att ta hänsyn till Skatteverkets beslut (se ovan) bör Bolagsverket vara

skyldigt att ta hänsyn till Finansinspektionens beslut i dessa fall. Det finansiella europakooperativet bör därför vara skyldigt att till en ansökan om flyttning av säte som görs hos Bolagsverket foga en kopia av Finansinspektionens beslut.

Liksom anförts ovan beträffande Skatteverkets beslut torde ett beslut om att Finansinspektionen motsätter sig flyttning av hänsyn till allmänintresset i de flesta fall leda till att europakooperativet ställer in sina flyttplaner och således inte låter föreningsstämman pröva frågan om flyttning. I sådana fall kommer inte heller någon ansökan att lämnas in till Finansinspektionen respektive Bolagsverket. Eftersom det inte heller här kan utslutas att kooperativet går vidare med saken trots Finansinspektionens beslut, bör det av lagen tydligt framgå att Finansinspektionen eller Bolagsverket i sådana fall genast skall avslå ansökan.

4.9 Möjligheten för lednings- eller förvaltningsorganet att i visst fall ändra stadgarna utan beslut från föreningsstämman

Förslag: Om det har fastställts ordningar för arbetstagarinflytande i enlighet med SCE-direktivet och dessa strider mot europakooperativets stadgar, skall lednings- eller förvaltningsorganet ha rätt att ändra stadgarna utan beslut från föreningsstämman.

Skälen för förslaget: I artikel 11.4 i SCE-förordningen föreskrivs att ett europakooperativs stadgar aldrig får strida mot de ordningar för arbetstagarinflytande som har fastställts i enlighet med SCE-direktivet. Om nya sådana ordningar strider mot gällande stadgar, skall stadgarna ändras i nödvändig omfattning. För detta fall ges medlemsstaterna en rätt att föreskriva att europakooperativets lednings- eller förvaltningsorgan skall ha rätt att ändra stadgarna utan beslut om detta av föreningsstämman.

Även i SE-förordningen finns bestämmelser om att bolagsordningen skall ändras i den mån riktlinjer för arbetstagar-

inflytande fastställda enligt SE-direktivet strider mot denna (artikel 12.4 i SE-förordningen). En skillnad är emellertid att i det fallet *skall* europabolagets lednings- eller förvaltningsorgan ha rätt att vidta åtgärder för att ändra bolagsordningen utan ytterligare beslut från bolagsstämman.

Enligt 7 kap. 14 § föreningslagen fattas beslut att ändra stadgarna av föreningsstämman. Ett sådant beslut är giltigt om samtliga röstberättigade i föreningen har förenat sig om det eller om det har fattats på två på varandra följande stämmor och på den senare stämman biträts av minst två tredjedelar av de röstande. Föreningslagens bestämmelser medger inte att ett beslut om stadgeändring i vissa fall kan fattas av styrelsen. Det har ansetts att beslut om stadgeändringar kan ha ingripande betydelse för medlemmarna och att det är angeläget att sådana frågor noga övervägs och diskuteras av medlemmarna. Motsvarande gäller för de särskilt reglerade medlemsbankerna och understödsföreningarna enligt 7 kap. 14 § lagen om medlemsbanker och 37 § lagen om understödsföreningar.

I den nu aktuella situationen ställs det i förordningen ett uttryckligt krav på att stadgarna ändras så att de inte strider mot fastställda ordningar för arbetstagarinflytande. Föreningens medlemmar har således inget egentligt handlingsutrymme. Det framstår därför som motiverat att för detta särskilda fall förenkla beslutsförfarandet. En sådan förenkling skulle också överensstämma med vad som redan gäller för europabolagen i motsvarande situation. Mot den bakgrunden får övervägande skäl anses tala för att lednings- eller förvaltningorganet, utan ytterligare beslut från föreningsstämman, bör ha rätt att ändra stadgarna så att de blir förenliga med sådana ordningar för arbetstagarinflytande som har fastställts enligt SCE-direktivet.

Det saknas skäl att göra någon annan bedömning för de finansiella föreningarna. Även för dessa bör således gälla att lednings- eller förvaltningsorganet, utan ytterligare beslut från föreningsstämman, bör ha rätt att ändra stadgarna i aktuellt avseende. Det bör dock påpekas att den rättigheten inte gör avkall på skyldigheten att inhämta Finansinspektionens godkännande av

stadgeändringen före registrering av densamma (jfr 3 kap. 4 § lagen om bank- och finansieringsrörelse; 2 kap. 4 § lagen om utgivning av elektroniska pengar; 2 kap. 4 §, 7 kap. 2 § och 8 kap. 4 § lagen om börs- och clearingverksamhet; 2 kap. 3 § lagen om kontoföring av finansiella instrument; 37 § fjärde stycket lagen om understödsföreningar).

4.10 En understödsförenings deltagande i bildandet av ett europakooperativ genom fusion

Förslag: I den mån en fråga om bildande av ett europakooperativ genom fusion inte regleras i SCE-förordningen, skall bestämmelserna om fusion av publika försäkringsaktiebolag i 15 a kap. försäkringsrörelselagen tillämpas på en understödsförening som deltar i bildandet av ett europakooperativ genom fusion.

Skälen för förslaget: Förfarandet vid bildandet av ett europakooperativ genom fusion regleras i första hand av artiklarna 19–34 i SCE-förordningen. Om en fråga inte regleras uttryckligen av förordningens bestämmelser, anges i artikel 20 att varje kooperativ som deltar i bildandet av ett europakooperativ genom fusion i den delen skall vara underställt de nationella bestämmelser om fusion av kooperativ som gäller i den medlemsstat där europakooperativet hör hemma. Om sådan lagstiftning saknas skall de bestämmelser som enligt den statens lagstiftning tillämpas på intern fusion av publika aktiebolag gälla också för det aktuella kooperativet.

För understödsföreningar saknas i dag bestämmelser om fusion. Genom SCE-förordningen skapas dock en möjlighet för understödsföreningar att delta i bildandet av europakooperativ genom fusion. I det fallet skall, enligt förordningen, således de nationella bestämmelser som gäller vid intern fusion av publika aktiebolag tillämpas på en understödsförening som deltar i bildandet av ett europakooperativ genom fusion.

Som framgår av avsnitt 4.6 finns det särskilda bestämmelser om fusion för vissa finansiella aktiebolag, nämligen bankaktie-

bolag, kreditmarknadsbolag och försäkringsaktiebolag. Dessa bestämmelser finns i 10 och 11 kap. lagen om bank- och finansieringsrörelse respektive 15 a kap. försäkringsrörelselagen. De skiljer sig från bestämmelserna om fusion i aktiebolagslagen, vilket hänger samman med att de finansiella företagens verksamhet i flera avseenden skiljer sig från andra företags. Som framgår av det nämnda avsnittet innebär vissa av dessa verksamheter att företagen har ett stort antal borgenärer och andra rättighetshavare. Genom det särskilda förfarandet vid fusion, som bl.a. innebär att Finansinspektionen måste lämna tillstånd till att verkställa fusionsplanen, fungerar Finansinspektionen som något av ställföreträdare för borgenärerna och bevakar deras intressen.

Mot denna bakgrund uppkommer frågan vilka associationsrättsliga bestämmelser om fusion som bör tillämpas på understödsföreningar som deltar i bildandet av ett europakooperativ genom fusion, aktiebolagslagens eller de särskilda bestämmelser som gäller för vissa finansiella företag. Eftersom understödsföreningar driver försäkringsrörelse, liksom försäkringsaktiebolag, framstår det som naturligt att låta de särskilda bestämmelserna om fusion av publika försäkringsaktiebolag i försäkringsrörelselagen gälla för understödsföreningar i den aktuella situationen. En bestämmelse om detta bör tas in i lagen om understödsföreningar.

4.11 Redovisningsvaluta i en förening som deltar i bildandet av ett europakooperativ genom fusion

Förslag: Svenska bestämmelser om att företag med skilda redovisningsvalutor inte får gå samman genom fusion skall inte tillämpas vid bildandet av ett europakooperativ genom fusion.

Skälen för förslaget: Som har framgått av föregående avsnitt regleras förfarandet vid bildandet av ett europakooperativ genom fusion i första hand av artiklarna 19–34 i SCE-förordningen. Om

en fråga inte regleras uttryckligen av förordningens bestämmelser, skall – enligt artikel 20 – varje kooperativ som deltar i bildandet av ett europakooperativ genom fusion i den delen vara underställt de nationella bestämmelser om fusion av kooperativ som gäller i den medlemsstat där europakooperativet hör hemma. Det innebär för svenskt vidkommande att reglerna i 12 kap. föreningslagen blir tillämpliga, i den mån en viss fråga inte regleras i SCE-förordningen.

Enligt föreningslagen får fusion ske endast om de föreningar som skall fusioneras har samma redovisningsvaluta (se 12 kap. 1 § tredje stycket och 3 § andra stycket). Motsvarande bestämmelse finns i aktiebolagslagens bestämmelser om fusion (se 23 kap. 3 § aktiebolagslagen). Bestämmelsen har motiverats med att det kan uppkomma svårigheter att bedöma om fusionsvederlaget har bestämts på ett riktigt sätt om de fusionerande företagen redovisar i olika valutor. I förarbetena har det också uttalats att behovet av att genomföra fusioner mellan företag som har olika redovisningsvalutor är begränsat (se prop. 1999/00:23 s. 95 f.).

I förarbetena till lagen om europabolag konstaterades att den nämnda bestämmelsen i aktiebolagslagen inte lämpar sig för en tillämpning på aktiebolag som ingår i bildandet av ett europabolag och att ett särskilt undantag i den svenska lagen om europabolag därför var motiverat i detta avseende (se prop. 2003/04:112 s. 75 f.). Det förhållandet att SE-förordningen inte specifikt delegerade någon normgivningsrätt till medlemsstaterna i denna fråga ansågs inte utgöra hinder mot en särbestämelse av detta slag.

Ovanstående resonemang kan direkt överföras på frågan om redovisningsvaluta i föreningar som deltar i bildandet av europakooperativ genom fusion. Inte heller i de situationerna bör det ställas krav på att de fusionerande föreningarna skall ha samma redovisningsvaluta. Således bör det i den svenska lagen om europakooperativ klargöras att bestämmelserna om redovisningsvaluta i 12 kap. 1 § tredje stycket och 3 § andra stycket föreningslagen inte skall tillämpas vid bildande av europakooperativ genom fusion.

På motsvarande sätt bör det av lagen om medlemsbanker framgå att bestämmelserna i 10 kap. 1 § andra stycket och 2 § andra stycket den lagen inte skall tillämpas när en medlemsbank deltar i bildandet av ett europakooperativ genom fusion.

Något krav på samma redovisningsvaluta finns inte för understödsföreningar, eftersom det i dag över huvud taget saknas bestämmelser om fusion av understödsföreningar. Eftersom lagen om understödsföreningar saknar bestämmelser om fusion av sådana föreningar, skall i stället bestämmelserna i försäkringsrörelselagen om fusion av publika försäkringsaktiebolag tillämpas beträffande frågor som inte regleras direkt av förordningen (se artikel 20 SCE-förordningen och föregående avsnitt). Även försäkringsrörelselagen uppställer i 15 a kap. 1 § tredje stycket krav på samma redovisningsvaluta i fusionerande bolag. Mot den bakgrunden bör en bestämmelse införas också i lagen om understödsföreningar om att det nämnda lagrummet i försäkringsrörelselagen inte skall tillämpas när en understödsförening deltar i bildandet av ett europakooperativ genom fusion.

4.12 Möjligheten för en myndighet att motsätta sig att en nationell ekonomisk förening deltar i bildandet av ett europakooperativ genom fusion

Förslag: Skatteverket skall få motsätta sig att en svensk ekonomisk förening deltar i bildandet av ett europakooperativ genom fusion, om verket har beslutat om revision hos föreningen och det finns skäl att anta att revisionen skulle avsevärt försvåras av fusionen. Skatteverket skall ha rätt att motsätta sig fusionen endast i de fall då europakooperativet skall ha sitt säte utomlands.

Finansinspektionen skall få motsätta sig att en sådan ekonomisk förening som står under dess tillsyn deltar i bildandet av ett europakooperativ genom fusion, om det finns skäl att anta att det skulle uppstå allvarliga störningar i betalningssystemets eller kapitalmarknadens funktion eller om det annars är motiverat av hänsyn till allmänintresset.

Skälen för förslaget: I avsnitt 4.8 har föreslagits att Sverige bör utnyttja möjligheten att ge en myndighet rätt att motsätta sig en flyttning av europakooperativets säte. Förslaget innebär att Skatteverket skall ha denna rätt i de fall då det ifrågavarande europakooperativet är föremål för revision och Finansinspektionen om det finns skäl att anta bl.a. att det skulle uppstå allvarliga störningar i betalningssystemets funktion. Medlemsstaterna ges i artikel 21 i SCE-förordningen en motsvarande möjlighet när det gäller nationella kooperativ som deltar i bildandet av europakooperativ genom fusion. Sålunda får det i nationell lagstiftning föreskrivas att en myndighet kan motsätta sig att ett kooperativ deltar i en sådan fusion. Om europakooperativets säte förläggs till en annan medlemsstat än den där det ifrågavarande nationella kooperativet har sitt säte är situationen mycket snarlik den som uppkommer vid flyttning av säte. Det är därför logiskt att Skatteverket och Finansinspektionen även i den situationen ges en rätt att motsätta sig den planerade åtgärden. Bestämmelserna om detta bör utformas på motsvarande sätt som de bestämmelser som har föreslagits i avsnitt 4.8.

4.13 Skyddet för medlemmar som motsatt sig bildandet av ett europakooperativ genom fusion

Bedömning: Det bör inte införas några särskilda regler till skydd för medlemmar i en överlåtande förening som har motsatt sig bildandet av ett europakooperativ genom fusion.

Förslag: Medlemmar i en övertagande förening som har motsatt sig bildandet av ett europakooperativ genom fusion skall ha rätt att säga upp sig till utträde ur föreningen om fusionen innebär att europakooperativet kommer att ha sitt säte i en annan medlemsstat än den där den nationella föreningen hade sitt säte.

Skälen för bedömningen och förslaget: I artiklarna 19–34 i SCE-förordningen finns bestämmelser om förfarandet när ett europakooperativ bildas genom fusion. Om en fråga inte regleras

av förordningens bestämmelser skall, som tidigare nämnts, varje kooperativ som deltar i bildandet av ett europakooperativ genom fusion vara underställt de nationella bestämmelser om fusion av kooperativ som gäller i den medlemsstat där europakooperativet hör hemma.

Enligt föreningslagens bestämmelser är ett beslut om fusion giltigt endast om det har biträttts av nio tiondelar av de röstberättigade medlemmarna eller har fattats på två på varandra följande föreningsstämmor och på den senare stämman har biträttts av minst två tredjedelar av de röstande (12 kap. 4 § första stycket). En förenings stadgar kan uppställa längre gående majoritetskrav. Eftersom SCE-förordningen inte innehåller några särskilda majoritetskrav för beslut om fusion, kommer vad som sägs i föreningslagen att gälla för de svenska ekonomiska föreningar som deltar i bildandet av ett europakooperativ genom fusion. Det innebär att medlemmar som tillsammans innehar mer än en tredjedel av rösterna i föreningen kan förhindra att föreningen ingår i en fusion av ifrågavarande slag. Detta ger ett visst minoritetsskydd. Det mest betydelsefulla minoritetsskyddet vid fusion är dock att en medlem i en överlåtande förening som inte har samtyckt till fusionen har rätt att på vissa villkor säga upp sig till utträde ur föreningen (12 kap. 4 § andra stycket). Även denna bestämmelse kommer att gälla för medlemmar i en svensk ekonomisk förening som i egenskap av överlåtande förening deltar i bildandet av ett europakooperativ genom fusion. I artikel 28.2 ges medlemsstaterna rätt att införa ytterligare regler till skydd för medlemmar som motsatt sig fusionen.

Fusion är en ingripande händelse för medlemmarna i en överlåtande ekonomisk förening. Den rätt som medlemmarna har i den övertagande föreningen kan nämligen vara mer begränsad än den rätt han eller hon har haft i den överlåtande föreningen. Medlemskapet i den övertagande föreningen kan även vara förknippat med nya eller ökade förpliktelser. När det gäller bildande av europakooperativ genom fusion tillkommer den aspekten att europakooperativet kommer att ha sitt säte i ett annat land än det där åtminstone en av de deltagande ekonomiska föreningarna

hade sitt säte före fusionen (jfr vad som sägs i prop. 2003/04:112 s. 79 f. om effekterna för aktieägare av att ett bolag deltar i bildandet av ett europabolag genom fusion).

Före den 1 januari 1998 fordrades enligt den svenska föreningslagen för att ett beslut om fusion mellan ekonomiska föreningar skulle kunna fattas, att samtliga röstberättigade medlemmar biträdde beslutet eller att beslut fattades på två på varandra följande föreningsstämmor. När nuvarande majoritetsregel infördes beaktades bl.a. att föreningslagen i flera andra fall har en minoritetsskyddsnivå på en tiondel av samtliga röstberättigade (prop. 1996/97:163 s. 24). Medlemmar i en övertagande förening som inte godkänner fusionen har, till skillnad från medlemmar i en överlåtande förening (se ovan), inte någon särskild utträdesrätt. En fusion har inte ansetts innebära lika genomgripande förändringar för dem som för den överlåtande föreningens medlemmar. För den övertagande föreningen anses fusionen vara en affärstransaktion som inte påverkar dess medlemmars rättigheter och status.

Det finns mot denna bakgrund anledning att, även när det gäller europakooperativ, bedöma frågan om minoritetsskyddets utformning olika när det gäller medlemmar i en övertagande förening respektive medlemmar i en överlåtande förening. För medlemmarna i en överlåtande förening får det skydd som finns i den svenska föreningslagen betraktas som tillräckligt, särskilt med hänsyn till rätten till utträde. Det kan här noteras att det minoritetsskydd som enligt SCE-förordningen gäller i den delvis jämförbara situationen att ett europakooperativ flyttar sitt säte är utformat på ett liknande sätt (se särskilt artikel 7.5).

För medlemmarna i en övertagande förening är skälen för regler av detta slag, såsom har framgått ovan, inte lika starka. Någon generell utträdesrätt bör därför inte gälla för dessa medlemmar. I en särskild situation framstår emellertid en rätt till utträde motiverad, nämligen när europakooperativet efter fusionen får sitt säte i en annan medlemsstat än den där den nationella föreningen hade sitt säte. I den situationen kan medlemmarnas rättigheter komma att påverkas och starka skäl talar därför för

att det även för dessa medlemmar bör finnas en rätt att säga upp sig till utträde ur föreningen. En sådan uppsägning bör ske inom den tid (två månader efter föreningsstämmans beslut) och på de villkor som anges i artikel 7.5 i SCE-förordningen.

Motsvarande bestämmelser om skydd för medlemmar som motsatt sig en fusion finns för medlemsbanker i 10 kap. 3 § lagen om medlemsbanker. Dessa bestämmelser kommer på samma sätt som enligt ovan att gälla för en medlemsbank som deltar i bildandet av ett europakooperativ genom fusion. Även för medlemsbanker bör det därför vara tillräckligt att införa en rätt till utträde för medlemmar i en övertagande medlemsbank, när europakooperativet efter fusionen får sitt säte i en annan medlemsstat än den där den nationella medlemsbanken hade sitt säte.

För understödsföreningar gäller att en medlem får utträda ur en sådan förening, om han inte på grund av sin anställning är skyldig att tillhöra denna (17 § lagen om understödsföreningar). Några ytterligare bestämmelser om rätt till utträde behöver inte införas.

4.14 Offentliggörande av förslag till ombildning av en nationell kooperativ förening till ett europakooperativ

<p>Förslag: Ett förslag till ombildning av en svensk kooperativ förening till ett europakooperativ skall kungöras i Post- och Inrikes Tidningar.</p>

Skälen för förslaget: I SCE-förordningen föreskrivs att en nationell kooperativ förening, under vissa förutsättningar, skall kunna ombildas till ett europakooperativ. Den berörda föreningens förvaltnings- eller ledningsorgan skall upprätta ett förslag till ombildning (artikel 35.3). Det ankommer på föreningsstämman att godkänna förslaget till ombildning (artikel 35.6). Senast en månad innan föreningsstämman sammankallas för att besluta om ombildningen skall förslaget till ombildning offentliggöras på

det sätt som föreskrivs i varje medlemsstats lagstiftning (artikel 35.4).

Svensk lagstiftning innehåller inte några bestämmelser om ombildning av en ekonomisk förening och följaktligen inte heller några bestämmelser om offentliggörande av förslag härom. Det krävs därför att det nu införs särskilda bestämmelser om på vilket sätt ett förslag till ombildning av en svensk ekonomisk förening till ett europakooperativ skall offentliggöras.

I ett stort antal svenska författningar finns bestämmelser om skyldigheten att kungöra olika beslut och andra förhållanden i Post- och Inrikes Tidningar. Som exempel kan nämnas 15 kap. 2 § föreningslagen och 27 kap. 3 § aktiebolagslagen om kungörelse av sådana uppgifter som införs i föreningsregistret respektive aktiebolagsregistret. Det framstår som naturligt att även förslag till ombildning av en ekonomisk förening till ett europakooperativ skall offentliggöras genom en kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar. Särskilda bestämmelser om detta bör alltså införas i svensk lagstiftning.

I avsnitt 4.28 behandlas frågan om offentliggörande av förslag till ombildning av ett europakooperativ till en nationell kooperativ förening.

4.15 Majoritetskrav för beslut om ombildning av en nationell kooperativ förening till ett europakooperativ

<p>Bedömning: Det bör inte införas regler om att beslut om ombildning av en nationell kooperativ förening till ett europakooperativ skall kräva kvalificerad röstmajoritet eller enhällighet i det organ inom vilket arbetstagarinflytandet organiseras.</p>

Skälen för bedömningen: Som har framgått av föregående avsnitt kan en nationell kooperativ förening, under vissa förutsättningar, ombildas till ett europakooperativ. Det ankommer på föreningsstämman att fatta beslut om en sådan ombildning. I

förordningen ges medlemsstaterna därutöver en möjlighet att göra ombildningen avhängig av kvalificerad röstmajoritet eller enhällighet i det organ i föreningen inom vilket arbetstagarinflytandet organiseras (artikel 35.7), dvs. – för svenskt vidkommande – styrelsen.

En ordning med ytterligare majoritetskrav framstår från svenska utgångspunkter som mindre lämplig. När motsvarande fråga var föremål för bedömning i förarbetena till lagen om europablag, konstaterades att det skulle föra mycket långt att ge enskilda styrelseledamöter eller en minoritet av ledamöterna inom styrelsen en vetorätt och att någon motsvarande rätt inte finns i andra situationer (se prop. 2003/04:112 s. 82 f.) Detsamma gäller för ekonomiska föreningar. Inte heller intresset av att stärka arbetstagarinflytande över beslut av detta slag kan motivera en sådan ordning. Arbetstagarinflytande får anses vara tillräckligt väl tillgodosett genom de lagregler som kommer att införas till följd av SCE-direktivet jämte befintliga nationella regler. Rätten att besluta om en ombildning bör vara förbehållen föreningsstämman utan vetorätt för styrelsen eller delar av denna. Möjligheten i artikel 35.7 bör alltså inte utnyttjas.

4.16 Verkställande direktör

Förslag: Ett europakooperativ med säte i Sverige skall, om antalet anställda i europakooperativet under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren i medeltal har överstigit 200, ha en verkställande direktör som ansvarar för föreningens löpande förvaltning. Detsamma skall gälla för ett genom fusion eller ombildning nybildat europakooperativ med säte i Sverige om någon av de juridiska personer som deltar i bildandet vid tidpunkten för bildandet är skyldig att enligt svenska bestämmelser ha en verkställande direktör. Ett europakooperativ med säte i Sverige som driver finansiell verksamhet skall, med undantag av sådana kooperativ som driver försäkringsrörelse, alltid ha en verkställande direktör. I dualistiskt organiserade

europakooperativ skall den verkställande direktören stå under tillsyn av både ledningsorganet och tillsynsorganet.
--

Skälen för förslaget: Ett europakooperativ skall kunna vara organiserat antingen enligt ett s.k. dualistiskt system eller enligt ett s.k. monistiskt system. Det monistiska systemet innebär att det utöver föreningsstämman bara finns ett föreningsorgan, förvaltningsorganet. I det dualistiska systemet finns det i stället utöver stämman två organ, nämligen ett ledningsorgan och ett tillsynsorgan. I det dualistiska systemet skall föreningen förvaltas av ledningsorganet medan denna uppgift i det monistiska systemet åvilar förvaltningsorganet. Ledningsorganet och förvaltningsorganet kan sålunda närmast liknas vid styrelsen i en svensk ekonomisk förening.

Både när det gäller monistiskt och dualistiskt organiserade europakooperativ medger förordningen att medlemsstaterna föreskriver att en verkställande direktör skall ansvara för den löpande förvaltningen på samma villkor som gäller för kooperativ med säte på denna medlemsstats territorium (artiklarna 37.1 och 42.1). I svenska ekonomiska föreningar skall det finnas en verkställande direktör med ett sådant ansvar om antalet anställda i föreningen under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren i medeltal har överstigit 200 (6 kap. 3 § första stycket föreningslagen). Det svenska systemet, där föreningar av särskilt stor betydelse från ekonomisk och social synpunkt har en verkställande direktör, torde i allmänhet uppfattas som ändamålsenligt. För svenskt vidkommande är det därför naturligt att utnyttja möjligheten att kräva att det i europakooperativ, under samma förutsättningar som gäller för en svensk ekonomisk förening, utses en verkställande direktör med ansvar för den löpande förvaltningen.

En komplikation med en sådan reglering är att den innebär att det aldrig skulle kunna krävas att europakooperativ med säte i Sverige utser en verkställande direktör förrän tidigast efter det att två räkenskapsår har förflutit. Ett europakooperativ kan emellertid bildas av en eller flera juridiska personer som var för

sig skulle vara skyldigt att ha en verkställande direktör enligt svenska bestämmelser. I sådana situationer torde ledningsuppgifterna vara så omfattande och komplicerade att det är påkallat med en verkställande direktör. En lämplig avvägning är därför att ett sådant krav finns även i de fall då ett europakooperativ med säte i Sverige har bildats genom fusion eller ombildning och minst en av de deltagande juridiska personerna uppfyller de kriterier som har beskrivits i det föregående. Det innebär visserligen att europakooperativ som bildas på annat sätt än genom fusion eller ombildning och redan från början har mer än 200 anställda inte kommer att behöva ha någon verkställande direktör under de två första räkenskapsåren. Detsamma gäller emellertid även för nybildade svenska ekonomiska föreningar.

I kreditmarknadsföreningar, institut för elektroniska pengar samt börser, auktoriserade marknadsplatser, clearingorganisationer och centrala värdepappersförvarare, som driver verksamheten i ekonomisk förening, skall det alltid finnas en verkställande direktör. Precis som för icke-finansiella ekonomiska föreningar är det naturligt att utnyttja möjligheten att ge en verkställande direktör ansvaret för den löpande förvaltningen i finansiella europakooperativ under samma förutsättningar som gäller för motsvarande svenska finansiella föreningar. Sålunda bör det alltid finnas en verkställande direktör i ett europakooperativ med säte i Sverige som driver sådan finansiell verksamhet.

Ledningsreglerna för medlemsbanker skiljer sig något från de som gäller för ovan nämnda finansiella föreningar genom att de utgår från huvudprincipen att styrelsen är det centrala organet, som svarar för förvaltningen av bankens angelägenheter. Styrelsen kan emellertid delegera förvaltningsuppgifter till en eller flera verkställande direktörer, och lagen om medlemsbanker utgår också från att en verkställande direktör skall leda verksamheten. De legala skillnaderna torde i det praktiska arbetet vara små. Även för europakooperativ med säte i Sverige som driver bankrörelse bör det därför alltid finnas en verkställande direktör.

När det gäller understödsföreningar saknas bestämmelser om verkställande direktör i såväl lagen om understödsföreningar

som 1951 års lag om ekonomiska föreningar. Den verksamhet som drivs i en sådan förening är dock finansiell. Man skulle därför kunna hävda att det finns skäl att, för europakooperativ med säte i Sverige som driver sådan verksamhet, ställa samma krav som på europakooperativ som driver annan finansiell verksamhet. Vad SCE-förordningen medger är emellertid att medlemsstaterna föreskriver att en verkställande direktör ansvarar för den löpande förvaltningen *på samma villkor* som gäller för kooperativ med säte i Sverige. I de lagar som reglerar understödsföreningar uppställs inte något krav på att det skall finnas en verkställande direktör och det finns därmed inte heller några villkor för en sådan direktörs förvaltning. Mot den bakgrunden framstår det inte som lämpligt att kräva att det skall finnas en verkställande direktör i ett europakooperativ med säte i Sverige som driver försäkringsrörelse.

Av artikel 8 i SCE-förordningen följer att bestämmelserna i föreningslagen och lagen om medlemsbanker om den verkställande direktören kommer att vara tillämpliga på en verkställande direktör i ett europakooperativ. I avsnitt 4.20 föreslås att bestämmelserna i föreningslagen och lagen om medlemsbanker om styrelsen skall tillämpas på förvaltningsorganet i monistiskt organiserade europakooperativ. Det gäller också reglerna om tillsynen över den verkställande direktören. Den verkställande direktören i ett monistiskt organiserat europakooperativ kommer därför att stå under tillsyn av förvaltningsorganet. Motsvarande tillsynsförhållande kommer emellertid inte att gälla utan vidare mellan tillsynsorganet och den verkställande direktören i dualistiskt organiserade europakooperativ. Det finns dock skäl att låta tillsynsorganets tillsyn omfatta också den verkställande direktören. En särskild regel om detta finns för övrigt vad avser dualistiskt organiserade europabolag (25 § lagen om europabolag; se även prop. 2003/04:112 s. 84). Mot denna bakgrund föreslås att en motsvarande regel införs såvitt gäller europakooperativ.

4.17 Val av ledamöterna i ledningsorganet

Bedömning: Det bör inte införas bestämmelser som avviker från SCE-förordningens regel om att ledamöterna i ledningsorganet utnämns av tillsynsorganet.

Skälen för bedömningen: Som har framgått tidigare skall det i ett europakooperativ som är organiserat enligt det dualistiska systemet finnas ett ledningsorgan och ett tillsynsorgan. I artikel 39.2 i SCE-förordningen anges att ledamöterna i tillsynsorganet skall utses av föreningsstämman. Ledamöterna i ledningsorganet skall enligt huvudregeln utnämnas av tillsynsorganet (artikel 37.2). En medlemsstat får emellertid föreskriva, eller ge möjlighet att i stadgarna föreskriva, att ledamöterna i ledningsorganet skall utnämnas och entledigas av föreningsstämman på samma sätt som sker i de kooperativ som har sitt säte inom dess territorium. Möjligheten att meddela föreskrifter av detta slag gäller sålunda endast för de medlemsstater som har nationella bestämmelser om dualistiskt organiserade föreningar. I Sverige finns inte några sådana bestämmelser. För svensk del saknas följaktligen förutsättningar att införa bestämmelser som avviker från SCE-förordningens regel om att ledamöterna i ledningsorganet utnämns av tillsynsorganet. Samma bedömning har för europabolagens del gjorts i prop. 2003/04:112 s. 84 f.

4.18 Tidsbegränsning av uppdrag som ledamot i vissa fall

Förslag: Om en ledamot av tillsynsorganet utses till ledamot i ledningsorganet, skall uppdraget som ledamot i ledningsorganet få sträcka sig längst två månader.

Skälen för förslaget: I artikel 37.3 i SCE-förordningen föreskrivs att ingen samtidigt får vara ledamot i europakooperativets ledningsorgan och dess tillsynsorgan. Dock får enligt samma bestämmelse tillsynsorganet i händelse av vakans utse någon av

sina ledamöter till ledamot i ledningsorganet, varvid dennes uppdrag som ledamot i tillsynsorganet tillfälligt upphävs. En medlemsstat får föreskriva att denna period skall vara tidsbegränsad.

Motsvarande fråga var föremål för bedömning i lagstiftningsärendet om europabolag (prop. 2003/04:112 s. 85). Där konstaterades att den ovan beskrivna situationen kan antas inträffa endast i undantagsfall och att de problem som är förenade med att en ledamot i tillsynsorganet tillfälligt lämnar sin befattning för att i stället ingå i ledningsorganet som regel får anses vara av begränsad omfattning. Trots detta ansågs det oförenligt med grunderna för regleringen att låta ett sådant tillstånd bestå under någon längre tid. I lagen om europabolag infördes därför en gräns på två månader (se 19 § lagen om europabolag). Det saknas anledning att göra en annan bedömning i fråga om europakoooperativen. Möjligheten att införa nationella bestämmelser som begränsar den period då en ledamot av tillsynsorganet får vara ledamot i ledningsorganet bör därför utnyttjas även i nu aktuellt sammanhang. I likhet med vad som gäller för europabolagen bör gränsen sättas vid två månader.

4.19 Antalet ledamöter i europakoooperativets organ

Förslag: För europakoooperativ med säte i Sverige skall det uppställas krav på ett minsta antal ledamöter i förvaltnings-, lednings- och tillsynsorganen. Förvaltnings- och ledningsorganen skall bestå av minst tre ledamöter medan det i tillsynsorganet skall finnas minst fem ledamöter. Förvaltnings- och ledningsorganen i europakoooperativ som driver bankrörelse eller ger ut elektroniska pengar skall dock alltid bestå av minst fem ledamöter.

Skälen för förslaget: I artiklarna 37.4, 39.4 och 42.2 i SCE-förordningen anges att antalet ledamöter i förvaltnings-, lednings- och tillsynsorganen skall fastställas i europakoooperativets stadgar. I samtliga fall ger emellertid förordningen medlems-

staterna en möjlighet att i nationell lagstiftning fastställa ett lägsta och/eller högsta antal ledamöter i dessa organ. När det gäller tillsynsorganet är det även möjligt att bestämma att det skall bestå av ett visst antal ledamöter.

Lednings- och förvaltningsorganen i ett europakooperativ motsvaras närmast av styrelsen i en svensk ekonomisk förening. Det framstår då som naturligt att ställa samma krav på dessa organs sammansättning som de som gäller för en ekonomisk förening. Av 6 kap. 1 § första stycket föreningslagen framgår att en ekonomisk förening skall ha en styrelse med minst tre ledamöter. Detsamma bör lämpligen gälla för lednings- och förvaltningsorganen i ett europakooperativ med säte i Sverige. Det finns inte någon övre gräns för antalet styrelseledamöter i svenska ekonomiska föreningar. Någon sådan gräns bör inte heller uppställas när det gäller motsvarande organ i ett europakooperativ.

För medlemsbanker och institut för elektroniska pengar gäller att sådana företag skall ha en styrelse med minst fem ledamöter (6 kap. 1 § första stycket lagen om medlemsbanker och 2 kap. 9 § första stycket lagen om utgivning av elektroniska pengar). Lednings- och förvaltningsorganen i ett europakooperativ som driver bankrörelse eller ger ut elektroniska pengar bör därför, i konsekvens med resonemanget ovan, ha minst fem ledamöter.

Som tidigare har angetts förekommer inte den dualistiska organisationsmodellen för föreningar i Sverige. Genom SE-förordningen och lagen om europabolag har det emellertid införts bestämmelser om dualistiskt organiserade europabolag. Sådana europabolag skall ha ett tillsynsorgan bestående av minst fem ledamöter (23 § första stycket lagen om europabolag). Tillsynsorganet i dualistiskt organiserade europakooperativ skall fylla väsentligen samma funktion som dess motsvarighet i europabolagen. Ett motsvarande krav på minst fem ledamöter bör mot den bakgrunden lämpligen uppställas i svensk lag även när det gäller tillsynsorganet i europakooperativ med säte i Sverige.

4.20 Monistiskt organiserade europakooperativ

Förslag: Bestämmelserna i föreningslagen, lagen om medlemsbanker och lagen om understödsföreningar samt i andra författningar om styrelsen eller dess ledamöter skall tillämpas på förvaltningsorganet eller dess ledamöter, såvida inte annat följer av författningen i fråga eller av SCE-förordningen.

Bedömning: Det bör inte införas några bestämmelser om att vissa kategorier av transaktioner alltid skall ingå i stadgarnas förteckning över transaktioner som kräver beslut av ett tillståndsgivande organ.

Skälen för förslaget och bedömningen: Av artikel 8 i SCE-förordningen följer, som tidigare har framgått, att svenska regler i föreningslagen och annan på kooperativa föreningar tillämplig lagstiftning skall tillämpas på europakooperativ med säte i Sverige i frågor som inte regleras i SCE-förordningen. När det gäller de olika organ som skall finnas i ett europakooperativ finns det anledning att klarlägga innebörden av denna generella utfyllnadsbestämmelse. Det är nämligen inte självklart vilka regler i den svenska lagstiftningen som skall vara tillämpliga på respektive organ och dess ledamöter. Särskilda regler om detta bör därför tas in i den svenska lagen. När det gäller monistiskt organiserade europakooperativ är det därvid, såsom tidigare har konstaterats, naturligt att jämställa förvaltningsorganet i ett europakooperativ med styrelsen i en svensk ekonomisk förening. Det bör således i den svenska lagen om europakooperativ tas in en bestämmelse av innebörd att bestämmelserna i föreningslagen om styrelsen eller dess ledamöter skall tillämpas på förvaltningsorganet i ett europakooperativ eller dess ledamöter (jfr 22 § lagen om europabolag). I likhet med vad som gäller enligt den motsvarande bestämmelsen i lagen om europabolag, bör den generella hänvisningen inte gälla i de fall då annat följer av SCE-förordningen. Vidare kan det förekomma särskilda bestämmelser om saken i andra författningar (se förslaget till lag om ändring i lagen [1987:1245] om styrelserepresentation för de privatanställda i Ds 2005:10). I lagen om europakooperativ bör därför

undantag göras även för de fall då annat följer av författningen i fråga.

Såsom konstaterades i lagstiftningsärendet om europabolag, medför en sådan generell hänvisning som har föreslagits ovan att det inte finns behov av att i den svenska lagstiftningen i detalj reglera vad som skall gälla för förvaltningsorganet och dess ledamöter (se prop. 2003/04:112 s. 87). I några avseenden anges emellertid i SCE-förordningen att medlemsstaterna skall eller får utfärda särskilda regler om förvaltningsorganet. En sådan fråga gäller antalet ledamöter i organet. Den frågan har behandlats i avsnitt 4.19. I det följande tas en annan sådan fråga upp.

Enligt artikel 48.1 skall ett europakooperativs stadgar innehålla en förteckning över de kategorier av transaktioner för vilka det krävs ett uttryckligt beslut av förvaltningsorganet eller medgivande från föreningsstämman. Svensk rätt innehåller inte någon direkt motsvarande regel. Det krävs alltså inte att stadgarna i en svensk ekonomisk förening skall ange vilka slags frågor som kräver styrelsens eller stämmans beslut. Inget hindrar i och för sig att en svensk ekonomisk förening tar in en uppräkningslista av det angivna slaget i stadgarna, så länge som uppräkningslistan är förenlig med tvingande lagregler om vem som beslutar i särskilda frågor.

I artikel 48.3 anges att en medlemsstat får bestämma vilka kategorier av transaktioner samt vilket tillståndsgivande organ som under alla omständigheter skall finnas upptagna i den ovan nämnda förteckningen för de europakooperativ som är registrerade på medlemsstatens territorium. Ur svensk synvinkel framstår det emellertid som främmande att ställa upp några särskilda krav på vad stadgarna i ett europakooperativ skall innehålla i detta hänseende. Sverige bör således inte införa regler av detta slag.

I avsnitt 4.21 behandlas hur Sverige bör hantera den motsvarande valmöjlighet som artikel 48 ger med avseende på dualistiskt organiserade europakooperativ.

4.21 Dualistiskt organiserade europakooperativ

Förslag: Bestämmelserna i föreningslagen och i andra författningar om styrelsen eller dess ledamöter skall tillämpas på ledningsorganet eller dess ledamöter, såvida inte annat följer av författningen i fråga eller av SCE-förordningen.

När det gäller tillsynsorganet och dess ledamöter skall vissa särskilda bestämmelser i föreningslagen om styrelsen eller dess ledamöter tillämpas, bl.a. de som avser:

- bosättningskrav och obehörighetsgrunder för ledamöterna,
- jäv för ledamot,
- krav på medlemskap för ledamöterna,
- protokollföring, samt
- ledamöternas skadeståndsansvar.

Därutöver införs särskilda regler om tillsynsorganets sammanträden.

Tillsynsorganet skall, utöver vad som anges i SCE-förordningen, utöva tillsyn över den verkställande direktörens förvaltning samt inför den föreningsstämma där årsredovisningen skall behandlas yttra sig över redovisningen samt ledningsorganets och den verkställande direktörens förvaltning. Vidare skall tillsynsorganet kunna besluta att dess medgivande krävs för vissa kategorier av transaktioner i europakooperativet.

I fråga om europakooperativ som driver bank- eller försäkringsrörelse skall, i stället för reglerna i 1987 års föreningslag, motsvarande associationsrättsliga regler i lagen om medlemsbanker eller lagen om understödsföreningar i kombination med 1951 års föreningslag om styrelsen eller dess ledamöter tillämpas på tillsynsorganet eller dess ledamöter. När det gäller europakooperativ som driver bankrörelse eller annan tillståndspliktig finansiell verksamhet skall vidare vissa verksamhetsspecifika regler avseende styrelsen eller dess ledamöter tillämpas på tillsynsorganet eller dess ledamöter. Dessa bestämmelser avser bl.a. ledningsprövning.

Skälen för förslaget

Allmänt

Den svenska föreningslagen innehåller, som tidigare har påpekats, inte några regler om föreningar som är organiserade enligt den dualistiska modellen. I artikel 37.5 i SCE-förordningen föreskrivs att en medlemsstat som saknar bestämmelser om ett dualistiskt system får "vidta lämpliga åtgärder" rörande europakooperativ.

Det kan konstateras att förordningens reglering av de olika föreningsorganen är av övergripande karaktär och att det finns åtskilliga frågor som inte behandlas i förordningen. När det gäller de dualistiskt organiserade europakooperativen finns det i dessa frågor inte – i motsats till vad som gäller för monistiskt organiserade europakooperativ – några svenska regler att falla tillbaka på. Det finns därför behov av att utnyttja den möjlighet som förordningen ger att utfärda kompletterande svenska bestämmelser för dessa europakooperativ. Det kan för övrigt konstateras att det i lagen om europabolag har införts kompletterande bestämmelser vad gäller dualistiskt organiserade europabolag (jfr prop. 2003/04:112 s. 87 ff.).

Ledningsorganet har i allt väsentligt samma funktion som styrelsen i en svensk ekonomisk förening. Det är mot den bakgrunden naturligt att svenska bestämmelser om styrelsen tillämpas på ledningsorganet när en viss fråga inte regleras i förordningen. En särskild föreskrift om detta bör tas in i den svenska lagen. Föreskriften kan lämpligen ges den innebörden att bestämmelserna i föreningslagen och andra författningar om styrelsen eller dess ledamöter skall tillämpas på ledningsorganet eller dess ledamöter, såvida inte annat följer av SCE-förordningen eller författningen i fråga. Detta överensstämmer med vad som har föreslagits i det föregående avsnittet beträffande förvaltningsorganet i ett monistiskt organiserat europakooperativ samt även med vad som gäller beträffande europabolag.

En sådan generell hänvisning till nationell rätt är inte ändamålsenlig när det gäller tillsynsorganet, eftersom svensk

föreningsrätt saknar egentlig motsvarighet till detta organ. Vad som här bör komma i fråga är i stället att komplettera förordningens regler i vissa särskilda avseenden. I det följande diskuteras i vilka avseenden sådana kompletteringar behövs.

Tillsynsorganets befogenheter

Enligt SCE-förordningen skall tillsynsorganet utnämna och entlediga ledamöterna i ledningsorganet (artikel 37.2), kontrollera hur ledningsorganet genomför sina uppgifter (artikel 39.1) samt i vissa fall sammankalla föreningsstämma (artikel 54.2). Vid bedömningen av om tillsynsorganet bör ges några ytterligare uppgifter och befogenheter finns det anledning att se på hur dessa frågor har reglerats i lagen om europabolag. Jämförelser kan också göras med den finska föreningslagen (lag om andelslag), som innehåller bestämmelser om ett organ, förvaltningsrådet, som kan liknas vid SCE-förordningens tillsynsorgan. Enligt båda dessa lagar har tillsynsorganet/förvaltningsrådet i uppgift att övervaka styrelsens och den verkställande direktörens förvaltning av bolagets/föreningens angelägenheter. Detta överensstämmer således i princip med vad som föreskrivs om tillsynsorganets uppgift i SCE-förordningen (artikel 39.1), låt vara att SCE-förordningen inte nämner den verkställande direktören i detta sammanhang. För svensk del bör det därför i nationell rätt tas in en kompletterande föreskrift om att tillsynsorganets kontroll skall omfatta även denna del av förvaltningen.

I den finska lagen föreskrivs vidare att förvaltningsrådet till ordinarie föreningsstämma skall avge ett yttrande med anledning av bokslutet. En motsvarande bestämmelse finns även i 17 § lagen om europabolag. Såsom anfördes i lagstiftningsärendet om europabolag får uppgiften att upprätta ett särskilt yttrande inför stämman anses vara av central betydelse för att organet skall kunna fylla den avsedda funktionen (se prop. 2003/04:112 s. 89). Även en regel om detta bör således tas in i lagen om europa-köoperativ.

Vid bedömningen av vilka uppgifter och befogenheter som tillsynsorganet bör ha finns det anledning att understryka att det enligt artikel 37.1 är ledningsorganet som skall ansvara för europakooperativets ledning. Vid sidan av uppgiften att utnämna och entlediga ledamöterna i ledningsorganet har tillsynsorganet till uppgift att kontrollera – i betydelsen granska och övervaka – förvaltningen av europakooperativet. SCE-förordningen anger också uttryckligen i artikel 39.1 att tillsynsorganet för egen del inte får ha några befogenheter att leda europakooperativet eller företräda europakooperativet gentemot tredje man. Att ge tillsynsorganet en aktiv roll i europakooperativets förvaltning skulle således strida mot SCE-förordningen. Det kan därför inte komma i fråga att tilldela tillsynsorganet några rena förvaltningsuppgifter. Däremot är det självfallet angeläget att tillsynsorganet ges goda förutsättningar att på ett effektivt sätt utöva sin kontrollfunktion, inte minst eftersom arbetstagarnas inflytande utövas i detta organ. Det kan därför finnas anledning att ytterligare utnyttja de möjligheter som förordningen ger i detta avseende.

I detta sammanhang är artikel 48 i SCE-förordningen av särskilt intresse. I artikel 48.1 föreskrivs att europakooperativets stadgar skall innehålla en förteckning över de kategorier av transaktioner för vilka det krävs att ledningsorganet inhämtar tillsynsorganets eller föreningsstämmans medgivande. Vidare ges i artikel 48.3 medlemsstaterna en möjlighet att föreskriva att tillsynsorganet självt får besluta att dess medgivande skall inhämtas för vissa kategorier av transaktioner. Genom att tilldela tillsynsorganet en sådan befogenhet blir det möjligt för organet att utöva inflytande över beslut som medför större förändringar av europakooperativets verksamhet eller organisation och som därmed kan komma att påverka europakooperativets medlemmar eller anställda på ett påtagligt sätt. På så sätt stärks även arbetstagarnas inflytande i beslutsprocessen i europakooperativet. Denna möjlighet bör således utnyttjas. Samma bedömning gjordes i lagstiftningsärendet om europabolag. Där angavs som exempel på sådana beslut som kan kräva medgivande av tillsynsorganet

beslut om försäljning av aktier i dotterföretag eller beslut om avskiljande eller nedläggning av en verksamhetsgren (se prop. 2003/04:112 s. 90).

När tillsynsorganet fattar ett beslut om krav på medgivande för vissa kategorier av transaktioner innebär det att ledningsorganets eller den verkställande direktörens behörighet att fatta beslut inskränks i motsvarande mån. För en tredje man som rättshandlar gentemot europakooperativet är det betydelsefullt att känna till en sådan inskränkning. Tillsynsorganets beslut bör således synliggöras. Det sker lämpligen genom att beslutet – för att bli gällande – måste registreras i europakooperativsregistret (se avsnitt 4.29). Det bör åvila tillsynsorganet att se till att beslutet ges in till Bolagsverket för registrering (jfr prop. 2003/04:112 s. 90).

I artikel 48.3 ges medlemsstaterna vidare en möjlighet att bestämma vilka kategorier av transaktioner samt vilket tillståndsgivande organ som under alla omständigheter skall finnas upptagna i stadgarna för europakooperativ med säte på dess territorium. Som konstaterades i förarbetena till lagen om europabolag skulle en lagreglering av det slaget på ett onödigt sätt lägga hinder i vägen för en sådan flexibilitet (se prop. 2003/04:112 s. 91). Några sådana regler bör således inte införas i den svenska lagstiftningen. Det bör i stället överlåtas till varje enskilt europakooperativ att, utifrån föreningens specifika förutsättningar och intressen, fritt avgöra hur stadgarna bör utformas i detta avseende. Detta överensstämmer med den bedömning som har gjorts i det föregående avsnittet beträffande den motsvarande möjlighet som artikeln ger medlemsstaterna i fråga om monistiskt organiserade europakooperativ.

Andra utfyllande regler

Behovet av utfyllande regler för tillsynsorganet gör sig gällande även i andra frågor än de som gäller organets uppgifter och befogenheter. En sådan fråga är vilka bosättnings- och behörighetskrav som skall gälla för tillsynsorganets ledamöter. I SCE-

förordningens artikel 46.2 förutsätts att det finns nationella bestämmelser av detta slag som kan tillämpas på tillsynsorganets ledamöter. Det som ligger närmast till hands för svensk del är att låta relevanta bestämmelser i föreningslagen om styrelseledamöter omfatta även tillsynsorganets ledamöter. En hänvisning till dessa bestämmelser bör således tas in i den svenska lagen.

Också när det gäller tillsynsorganets ledamöters skadeståndsansvar utgår SCE-förordningen från att det finns nationella bestämmelser som kan fylla ut förordningens reglering (se artikel 51). Även i detta avseende synes det naturligt att hänvisa till relevanta bestämmelser i svensk föreningsrätt, nämligen 13 kap. föreningslagen. I 13 kap. 1 § stadgas att styrelseledamot i vissa fall kan bli skadeståndsskyldig vid överträdelser av ”denna lag”, alltså föreningslagen. Ordalydelsen av bestämmelsen gör att det skulle kunna ifrågasättas om en hänvisning till 13 kap. föreningslagen verkligen leder till att överträdelser av bestämmelserna i SCE-förordningen eller i lagen om europakooperativ medför skadeståndsskyldighet på motsvarande sätt. I artikel 51 anges emellertid att ledamöterna i de olika föreningsorganen skall vara skadeståndsskyldiga i enlighet med de nationella bestämmelser som gäller för ekonomiska föreningar för förlust eller skada som tillfogas europakooperativet till följd av åsidosättande av skyldigheter enligt *lagen* eller stadgarna. I den engelska språkversionen av artikel 51 talas om ansvar för de skadeståndsskyldiga ”following any breach on their part of the legal, statutory or other obligations inherent in their duties”. Det sagda får anses innebära att nationella skadeståndsbestämmelser som i enlighet med artikel 51 tillämpas på ekonomiska föreningar skall gälla också för överträdelser av SCE-förordningen, lagen om europakooperativ och andra bestämmelser i lag. Det bör därför inte införas några utfyllande svenska skadeståndsbestämmelser. Vid den bedömningen har även beaktats att det får anses tveksamt om förordningen lämnar något utrymme för en sådan bestämmelse. Motsvarande fråga diskuterades i lagstiftningsärendet om europabolag. Där konstaterades att nationella

skadeståndsbestämmelser skall gälla också för överträdelser av SE-förordningen etc. (se prop. 2003/04:112 s. 91).

Den föreslagna hänvisningen innebär att ledamöter i tillsynsorganet kommer att ingå i den krets av funktionärer som enligt 13 kap. 1 § kan åläggas ett skadeståndsansvar gentemot europa-köoperativet, kooperativets medlemmar och andra. I det enskilda fallet måste dock ansvaret bedömas utifrån de uppgifter och den insyn i europa-köoperativet som den ifrågavarande funktionären har. Det innebär att utgångspunkten för bedömningen av ansvaret för en ledamot i tillsynsorganet kommer att vara en annan än när det gäller exempelvis en styrelseledamot, precis som utgångspunkterna för ansvarsbedömningen i dag skiljer sig åt mellan de personer som omfattas av 13 kap. 1 §.

En genomgång av föreningslagens bestämmelser om styrelsen och dess ledamöter ger vid handen att det finns ytterligare ett antal bestämmelser som lämpligen bör gälla även för tillsynsorganet och dess ledamöter. Det gäller t.ex. bestämmelserna i 6 kap. föreningslagen om en styrelseledamots förtida avgång, om krav på medlemskap i föreningen, om jäv för styrelseledamöter samt om protokollföring vid styrelsesammanträden.

SCE-förordningen innehåller inte några regler om tillsynsorganets sammanträden. Det finns därför behov av kompletterande regler i det avseendet. På motsvarande sätt som har gjorts i lagen om europabolag (18 §) bör i lagen om europa-köoperativ tas in en särskild bestämmelse om sammanträden i tillsynsorganet. Innebörden i bestämmelsen bör vara att ordföranden i tillsynsorganet skall se till att sammanträden hålls när det behövs samt att varje enskild ledamot av tillsynsorganet skall ha rätt att påkalla ett sammanträde.

Artikel 50.1 i SCE-förordningen innehåller bestämmelser om de olika föreningsorganens beslutförhet och majoritetsregler vid beslutsfattande. I artikel 50.2 föreskrivs att, såvida inte stadgarna innehåller någon bestämmelse därom, varje organs ordförande skall ha utslagsröst. Om arbetstagarmedverkan föreskrivs i enlighet med direktiv 2003/72/EG, får medlemsstaterna enligt artikel 50.3 föreskriva att tillsynsorganets beslutförhet och besluts-

fattande i stället skall regleras av de föreskrifter som under samma förhållanden gäller för nationella kooperativa föreningar. Med hänsyn till att det i den svenska lagstiftningen inte finns någon motsvarighet till tillsynsorganet, blir det emellertid för svensk del inte aktuellt att avvika från förordningens bestämmelser i dessa avseenden.

Till tillsynsorganets uppgifter enligt SCE-förordningen hör som ovan har nämnts att kontrollera ledningsorganets och den verkställande direktörens förvaltning. Det är naturligt att reglerna om revision i 8 kap. föreningslagen skall tillämpas också på europakooperativets ledningsorgan och verkställande direktör. Revisorn kommer därmed att utöva tillsyn över dessa. I enlighet med den bedömning som gjordes i lagstiftningsärendet om europabolag bör revisorns tillsyn däremot inte omfatta tillsynsorganet (se prop. 2003/04:112 s. 92 f.). En sådan tillsyn skulle nämligen, med hänsyn till tillsynsorganets funktion och uppgift, vara en främmande uppgift för svenska revisorer. Det bör inte heller ankomma på föreningsstämman att besluta om ansvarsfrihet för tillsynsorganet.

Trots det sagda finns det några bestämmelser i 8 kap. föreningslagen som bör tillämpas också i förhållande till tillsynsorganet. Det gäller exempelvis bestämmelserna i 8 kap. 7 § föreningslagen om revisorsjäv; en ledamot i tillsynsorganet bör sålunda inte kunna fungera som revisor i europakooperativet. För att tillsynsorganets granskande verksamhet skall underlättas är det vidare, såsom konstaterades i lagstiftningsärendet om europabolag, lämpligt att organet får tillgång till samma information från revisorn som ledningsorganet och den verkställande direktören (se prop. 2003/04:112 s. 93). Det gäller exempelvis sådana erinringar som revisorn i samband med revisionen kan komma att framställa enligt 8 kap. 14 § föreningslagen. Vidare bör 8 kap. 11 § föreningslagen om föreningsorganens skyldighet att lämna revisorn upplysningar gälla även för tillsynsorganet.

Särskilt om finansiella föreningar

Europakooperativ med säte i Sverige som avser att driva finansiell verksamhet kommer att omfattas av såväl de associationsrättsliga bestämmelserna i föreningslagen som de särskilda rörelse- och associationsrättsliga regler som gäller för medlemsbanker, kreditmarknadsföreningar, understödsföreningar, börser m.fl.

Som har anförts ovan föreslås att bestämmelserna i föreningslagen och i andra författningar om styrelsen eller dess ledamöter skall tillämpas på ledningsorganet eller dess ledamöter, om inte annat följer av författningen i fråga eller av SCE-förordningen. Därigenom kommer ledningsorganet i ett finansiellt kooperativ att omfattas av de bestämmelser om styrelsen som finns i de särskilda författningar som reglerar de finansiella kooperativens verksamhet.

När det gäller tillsynsorganet föreslås ovan att vissa bestämmelser i föreningslagen om styrelsen och dess ledamöter skall tillämpas på tillsynsorganet och dess ledamöter. Dessutom föreslås för tillsynsorganet vissa kompletterande bestämmelser i lagen om europakooperativ. Utöver dessa bestämmelser finns det dock behov av fler utfyllande regler för tillsynsorgan i finansiella kooperativ. För medlemsbanker och understödsföreningar är det exempelvis nödvändigt att införa särskilda bestämmelser, som hänvisar till de associationsrättsliga bestämmelser som för medlemsbanker finns i lagen om medlemsbanker och för understödsföreningar finns i lagen om understödsföreningar eller 1951 års föreningslag i stället för i 1987 års föreningslag.

I den finansiella lagstiftningen finns det dessutom ett antal särskilda bestämmelser om styrelsen. Dessa bestämmelser kan vara antingen sådana som inte har någon motsvarighet i de allmänna bestämmelserna i föreningslagen eller sådana som skall tillämpas i stället för bestämmelserna i föreningslagen. Det är därför nödvändigt att göra en bedömning av vilka bestämmelser i den finansiella lagstiftningen om styrelsen eller dess ledamöter som skall tillämpas också på tillsynsorganet eller dess ledamöter.

En förutsättning för att en svensk ekonomisk förening skall få tillstånd att driva finansiell verksamhet är – med viss variation i utformningen av bestämmelserna – att de personer som ingår i föreningens ledning har den insikt och den erfarenhet som måste krävas av dem samt även i övrigt är lämpade för en sådan uppgift. Lämplighetsprövningen omfattar styrelse, verkställande direktör och dennes ställföreträdare. Om någon som inte uppfyller lämplighetskraven ingår i föreningens ledning utgör det grund för att återkalla ett meddelat tillstånd. Det nu redovisade gäller dock inte för understödsföreningar.

När det gäller dualistiskt organiserade europakooperativ som avser att driva tillståndspliktig finansiell verksamhet uppkommer frågan om tillsynsorganets ledamöter också bör omfattas av de bestämmelser om lämplighet som gäller för styrelseledamöterna i svenska ekonomiska föreningar som driver verksamhet av samma slag.

I förarbetena (prop. 1995/96:173 s. 84 f.) till reglerna om lämplighetskrav på ledningen i en bank – som numera finns i 3 kap. 2 § första stycket 4 lagen om bank- och finansieringsrörelse – uttalades bl.a. följande. Banker och andra kreditinstitut har en central uppgift i det finansiella systemet. Det är därför väsentligt att verksamheten bedrivs på ett sunt sätt. Vikten av detta har ansetts motivera att det ställs vissa krav på större ägare i en bank. Samma förhållanden utgör skäl att uppställa lämplighetskrav för en banks ledning. Med en banks ledning avses i första hand ledamöterna i bankens styrelse. Prövningen skall således omfatta styrelsen, verkställande direktören och dennes ställföreträdare, dvs. de personer som har det yttersta ansvaret för hur verksamheten bedrivs. Styrelse och verkställande direktör utövar den omedelbara ledningen av banken och har det direkta ansvaret för verksamheten. Den som ingår i ledningen bör ha de kvalifikationer som fordras för att driva rörelsen på ett korrekt sätt. Det finns därför anledning att ställa strängare krav beträffande lämpligheten när det gäller den som ingår i ledningen för en bank än då fråga är om den som avser att förvärva eller redan äger ett kvalificerat innehav. Av dem som ingår i en banks

ledning bör fordras ett tillräckligt kunnande på området eller i vart fall förmågan att skaffa sig sådan kunskap. Viss erfarenhet från näringsverksamhet eller något annat område av betydelse för uppgiften bör också förutsättas. Vidare bör den som ingår i ledningen ha de personliga egenskaper i fråga om omdömesgillhet som uppgiften kräver. I propositionen föreslogs också att i huvudsak motsvarande regler skulle införas för bl.a. kreditmarknadsföretag och försäkringsbolag.

I dualistiskt organiserade europakooperativ är det ledningsorganet som skall ansvara för kooperativets ledning (se artikel 37.1 i SCE-förordningen). Tillsynsorganet får inte självt ha några befogenheter att leda europakooperativet (artikel 39.1). Genom att det är tillsynsorganet – och inte bolagsstämman – som utnämner och entledigar ledamöterna i ledningsorganet (artikel 37.2) kommer ledamöterna i tillsynsorganet emellertid att ha möjlighet att i vart fall indirekt påverka kooperativets löpande verksamhet. På tillsynsorganet ankommer också att kontrollera ledningsorganets och den verkställande direktörens förvaltning. Därtill skall tillsynsorganet – som tidigare angetts – yttra sig över årsredovisningen samt ledningsorganets och den verkställande direktörens förvaltning inför den bolagsstämma där redovisningen skall behandlas. Det föreslås också att tillsynsorganet skall kunna besluta att dess medgivande krävs för vissa kategorier av transaktioner i kooperativet.

Tillsynsorganet och dess ledamöter kommer således att ha en viktig och framträdande roll i europakooperativ som är organiserade enligt det dualistiska systemet. Härtill bör man beakta att allmänhetens förtroende för de föreningar som driver finansiell verksamhet har stor betydelse för att finansmarknaden skall fungera väl samt det samband som finns mellan förtroendet för dessa föreningar och de personer som deltar i ledningen av verksamheten.

Skälen för att uppställa lämplighetskrav för styrelseledamöter gör sig gällande också i fråga om ledamöterna i tillsynsorganet. Bestämmelserna om lämplighetsprövning bör således tillämpas också på ledamöterna i tillsynsorganet. Det nu anförda bör dock

inte gälla för ledamöter i tillsynsorganet i ett europakooperativ som driver försäkringsrörelse, eftersom det för sådana nationella föreningar – dvs. i lagen om understödsföreningar – inte uppställs några särskilda lämplighetskrav för styrelseledamöter.

I författningskommentaren kommer vissa ytterligare bestämmelser som bör gälla för tillsynsorganet eller dess ledamöter att tas upp.

Riksbankslagen

I lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank finns bestämmelser som anger förutsättningarna för valbarhet till fullmäktige och direktionen i Riksbanken. Till valbarhetskriterierna hör att ledamöter i fullmäktige eller direktionen inte får vara ledamot eller suppleant i styrelsen för en bank eller annat företag som står under Finansinspektionens tillsyn (2 kap. 1 § första stycket 3 och 3 kap. 1 § första stycket 5 riksbankslagen).

Vid tillämpningen av dessa bestämmelser kommer ledningsorganet att jämföras med styrelsen. Detta följer av den ovan föreslagna regeln som anger att bestämmelserna i föreningslagen och andra författningar om styrelsen eller dess ledamöter skall tillämpas på ledningsorganet eller dess ledamöter.

För att bestämmelsen även uttryckligen skall utesluta att en ledamot ingår som ledamot i tillsynsorganet i ett dualistiskt organiserat europabolag, skulle bestämmelsen behöva ändras. Som framgår av vad som sagts i det föregående gäller nämligen samma bestämmelser för styrelse och tillsynsorgan endast i de fall som uttryckligen anges.

Utöver de valbarhetskriterier som specificeras får emellertid en ledamot av fullmäktige eller direktionen inte inneha annan anställning eller annat uppdrag som gör personen olämplig att vara ledamot (se 2 kap. 1 § första stycket 4 och 3 kap. 1 § första stycket 6 riksbankslagen). Att en ledamot i fullmäktige eller i direktionen ingår i tillsynsorganet i ett europakooperativ torde vara en sådan omständighet som faller under den bestämmelsen.

Någon ändring i riksbankslagen bedöms därför inte nu vara nödvändig.

4.22 Enskilda ledamöters rätt till information

Förslag: Varje ledamot i tillsynsorganet skall ha rätt att på begäran få del av den information som krävs för utövandet av kontrollen över ledningsorganets och den verkställande direktörens förvaltning. Ledamöter i ledningsorganet och förvaltningsorganet skall ha en motsvarande rätt i fråga om information som krävs för utövandet av kontrollen över den verkställande direktörens förvaltning.

Skälen för förslaget: Det ankommer på tillsynsorganet att kontrollera hur ledningsorganet genomför sina uppgifter (artikel 39.1 i SCE-förordningen). För att utöva denna kontroll är det angeläget att organet har rätt att få del av erforderlig information från ledningsorganet. I artikel 40.3 ges tillsynsorganet en sådan rätt. Enligt andra meningen i samma artikel får en medlemsstat föreskriva att även varje ledamot av tillsynsorganet skall ha möjlighet att begära in informationen.

Frågan om huruvida en sådan rätt borde införas för en enskild ledamot av tillsynsorganet i ett europabolag övervägdes i prop. 2003/04:112 (s. 96 f.). Där konstaterades att det finns skäl som talar såväl för som mot att sådana lagregler införs. Mot en reglering anfördes bl.a. att organet förutsätts fatta sina beslut och göra sina bedömningar kollegialt, varför det kan hävdas att alla ledamöter också bör ha tillgång till samma underlag för sina beslut. För en lagstadgad rätt till information för enskilda ledamöter i tillsynsorganet sades å andra sidan tala att en sådan möjlighet är ägnad att skapa bättre förutsättningar för ledamöterna att fullgöra sina uppgifter. Tillsynen kan därmed bli mer effektiv. Ett ytterligare skäl som framhölls för en sådan ordning var att en sådan regel skulle ge arbetstagarrepresentanterna en stärkt ställning, eftersom dessa i ett dualistiskt organiserat europabolag förekommer endast i tillsynsorganet. Sammanfatt-

ningsvis bedömdes övervägande skäl tala för införandet av en nationell bestämmelse som ger enskilda ledamöter av tillsynsorganet i ett europabolag rätt att få den information de begär. En sådan bestämmelse återfinns i 20 § lagen om europabolag.

Tillsynsorganet i europabolag kommer att få sin motsvarighet i tillsynsorganet i dualistiskt organiserade europakooperativ. Det är därför lämpligt att bestämmelserna om tillsynsorganen, så långt det är möjligt, är utformade på samma sätt. De ovan redovisade skälen för enskilda ledamöters rätt att begära information gör sig gällande även beträffande europakooperativen. Sammanfattningsvis talar övervägande skäl för att en nationell bestämmelse av det slag som avses i artikel 40.3 andra meningen skall införas. Bestämmelsen bör utformas med motsvarande bestämmelse i lagen om europabolag som förebild. Sålunda bör det föreskrivas att varje ledamot i tillsynsorganet skall ha rätt att från ledningsorganet begära in all den information som krävs för att tillsynsorganet skall kunna utöva sin kontroll.

I lagen om europabolag har varje ledamot i ledningsorganet, liksom varje ledamot i förvaltningsorganet i monistiskt organiserade europabolag, givits motsvarande rätt till information från den verkställande direktören (25 och 26 §§; prop. 2003/04:112 s. 97). I konsekvens härmed bör bestämmelser om en sådan rätt införas även för ledamöterna i motsvarande organ i ett europakooperativ.

4.23 Skall en juridisk person få vara ledamot i europakooperativets organ?

Förslag: I lagen om ekonomiska föreningar, lagen om medlemsbanker och lagen om understödsföreningar införs bestämmelser om att en juridisk person inte får vara styrelseledamot.

Skälen för förslaget: I artikel 46.1 i SCE-förordningen anges att det i stadgarna för ett europakooperativ får föreskrivas att ett bolag i den mening som avses i artikel 48 i fördraget skall ha rätt

att vara ledamot i ett organ, såvida inte annat stadgas i den på kooperativ tillämpliga lagen i den medlemsstat där europakooperativet har sitt säte.

Varken den svenska föreningslagen eller någon annan svensk författning innehåller något uttryckligt förbud mot att en juridisk person utses till styrelseledamot i en ekonomisk förening, medlemsbank eller understödsförening. En sedan länge gällande princip är emellertid att detta inte är möjligt. Denna princip, som för övrigt gäller även för andra associationsformer, är numera lagfäst i aktiebolagslagen (8 kap. 10 §). Därigenom är det inte heller möjligt för ett europabolag med säte i Sverige att ha en juridisk person som styrelseledamot (se prop. 2003/04:112 s. 98 f.).

I förarbetena till lagen om europabolag anfördes att det från ett systematiskt perspektiv givetvis hade varit tilltalande att redan i det sammanhanget införa motsvarande bestämmelser även för andra associationsformer, bl.a. ekonomiska föreningar. En sådan reform bedömdes emellertid föra onödigt långt, med hänsyn till att det endast rörde sig om att lagfästa en redan gällande princip.

Mot den angivna bakgrunden står det klart att det inte är lämpligt att en juridisk person tillåts vara ledamot i något föreningsorgan i ett europakooperativ med säte i Sverige. För att förhindra detta bör den princip som redan anses gälla lagfästas. Det bör sålunda i föreningslagen, på motsvarande sätt som redan gjorts i aktiebolagslagen, tas in en bestämmelse om att endast fysiska personer får utses till styrelseledamöter. Motsvarande regler bör tas in i lagen om medlemsbanker och lagen om understödsföreningar.

4.24 Befogenhet att företräda och binda ett europakooperativ

Förslag: Det skall vara möjligt att i stadgarna för ett europakooperativ med säte i Sverige föreskriva att lednings- eller
---

förvaltningsorganet kan bemyndiga en person ensam eller flera personer i förening att företräda europakooperativet.

För ett europakooperativ med säte i Sverige som driver bank- eller finansieringsrörelse skall gälla att europakooperativets firma, med undantag för verkställande direktör i vissa fall, får tecknas bara av två eller flera personer i förening.

Bedömning: Möjligheten att införa bestämmelser om att ett europakooperativ inte skall vara bundet av handlingar som företas av dess organ om dessa handlingar går utöver ändamålet med kooperativets verksamhet bör inte utnyttjas.

Skälen för förslaget och bedömningen: SCE-förordningen utgår från att om två eller flera ledamöter i ett lednings- eller förvaltningsorgan har givits befogenhet att företräda ett europakooperativ, denna befogenhet skall utövas kollektivt (artikel 47.1). Enligt samma artikel kan emellertid lagstiftningen i den stat där europakooperativet har sitt säte medge att annat föreskrivs i stadgarna. En sådan bestämmelse i stadgarna skall kunna göras gällande mot tredje man när den har offentliggjorts i enlighet med de bestämmelser om offentliggörande av handlingar som är tillämpliga på publika aktiebolag. Enligt artikel 47.4 får en medlemsstat föreskriva att det i stadgarna kan medges att befogenhet att företräda europakooperativet får ges en person ensam eller flera personer i förening. Det får vidare föreskrivas att en sådan bestämmelse skall kunna göras gällande mot tredje man under förutsättning att den gäller den allmänna befogenheten. Härför skall dock krävas att stadgebestämmelsen har offentliggjorts i enlighet med vad som angetts ovan.

I 6 kap. 11 § föreningslagen regleras vilka som företräder en ekonomisk förening och tecknar dess firma. Enligt första stycket är det styrelsen som företräder föreningen och som får teckna dess firma. Med styrelsen menas här den beslutande styrelsen. Enligt andra stycket kan styrelsen bemyndiga en styrelseledamot, verkställande direktören eller annan att företräda föreningen, om inte ett förbud mot sådant bemyndigande har tagits in i stadgarna. Vidare kan styrelsen föreskriva att rätten att

företräda föreningen och teckna dess firma får utövas endast av två eller flera personer i förening. Detta är den enda inskränkning som får registreras.

Att styrelsen i en ekonomisk förening utser någon eller några ledamöter eller andra personer att företräda föreningen, t.ex. vid avtal med tredje man, torde snarare vara regel än undantag. Det skulle vara synnerligen opraktiskt om rätten att företräda föreningen endast skulle kunna tillkomma hela styrelsen som kollektiv. Det är mot den bakgrunden lämpligt att utnyttja möjligheten som ges i förordningen att i svensk lagstiftning införa en bestämmelse om att det i stadgarna för ett europakooperativ med säte i Sverige får föreskrivas att lednings- eller förvaltningsorganet skall kunna bemyndiga en person ensam eller flera personer i förening att företräda europakooperativet. Som har framgått ovan följer av SCE-förordningen att en sådan stadgebestämmelse, för att kunna göras gällande mot tredje man, måste offentliggöras i enlighet med bestämmelserna i artikel 12, dvs. i enlighet med de nationella bestämmelser om offentliggörande av handlingar som är tillämpliga på publika aktiebolag. För svensk del finns bestämmelser i detta avseende i 27 kap. aktiebolagslagen.

Bestämmelser motsvarande de i 6 kap. 11 § föreningslagen finns för understödsföreningar i 27 § lagen om understödsföreningar med hänvisning till 28–30 §§ i 1951 års föreningslag. Även för europakooperativ som driver försäkringsrörelse bör det därför införas en bestämmelse om att det i stadgarna för ett sådant kooperativ med säte i Sverige får föreskrivas att lednings- eller förvaltningsorganet skall kunna bemyndiga en person ensam eller flera personer i förening att företräda europakooperativet. För kreditmarknadsföreningar och medlemsbanker går dock den svenska regleringen längre. Det är för dessa företag – utom i vissa fall för verkställande direktör – inte tillåtet att firman tecknas bara av en person (se 12 kap. 5 § lagen om bank- och finansieringsrörelse och 6 kap. 14 § tredje stycket lagen om medlemsbanker). Det hänger samman med de särskilda skyddsintressena i sådana företag. Det saknas anledning att bedöma

firmateckningsrätten i ett europakooperativ som driver motsvarande verksamhet på annat sätt. För ett europakooperativ med säte i Sverige som driver bank- eller finansieringsrörelse bör således gälla att europakooperativets firma, med undantag för verkställande direktör i vissa fall, får tecknas bara av två eller flera personer i förening.

I artikel 47.2 i SCE-förordningen anges att ett europakooperativ förpliktigas gentemot tredje man genom handlingar som företas av dess organ, även om handlingarna inte faller inom ramen för ändamålet med europakooperativets verksamhet. Detta gäller dock inte om handlingarna överskrider de befogenheter som lagstiftningen i den medlemsstat där europakooperativet har sitt säte ger dessa organ eller medger att organen ges. Medlemsstaterna får dock föreskriva att ett europakooperativ inte skall bli bundet av handlingar som går utöver ändamålet med kooperativets verksamhet, om tredje man visste eller med hänsyn till omständigheterna inte kunde vara ovetande om att handlingen gick utöver detta ändamål.

Enligt föreningslagen skall föreningens ändamål alltid anges i stadgarna (2 kap. 2 § första stycket 3). Föreningslagen innehåller inte någon särskild bestämmelse om att föreningsorganen inte får företa handlingar i strid med ändamålet. Detta har ansetts obehövt eftersom redan stadgarna binder alla föreningens organ. I 6 kap. 14 § föreningslagen behandlas ställföreträdarens överskridande av sin befogenhet och föreningens bundenhet gentemot tredje man m.m. Enligt bestämmelsen gäller en rättshandling inte mot föreningen om en ställföreträdare, när han eller hon företog rättshandlingen, överskred sin befogenhet och den mot vilken rättshandlingen företogs insåg eller borde ha insett att befogenheten överskreds. Liknande bestämmelser finns för medlemsbanker i 6 kap. 16 § lagen om medlemsbanker och för understödsföreningar i 27 § lagen om understödsföreningar med hänvisning till 33 § i 1951 års föreningslag. Om ett föreningsorgan eller dess ställföreträdare har företagit en handling i strid med ändamålet för föreningens verksamhet innebär det ett överskridande av befogenheten och föreningen blir således inte

bunden av handlingen om tredje man var i ond tro. I den situationen att ett föreningsorgan har överskridit sin kompetens i förhållande till ett annat föreningsorgan, dvs. om exempelvis styrelsen har vidtagit en åtgärd som det enligt föreningslagen ankommer på stämman att vidta, medför åtgärden inga rättsverkningar mot föreningen. Detta gäller oavsett om tredje man var i god tro eller inte.

Artikel 47.2 motsvarar till sin lydelse artikel 9.1 i det första bolagsrättsliga direktivet (68/151/EEG). Den sistnämnda direktivbestämmelsen har föranlett ändringar i aktiebolagslagens bestämmelser (prop. 1993/94:196 s. 126 f.; se numera 8 kap. 42 § aktiebolagslagen). I det nämnda lagstiftningsärendet gjordes bedömningen att den särskilda undantagsregeln i artikel 9.1 om överskridande av bolagets verksamhetsföremål inte borde utnyttjas. Enligt aktiebolagslagens bestämmelser – som i detta avseende är tillämpliga även på europabolag – är ett bolag sålunda alltid bundet vid befogenhetsöverskridande genom överträdelse av verksamhetsföremålet. Detta är alltså en skillnad i förhållande till föreningslagen, enligt vilken motsvarande befogenhetsöverskridande omfattas av den ovan beskrivna bestämmelsen om ondtröende tredje man (6 kap. 14 §). Det kan emellertid konstateras att skillnaderna mellan 6 kap. 14 § föreningslagen och den reglering som skall gälla för europakooperativ kommer att vara betydande oavsett hur Sverige väljer att hantera den valmöjlighet som medlemsstaterna ges i artikel 47.2. Bl.a. följer direkt av SCE-förordningen att ett europakooperativ vid överträdelse av andra föreningsinterna föreskrifter kommer att vara bundet även mot en ondtröende motpart.

Vid en samlad bedömning synes det lämpligast att ansluta till de överväganden som gjordes vid genomförandet av det första bolagsrättsliga direktivet. Möjligheten som ges i artikel 47.2 att införa en bestämmelse om att ett europakooperativ inte skall vara bundet vid befogenhetsöverskridanden genom handlingar i strid med europakooperativets ändamål bör således inte utnyttjas. Därigenom åstadkommer man en ordning som väsent-

ligen överensstämmer med den som gäller för publika aktiebolag och europabolag.

4.25 När skall den första föreningsstämman hållas?

Bedömning: Möjligheten att införa regler om att den första föreningsstämman skall äga rum inom arton månader efter europakooperativets bildande bör inte utnyttjas.

Skälen för bedömningen: Ett europakooperativ skall, liksom en svensk ekonomisk förening, hålla föreningsstämma minst en gång om året. Stämman skall hållas inom sex månader efter räkenskapsårets utgång. Även detta överensstämmer med svensk rätt (7 kap. 4 § föreningslagen). För medlemsbanker gäller dock att stämman skall hållas inom fyra månader efter utgången av räkenskapsåret (7 kap. 5 § lagen om medlemsbanker) och för understödsföreningar kan kortare tid än sex månader föreskrivas i stadgarna (33 § lagen om understödsföreningar jfd med 57 § 1 mom i 1951 års föreningslag). I SCE-förordningen ges medlemsstaterna en möjlighet att föreskriva att den första föreningsstämman i europakooperativet skall äga rum inom arton månader efter europakooperativets bildande (artikel 54.1). Något sådant krav finns inte i svensk rätt. Enligt de svenska reglerna kan det inträffa att den första föreningsstämman inte hålls förrän närmare två år efter föreningens bildande. En nybildad ekonomisk förening får nämligen utsträcka det första räkenskapsåret att omfatta högst 18 månader från den tidpunkt då bokförings-skyldigheten inträdde för föreningen (3 kap. 3 § bokföringslagen [1999:1078]).

En bestämmelse om att den första föreningsstämman i ett europakooperativ måste hållas inom arton månader från föreningens bildande skulle alltså innebära att det i detta avseende skulle ställas strängare krav på europakooperativ med säte i Sverige än på svenska ekonomiska föreningar. En sådan särbehandling av europakooperativ framstår inte som motiverad. Sverige bör därför inte utnyttja möjligheten att införa regler av

detta slag. Samma bedömning har gjorts för europabolagens del (prop. 2003/04:112 s. 99).

4.26 Investerande medlemmar och villkor för beslutförhet

Bedömning: Det bör inte vara möjligt för europakooperativ med säte i Sverige att anta sådana personer som inte avser att använda eller producera europakooperativets varor eller tjänster som investerande medlemmar (stödm medlemmar). Det bör därför inte heller införas särskilda bestämmelser om villkor för beslutförhet när det gäller sådana medlemmar.

Särskilda bestämmelser om villkor för beslutförhet, när det gäller förhållandet mellan röster som tilldelats i relation till kapitalinsats och andra medlemmar i europakooperativ som deltar i finansiell verksamhet eller försäkringsverksamhet, bör inte införas.

Skälen för bedömningen: Enligt artikel 14.1 i SCE-förordningen får det, om lagstiftningen i den medlemsstat där europakooperativet har sitt säte medger det, i stadgarna föreskrivas att personer som inte räknar med att använda eller producera europakooperativets varor och tjänster får antas som investerande medlemmar (stödm medlemmar). I de fall sådana investerande medlemmar får antas, skall det enligt artikel 61.3 i stadgarna också anges vilka särskilda villkor för beslutförhet som skall gälla i förhållande till övriga medlemmar. Medlemsstaterna skall ha rätt att fastställa miniminivån för sådana särskilda beslutförhetsvillkor för de europakooperativ som har sitt säte inom dess territorium.

Ett av grundkraven för att det skall vara fråga om en kooperativ förening är enligt svensk rätt att medlemmarna skall delta i verksamheten ("det kooperativa kravet"). I svensk föreningsrätt finns således inte någon direkt motsvarighet till investerande medlemmar. Enligt 5 kap. 1 § föreningslagen kan det visserligen i stadgarna för en ekonomisk förening föreskrivas att kapital,

utöver medlemsinsatserna, får tillskjutas genom särskilda insatser (förlagsinsatser) och att sådana insatser får tillskjutas även av andra än medlemmar. Motsvarande gäller för medlemsbanker (5 kap. 1 § lagen om medlemsbanker). Den som enbart är innehavare av förlagsandelar är emellertid inte medlem i föreningen och har därför inte heller rösträtt på föreningsstämman.

Som skäl för att Sverige bör utnyttja möjligheten att tillåta investerande medlemmar i ”svenska” europakooperativ kan anföras att dessa bör ha samma finansieringsmöjligheter som sina utländska motsvarigheter. I den mån europakooperativ med säte i andra länder kan använda sig av de finansieringsalternativ som möjligheten till investerande medlemmar ger, kan det tyckas att även europakooperativ med säte i Sverige bör ha den möjligheten. Om svensk lagstiftning inte skulle tillåta sådana medlemmar kan detta också utgöra ett hinder mot att utländska europakooperativ, där sådana medlemmar förekommer, flyttar till Sverige; något som kan te sig olyckligt ur ett konkurrens- och tillväxtperspektiv.

Mot det sagda skall dock vägas att kravet på deltagande i verksamheten är en grundbult i den svenska lagstiftningen för ekonomiska föreningar. Att göra avkall på detta krav såvitt gäller europakooperativ skulle således var mindre väl förenligt med den svenska synen på kooperativ verksamhet. Det skulle också leda till en obalans mellan nationella svenska ekonomiska föreningar och europakooperativ med säte i Sverige. I sammanhanget bör vidare beaktas att de fördelar som en möjlighet till investerande medlemmar innebär i hög utsträckning kan tillgodoses genom det svenska systemet med förlagsinsatser. Detta system kommer att kunna användas också av europakooperativ med säte i Sverige.

Vid en samlad bedömning får skälen mot att tillåta investerande medlemmar anses väga över. Sverige bör alltså inte utnyttja den möjlighet som SCE-förordningen ger i detta avseende. Följaktligen finns det inte heller någon anledning att i svensk lag ta in några särskilda bestämmelser om skillnader i rösträtt eller

villkor för beslutförhet med avseende på investerande medlemmar.

Villkor för beslutförhet i finansiella företag

Artikel 61.3 föreskriver ytterligare en möjlighet för medlemsstaterna att fastställa miniminivån för särskilda beslutförhetskriterier för de europakooperativ som har sitt säte inom deras territorium. Det gäller när ett europakooperativ, som deltar i finansiell verksamhet eller försäkringsverksamhet, enligt stadgarna får tilldela röster i förhållande till kapitalinsats. Då skall det, enligt SCE-förordningen, i stadgarna också finnas särskilda villkor för beslutförhet som skall gälla i förhållande till övriga medlemmar. Sådana särskilda beslutförhetskriterier kan medlemsstaterna fastställa miniminivån för.

Enligt 7 kap. 1 § andra stycket föreningslagen har varje medlem i en ekonomisk förening en röst, om inte annat anges i stadgarna. Det finns således en möjlighet att i stadgarna tilldela röster i förhållande till kapitalinsats. Om så skulle ha skett, föreskriver SCE-förordningen alltså en skyldighet att i stadgarna ange särskilda villkor för beslutförhet i förhållande till andra medlemmar. Den bestämmelsen, och över huvud taget kravet i artikel 61.3 att villkor för beslutförhet och majoritet som skall gälla för föreningsstämmor skall fastställas i stadgarna, saknar motsvarighet i föreningslagen (jfr 2 kap. 2 §). När det gäller beslutförhet uppställer lagen inget krav på att ett visst minsta antal medlemmar skall vara närvarande eller representerade på en föreningsstämma för att en sådan skall kunna hållas. En föreningsstadgar kan dock uppställa minimikrav, vilket förekommer. Det kan t.ex. krävas att minst tre fjärdedelar av samtliga medlemmar skall vara närvarande. Motsvarande gäller för medlemsbanker och understödsföreningar.

Det är naturligt att det synsätt som ligger bakom bl.a. föreningslagens reglering tillämpas på europakooperativ med säte i Sverige. Eftersom föreningslagen, lagen om medlemsbanker och lagen om understödsföreningar inte uppställer någon mini-

minivå för särskilda beslutförhållanden, när det i stadgarna för en ekonomisk förening tilldelas röster i förhållande till kapitalinsats, finns det inte heller anledning att kräva det för europakooperativ som deltar i finansiell verksamhet eller försäkringsverksamhet och har sitt säte inom Sverige.

4.27 Sanktioner vid överträdelse av kravet på att europakooperativets säte skall vara beläget i samma medlemsstat som huvudkontoret

Förslag: Om ett europakooperativ med säte i Sverige har sitt huvudkontor i en annan medlemsstat, skall Bolagsverket i ett beslut fastställa att det föreligger en överträdelse av artikel 6 i SCE-förordningen. När beslutet har vunnit laga kraft, skall verket förelägga europakooperativet att inom viss tid vidta rättelse genom att flytta antingen säte eller huvudkontor. Om rättelse inte vidtas, skall Bolagsverket besluta att europakooperativet skall gå i likvidation.

Bolagsverkets beslut i ett ärende av detta slag skall kunna överklagas till allmän domstol. Likvidationsbeslutet skall inte få verkställas förrän det har vunnit laga kraft.

Bakgrund: Ett europakooperativ skall ha sitt säte och sitt huvudkontor i samma medlemsstat (artikel 6 i SCE-förordningen). Om ett europakooperativ inte uppfyller detta krav, skall den medlemsstat där europakooperativet har sitt säte vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att europakooperativet uppfyller kravet (artikel 73.2). Åtgärderna kan syfta antingen till att få europakooperativet att flytta tillbaka sitt huvudkontor till den medlemsstat där det har sitt säte eller till att få europakooperativet att flytta sätet till den stat där huvudkontoret är beläget. Om europakooperativet inte vidtar rättelse, skall det försättas i likvidation (artikel 73.3). Den medlemsstat där europakooperativet har sitt säte är skyldig att inleda ett rättsligt eller annat lämpligt förfarande vid varje konstaterad överträdelse av artikel 6 (artikel 73.4). Den medlemsstat där europakooperativet har sitt

huvudkontor är skyldig att omgående underrätta den medlemsstat där europakooperativet har sitt säte om det har blivit fastställt att europakooperativet bryter mot kraven i artikel 6.

I artikel 64 i SE-förordningen finns motsvarande bestämmelser om sanktioner om ett europabolag inte uppfyller kravet på att bolagets säte skall vara beläget i samma medlemsstat som huvudkontoret.

Skälen för förslaget: Som framgått ovan uppställer SCE-förordningen krav på olika åtgärder som skall vidtas när ett europakooperativ bryter mot artikel 6. Det framstår som ändamålsenligt att utforma bestämmelserna härom efter mönster av vad som gäller för europabolag i motsvarande situation (se 29 och 32 §§ lagen om europabolag och prop. 2003/04:112 s. 103). Sålunda bör följande ordning gälla. Om det visar sig att ett europakooperativ som är registrerat i Sverige har sitt huvudkontor i en annan stat, skall den svenska behöriga myndigheten, dvs. Bolagsverket (jfr avsnitt 4.29), i ett beslut fastställa att det föreligger en överträdelse av artikel 6 i SCE-förordningen. Verket skall därefter förelägga europakooperativet att inom viss tid vidta rättelse. I föreläggandet skall europakooperativet, i enlighet med vad som anges i artikel 73.2, uppmanas att inom viss tid antingen flytta tillbaka sitt huvudkontor till den medlemsstat där det har sitt säte eller inleda ett förfarande för att flytta sätet till den stat där huvudkontoret är beläget. Om rättelse inte vidtas inom angiven tid, skall verket förordna att europakooperativet skall gå i likvidation. Verkets handläggning av ett sådant likvidationsärende bör lämpligen följa de regler som gäller vid likvidation av en svensk ekonomisk förening (jfr 11 kap. 6 § föreningslagen).

Enligt artikel 73.4 är Sverige vidare skyldigt att ”inleda ett rättsligt eller annat lämpligt förfarande” mot sådana europakooperativ med säte i Sverige som bryter mot artikel 6. Vad som rätteligen torde avses är att den behöriga myndighetens beslut i dylika frågor skall kunna bli föremål för rättslig överprövning. För att detta krav skall vara uppfyllt bör det föreskrivas att talan kan föras i allmän domstol mot Bolagsverkets olika beslut i ett

ärende av detta slag. Talan bör få föras både mot verkets fastställelse av överträdelsen och verkets beslut om att europakooperativet skall gå i likvidation.

Enligt SCE-förordningen skall förfarandet i ärenden av detta slag ha ”suspensiv verkan”. Verket bör därför inte få vidta några ytterligare åtgärder förrän det beslut varigenom verket har fastställt att det föreligger en överträdelse av artikel 6 har vunnit laga kraft. Vidare bör det föreskrivas att likvidationsbeslutet inte får verkställas förrän det har vunnit laga kraft (jfr prop. 2003/04:112 s. 103).

Som nämnts i avsnitt 4.3 skall medlemsbanker och vissa andra finansiella föreningar ha säte och huvudkontor i samma medlemsstat. Om en svensk medlemsbank brister i detta avseende, skall Finansinspektionen ingripa med sanktioner. Inspektionen kan förelägga företaget att vidta rättelse. Den mest ingripande sanktionen är återkallelse av verksamhetstillståndet. Dessa bestämmelser bör vara tillämpliga parallellt med nyss nämnda bestämmelser i lagen om europakooperativ, vilka bör få motsvarigheter i lagen om medlemsbanker och lagen om understödsföreningar. För medlemsbanker gäller visserligen att en bank vars tillstånd återkallas skall gå i likvidation (se 9 kap. 4 § första stycket 2 lagen om medlemsbanker). Om Finansinspektion redan återkallat tillståndet, saknas det i och för sig anledning för Bolagsverket att använda sig av det tillvägagångssätt som, enligt de regler som nyss beskrivits, normalt skall tillämpas. Detta får emellertid anses följa av allmänna rättsgrundsatser och någon särbestämmelse om detta behövs därför inte.

4.28 Offentliggörande av förslag till ombildning av ett europakooperativ till en nationell kooperativ förening

<p>Förslag: Ett förslag till ombildning av ett europakooperativ med säte i Sverige till en svensk kooperativ förening skall kungöras i Post- och Inrikes Tidningar.</p>
--

Skälen för förslaget: I SCE-förordningen föreskrivs att ett europakooperativ, under vissa förutsättningar, får ombildas till en nationell kooperativ förening som omfattas av lagstiftningen i den medlemsstat där europakooperativet har sitt säte (artikel 76.1). Europakooperativets förvaltnings- eller ledningsorgan skall upprätta ett förslag till ombildning (artikel 76.3). Det ankommer på europakooperativets föreningsstämma att godkänna förslaget till ombildning (artikel 76.6). Senast en månad före det att föreningsstämman skall besluta om ombildningen, skall förslaget till ombildning offentliggöras på det sätt som föreskrivs i varje medlemsstats lagstiftning (artikel 76.4).

I avsnitt 4.14 har den omvända situationen behandlats, nämligen offentliggörandet av ett förslag till ombildning av en svensk ekonomisk förening till ett europakooperativ. Där föreslogs att ett sådant ombildningsförslag skall offentliggöras genom en kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar. Ett förslag till ombildning av ett europakooperativ med säte i Sverige till en svensk ekonomisk förening bör lämpligen offentliggöras i samma ordning. Särskilda bestämmelser om detta bör införas i svensk lagstiftning.

4.29 Registrerings- och tillsynsfrågor

Förslag: Bolagsverket skall handha registreringen av europakooperativ. Verket skall även utöva de funktioner som enligt SCE-förordningen skall utövas av en ”behörig myndighet” i respektive medlemsstat i samband med flyttning av europakooperativets säte eller bildande av europakooperativ genom fusion eller vid överträdelse av artikel 6. Rätten att motsätta sig en sådan flyttning eller fusion skall dock tillkomma Skatteverket och – för företag som står under tillsyn av inspektionen – Finansinspektionen. Uppgiften att i vissa fall sammankalla föreningsstämma i europakooperativ skall utövas av länsstyrelsen.

Skälen för förslaget: SCE-förordningen förutsätter att det i medlemsstaterna finns "behöriga myndigheter" för utövande av vissa funktioner. I artikel 78.2 åläggs varje medlemsstat att utse

- en myndighet som skall utfärda intyg i samband med flyttning av ett europakooperativs säte (artikel 7.8),
- en myndighet som har rätt att motsätta sig att ett europakooperativ flyttar sitt säte (artikel 7.14),
- en myndighet som har rätt att motsätta sig att en nationell ekonomisk förening deltar i bildandet av ett europakooperativ genom fusion (artikel 21),
- en myndighet som skall utföra laglighetskontroll och utfärda intyg i samband med bildande av europakooperativ genom fusion (artiklarna 29 och 30),
- en myndighet som skall sammankalla föreningsstämma i vissa fall (artikel 54),
- en myndighet som skall ingripa mot europakooperativ som inte uppfyller kravet på att föreningens säte och huvudkontor skall vara belägna i samma medlemsstat (artikel 73).

När det gäller de uppgifter som avses i artiklarna 7.8, 29, 30 och 73 ligger det för svenskt vidkommande närmast till hands att låta Bolagsverket utgöra den "behöriga myndigheten". Bolagsverket har redan motsvarande uppgifter beträffande europabolagen (se 6, 15 och 29 §§ lagen om europabolag).

Enligt artikel 11.1 skall varje europakooperativ registreras i den medlemsstat där det har sitt säte "i ett register som anges i lagstiftningen i den medlemsstaten i enlighet med tillämplig lagstiftning för publika aktiebolag". Bolagsverket är registreringsmyndighet för såväl svenska aktiebolag och ekonomiska föreningar som för europabolag med säte i Sverige. En skillnad mellan aktiebolagsregistret och europabolagsregistret å ena sidan och föreningsregistret å andra sidan är emellertid att de båda förstnämnda registren är centrala, medan det förs ett föreningsregister för varje län.

Det är mot bakgrund av det anförda naturligt att Bolagsverket ges uppgiften att handha registrering även av europakooperativen samt därtill knutna uppgifter. Registreringen bör lämpligen ske i ett särskilt register, europakooperativsregistret. Detta register bör, till skillnad från föreningsregistret men i likhet med europabolagsregistret, vara centralt. Som angetts ovan hänvisas det i artikel 11.1 till ett register i enlighet med tillämplig lagstiftning för publika aktiebolag. Följaktligen kommer aktiebolagslagens registreringsbestämmelser att bli tillämpliga på europakooperativsregistret. Detta torde inte medföra några särskilda komplikationer trots att bestämmelserna är utformade med sikte på en annan associationsform än den ekonomiska föreningen. När det gäller de mer detaljerade registreringsföreskrifter som finns i aktiebolagsförordningen är hänvisningen mer problematisk. De oklarheter som finns härvidlag bör dock kunna undanröjas genom utfyllande och klarläggande föreskrifter i den förordning som kommer att knytas till den kommande lagen om europakooperativ (jfr förordningen [2004:703] om europabolag).

Föreskrifter om avgifter i ärenden om registrering i europakooperativsregistret bör meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Bolagsverket. På samma sätt som gäller för t.ex. aktiebolag, ekonomiska föreningar och europabolag bör europakooperativ som registreras i Sverige också tilldelas organisationsnummer enligt en särskild nummerserie. Detta bör komma till uttryck genom en ändring i lagen (1974:174) om identitetsbeteckning för juridiska personer m.fl. Som konstaterades i lagstiftningsarbetet om europabolag föreligger det inte någon harmonisering inom EU när det gäller organisationsnummer (prop. 2003/04:112 s. 105). Det innebär att ett europakooperativ som flyttar sitt säte från ett land till ett annat normalt kommer att tvingas byta organisationsnummer. Denna brist kan inte avhjälpas genom svenska lagstiftningsåtgärder.

Av artikel 8 följer att den behöriga myndigheten, dvs. Bolagsverket, i ett ärende om registrering av ett europakooperativ skall pröva att europakooperativet uppfyller de krav som enligt svensk

rätt gäller för ekonomiska föreningar. Därutöver skall verket kontrollera att de krav som uppställs i SCE-förordningen är uppfyllda. Som exempel kan nämnas bestämmelsen i artikel 11.2 om att ett europakooperativ inte får registreras om det inte har uppfyllt de krav som uppställs i SCE-direktivet beträffande överenskommelse om ordningar för arbetstagarinflytande m.m.

En särskild fråga när det gäller den nyss nämnda artikel 11.2 är om det bör införas bestämmelser om vad som skall gälla i de fall då enbart nationella bestämmelser om arbetstagarinflytande skall vara tillämpliga och det alltså inte skall vidtas några särskilda åtgärder för att fastställa vilket arbetstagarinflytande som skall gälla. Frågan har behandlats i Ds 2005:10 Arbetstagarinflytande i europakooperativ (s. 49 f.). Såsom det sägs där får det anses uppenbart att avsikten med artikel 11.2 inte har varit att förhindra etablering av europakooperativ i de ifrågavarande fallen. Något förtydligande av den saken i den svenska lagstiftningen är emellertid knappast nödvändigt. Det kan däremot finnas anledning att återkomma till saken i den förordning om europakooperativ som kommer att införas som komplement till lagstiftningen. I en sådan förordning kan det även finnas anledning att behandla registreringsförutsättningarna i den snarlika situation som uppkommer i de fall då SCE-direktivet förutsätter en överenskommelse om arbetstagarinflytande men en sådan inte har nåtts inom den i direktivet angivna tiden.

I avsnitt 4.27 har redogjorts för de uppgifter som bör åvila Bolagsverket i de fall då ett europakooperativ i strid med artikel 6 har säte och huvudkontor i olika medlemsstater. Utöver vad som tagits upp i det avsnittet föreskrivs i artikel 73.5 att myndigheterna i den medlemsstat där ett europakooperativ i strid med artikel 6 har sitt huvudkontor skall underrätta den medlemsstat där europakooperativet har sitt säte. Denna underrättelseskyldighet regleras lämpligen på samma sätt som vid motsvarande situation för europabolag. Sålunda bör underrättelseskyldigheten åvila Bolagsverket. Om verket får kännedom om att ett europakooperativ har sitt huvudkontor i Sverige i strid med artikel 6, bör verket vara skyldigt att anmäla överträdelsen till den behö-

riga myndigheten i den stat där europakooperativet har sitt säte. Det är lämpligt att även detta regleras i den förordning om europakooperativ som kommer att införas som komplement till den lag som föreslås i denna promemoria (jfr 10 § förordningen [2004:703] om europabolag).

Behörig myndighet att motsätta sig att ett europakooperativ flyttar sitt säte (artikel 7.14) eller att en nationell ekonomisk förening deltar i bildandet av ett europakooperativ genom fusion (artikel 21) bör, såsom har redogjorts för i avsnitt 4.8 och 4.12 vara Skatteverket och – för finansiella företag – Finansinspektionen.

När det gäller uppgiften att i vissa fall sammankalla föreningsstämma (artikel 54) är det naturligt att till behörig myndighet utse länsstyrelsen. I Sverige ankommer redan enligt gällande bestämmelser motsvarande uppgift på länsstyrelsen. Sålunda föreskrivs i 7 kap. 7 § föreningslagen att länsstyrelsen skall sammankalla föreningsstämma om en stämma som skall hållas enligt lag, stadgar eller stämmobeslut inte har sammankallats på föreskrivet sätt. Motsvarande skyldighet åvilar för övrigt länsstyrelsen även när det gäller sammankallande av bolagsstämma i aktiebolag (7 kap. 17 § aktiebolagslagen) och i europabolag (28 § lagen om europabolag).

Även när det gäller de finansiella föreningarna är det rimligt att Bolagsverket respektive länsstyrelsen fullgör de uppgifter som har beskrivits i det föregående. Det finns emellertid anledning att närmare beröra registreringsfrågan.

Medan kreditmarknadsföreningar, institut för elektroniska pengar, börser, auktoriserade marknadsplatser, clearingorganisationer och centrala värdepappersförvarare registreras i föreningsregistret, registreras medlemsbanker i det särskilda bankregistret. Även det sistnämnda registret förs av Bolagsverket. Däremot registreras understödsföreningar i ett särskilt understödsföreningsregister som förs av Finansinspektionen. Bör på motsvarande sätt europakooperativ som driver bank- respektive försäkringsrörelse registreras i separata register? Den frågan bör, liksom för europabolag (se prop. 2003/04:112 s. 106), besvaras

nekande och samtliga europakooperativ sålunda registreras i ett enda register. Registrering skall enligt artikel 11.1 SCE-förordningen ske i enlighet med tillämplig lagstiftning för publika aktiebolag. Det innebär att aktiebolagslagen och andra författningar kommer att styra vilka uppgifter som skall föras in i registret. Detta bör gälla även för medlemsbanker. Däremot bör registreringen av understödsföreningar ske i enlighet med vad försäkringsrörelselagen och andra författningar föreskriver om registrering av publika försäkringsaktiebolag i försäkringsregistret.

4.30 Filiallagen

Bedömning: Europakooperativ bör inte undantas från filiallagens tillämpningsområde.

Förslag: Filialer till europakooperativ skall vara undantagna från filiallagens bestämmelser om skyldighet att till registreringsmyndigheten ge in redovisningshandlingar och att upprätta årsredovisning.

Skälen för bedömningen och förslaget: Utländska företag som bedriver näringsverksamhet i Sverige omfattas av lagen (1992:160) om utländska filialer m.m. (filiallagen). Ett europakooperativ med säte i ett annat land än Sverige torde vara att betrakta som ett utländskt företag i filiallagens bemärkelse och kommer således i princip att falla under den lagens tillämpningsområde. Det finns anledning att överväga om detta är en lämplig ordning eller om europakooperativen bör undantas från lagens tillämpningsområde.

Motsvarande fråga har när det gäller de två sedan tidigare existerande europeiska associationsformerna bedömts olika. När det gäller europeiska ekonomiska intressegrupperingar har ett sådant undantag gjorts. Detta undantag har sin grund i att många av de regler som finns i filiallagen har sina motsvarigheter i förordningen om europeiska ekonomiska intressegrupperingar (se prop. 1994/95:68 s. 62 f.). Den förordningen innehåller t.ex.

regler om att huvud- och avdelningskontor som finns i en annan stat än där grupperingen har sitt säte skall registreras. När det däremot gäller europabolag har det inte gjorts något undantag från filiallagens tillämpningsområde. Detta har bl.a. motiverats med att det i SE-förordningen inte finns motsvarande regler om registrering av huvud- och avdelningskontor (se prop. 2003/04:112 s. 106 f.).

Frågan är då vad som bör gälla beträffande europakooperativen. Liksom SE-förordningen saknar SCE-förordningen regler om att huvud- och avdelningskontor som finns i en annan stat än där europakooperativet har sitt säte skall registreras. Mot den bakgrunden torde det ligga närmast till hands att göra samma bedömning som har gjorts beträffande europabolag och konstatera att det inte finns några avgörande skäl för att undanta europakooperativ från filiallagens tillämpningsområde. Det är vidare lämpligt att de bestämmelser som finns i filiallagen om bl.a. firma, bokföringsskyldighet och registrering tillämpas också på europakooperativ med säte utanför Sverige. Europakooperativ bör sålunda inte undantas från filiallagens tillämpningsområde. Ett europakooperativ med säte i ett annat land än Sverige bör, på samma sätt som andra utländska företag, vara skyldigt att etablera en filial i Sverige om det avser att bedriva verksamhet här i landet.

Enligt artikel 12.2 skall de nationella bestämmelser som antagits i enlighet med direktiv 89/666/EEG tillämpas på filialer till ett europakooperativ som är grundat i en annan medlemsstat än den där det har sitt säte. Dock får medlemsstaterna föreskriva undantag från dessa bestämmelser av hänsyn till kooperativens särskilda karaktär. EG:s elfte bolagsdirektiv (89/666/EEG) innehåller regler som innebär att medlemsländerna är skyldiga att ställa krav på viss offentlighet beträffande verksamheten vid filialer. I Sverige har dessa regler genomförts genom bestämmelser i filiallagen. Ur svensk synvinkel saknas det i princip anledning att behandla filialer till europakooperativ grundande i en annan medlemsstat än den där det har sitt säte annorlunda än andra filialer. I ett avseende kan det emellertid finnas anledning

till en annan bedömning. Av 13 och 14 §§ filiallagen följer nämligen att filialer till europabolag inte är skyldiga att ge in redovisningshandlingar m.m. till registreringsmyndigheten eller att upprätta årsredovisning. Detta är en följd av det ovan nämnda direktivet. Det synes rimligt att detsamma skall gälla för filialer till europakooperativ. Detta torde även vara den ordning som ligger bäst i linje med förordningen. För detta krävs att filiallagen ändras så att även filialer till europakooperativ omfattas av undantagen i de nämnda bestämmelserna.

4.31 Firma

Förslag: Ett europakooperativs firma skall innehålla beteckningen "SCE".

Skälen för förslaget: I SCE-förordningens artikel 10 föreskrivs att den lagstiftning om innehåll i brev och dokument avsedda för tredje man som är tillämplig för publika aktiebolag i den medlemsstat där SCE-föreningen har sitt säte skall gälla även för en SCE-förening. För svensk del finns sådana bestämmelser i 28 kap. 5 § aktiebolagslagen. Tillämpad på europakooperativ innebär bestämmelserna att ett europakooperativs brev, fakturor och orderblanketter skall ange kooperativets firma, den ort där styrelsen har sitt säte samt kooperativets organisationsnummer.

I samma artikel i SCE-förordningen anges att europakooperativets firma skall föregås eller följas av förkortningen "SCE". Vidare föreskrivs att endast europakooperativ får ha firmor som innehåller förkortningen "SCE" före eller efter namnet. Juridiska personer som har registrerats i en medlemsstat före den dag då SCE-förordningen träder i kraft och vilkas firmor innehåller förkortningen "SCE" skall dock inte vara skyldiga att ändra sina firmor.

Det är inte alldeles klart huruvida SCE-förordningen kräver att beteckningen "SCE" skall ingå i firman eller om det räcker med att den anges i anslutning till firman. Eftersom det sägs att firman skall föregås eller följas av förkortningen skulle det kunna

ligga nära till hands att tolka texten som att beteckningen inte behöver ingå i firman om den anges före eller efter denna. Bestämmelsens placering – i anslutning till en bestämmelse om innehållet i europakooperativets brev m.m. och under rubriken ”Uppgifter som skall finnas i dokumenten” – talar också närmast för att den inte är avsedd att reglera själva firmans innehåll. En sådan tolkning vinner också stöd i t.ex. den engelska språkversionen, där det föreskrivs: ”The name of the SCE shall be preceded or followed by the abbreviation ”SCE”. Samma ordalydelse finner man i den engelska språkversionen av SE-förordningen, medan det i den svenska översättningen står att SE-bolagets firma skall innehålla förkortningen ”SE” före eller efter firman (artikel 11.1). En liknande konstruktion finner man för övrigt även i förordningen om europeiska ekonomiska intressegrupperingar. Där föreskrivs att grupperingsavtalet skall ange grupperingens namn, föregånget eller följt av antingen orden ”europeisk ekonomisk intressegruppering” eller förkortningen ”EEIG”, om inte dessa ord eller denna förkortning redan ingår i namnet (artikel 5a).

När det gäller svenska ekonomiska föreningar föreskrivs i 14 kap. 1 § föreningslagen att firman skall innehålla orden ”ekonomisk” och ”förening” eller förkortningen ”ek.för.”. Ett krav av detta slag har också uppställts i fråga om såväl europabolag som europeiska ekonomiska intressegrupperingar. Sålunda skall ett europabolags firma innehålla beteckningen ”SE” (se 3 § lagen om europabolag) och orden ”europeisk ekonomisk intressegruppering” eller förkortningen ”EEIG” skall ingå i grupperingens firma (se 8 § lagen om europeiska ekonomiska intressegrupperingar). Det faller sig naturligt att kräva att även ett europakooperativs firma innehåller ett särskiljande kännetecken. Således bör det krävas att beteckningen ”SCE” ingår i ett europakooperativs firma. Med hänsyn till att det får anses oklart om ett sådant krav följer direkt av SCE-förordningen bör kravet tydliggöras i svensk lagstiftning. En sådan bestämmelse får – i likhet med vad som konstaterades i lagstiftningsärendet om europabolag – anses vara förenlig med förordningen, trots att

denna inte i detta avseende innehåller någon uttrycklig delegering av beslutanderätten till medlemsstaterna (jfr prop. 2003/04:112 s. 107 f.).

I SCE-förordningen anges vidare att europakooperativets firma i förekommande fall skall föregås eller följas av orden ”förening med begränsat ansvar” (artikel 10). Det rör sig här om det fallet – som torde bli det normala – där medlemmarnas ansvar för föreningens förpliktelser är begränsat till den inbetalda insatsen (jfr artikel 1.2). Det finns inte något behov av att komplettera förordningens bestämmelser i denna del med några svenska bestämmelser.

Utöver de ovan berörda kraven innehåller SCE-förordningen inte några regler om europakooperativets firma. Det innebär att ett europakooperativ med säte i Sverige i övrigt faller under svenska nationella regler om firma. Det får i sin tur till följd att firmalagen (1974:156) kommer att gälla för sådana europakooperativ. Någon särskild erinran om detta i den svenska lagen fordras emellertid inte.

4.32 Bokföringskyldighet m.m.

Bedömning: Ett europakooperativ som har säte i Sverige kommer att vara bokföringskyldigt enligt bokföringslagen, även om det inte utövar näringsverksamhet i Sverige. Ett europakooperativ som bedriver verksamhet i Sverige genom filial kommer att vara bokföringskyldigt för sin verksamhet här och kommer att vara skyldigt att hålla filialens bokföring skild från europakooperativets bokföring i övrigt. Någon ytterligare lagstiftning i dessa avseenden behövs inte.

Förslag: Ett europakooperativ som har säte i Sverige skall upprätta årsredovisning och, i förekommande fall, koncernredovisning, i enlighet med de bestämmelser i årsredovisningslagen, lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag eller lagen om årsredovisning i försäkringsföretag som är tillämpliga på svenska ekonomiska föreningar.

Om ett europakooperativ med säte i Sverige flyttar sitt säte, skall ett särskilt bokslut upprättas. Det särskilda bokslutet skall omfatta den tid för vilken årsredovisning inte tidigare har upprättats fram till den dag då flyttningen av säte har blivit gällande. Också i det fallet att en ekonomisk förening deltar i bildandet av ett europakooperativ genom fusion och europakooperativet får säte i en annan medlemsstat än Sverige, skall ett särskilt bokslut upprättas för föreningen. Det särskilda bokslutet skall omfatta den tid för vilken årsredovisning inte tidigare har upprättats fram till den dag då europakooperativet registreras. Bokslutet skall ges in till Bolagsverket inom en månad från utgången av den period som bokslutet omfattar.

Skälen för bedömningen och förslaget: Juridiska personer som bedriver näring i Sverige är som regel bokföringsskyldiga (se 2 kap. 1 § bokföringslagen). Samma princip gäller för svenska företag som bedriver verksamhet utomlands. Det finns inte någon anledning att behandla europakooperativ på något annat sätt i detta avseende. Europakooperativ med säte i Sverige bör alltså vara bokföringsskyldiga i Sverige även om verksamheten till stor del bedrivs i ett annat land. För att uppnå detta fordras inte några särskilda bestämmelser. Det följer redan av den ovan nämnda bestämmelsen i bokföringslagen.

När det gäller utländska företag som bedriver verksamhet i Sverige genom filial finns ett krav på att bokföring för den verksamhet som bedrivs i Sverige skall hållas avskild från övrig bokföring (11 § filiallagen). Detta bör rimligen gälla även "utländska" europakooperativ som bedriver verksamhet i Sverige genom filial. Detta följer också av vad som föreslagits i avsnitt 4.30, nämligen att europakooperativ skall omfattas av filiallagen. Det behövs således inte heller i denna del några särskilda bestämmelser.

I artikel 68.1 i SCE-förordningen föreskrivs att när det gäller upprättandet av årsredovisning och eventuell sammanställd redovisning skall ett europakooperativ följa bestämmelserna i den

medlemsstat där det har sitt säte i enlighet med direktiven 78/660/EEG och 83/349/EEG (EG:s fjärde och sjunde bolagsrättsliga direktiv). Medlemsstaterna får dock fastställa ändringar av de nationella genomförandebestämmelserna för de direktiven för att ta hänsyn till kooperativens särdrag.

EG:s fjärde och sjunde bolagsrättsliga direktiv har införlivats i svensk lagstiftning genom årsredovisningslagen (1995:1554). Årsredovisningslagen trädde i kraft den 1 januari 1996. Den omfattade då inte ekonomiska föreningar, utan bestämmelser om redovisning i ekonomiska föreningar fanns i numera upphävda 9 kap. föreningslagen. I regeringens proposition 1998/99:130 Ny bokföringslag m.m. gjordes bedömningen att regler om redovisning så långt möjligt bör vara desamma oavsett i vilken form en viss verksamhet drivs. Det föreslogs därför att tillämpningsområdet för årsredovisningslagen skulle utsträckas till att omfatta samtliga företag som är skyldiga att avsluta den löpande bokföringen med en årsredovisning (jfr s. 136). Bestämmelserna om redovisning har därefter utmönstrats från föreningslagen. De särregler som har ansetts motiverade med hänsyn till föreningsformens särart har tagits in i årsredovisningslagen (se t.ex. 5 kap. 15 §, 6 kap. 3 § och 8 kap. 3 §).

När det gäller europakooperativ med säte i Sverige bör de lämpligen vara skyldiga att upprätta redovisning i enlighet med de bestämmelser som gäller för svenska ekonomiska föreningar. Det bör därför införas bestämmelser om detta i den svenska lagstiftningen. Årsredovisningslagen tar, som nämnts ovan, hänsyn till föreningsformens särart i de avseenden det har ansetts behövligt. Genom att när det gäller europakooperativen hänvisa till årsredovisningslagens bestämmelser tillämpliga på ekonomiska föreningar, kommer motsvarande hänsyn att tas till kooperativens särdrag.

Resonemanget ovan är i huvudsak giltigt även för de finansiella föreningarna. Dock gäller inte årsredovisningslagen för medlemsbanker, kreditmarknadsföreningar, institut för elektroniska pengar och understödsföreningar. I stället tillämpas för medlemsbanker, kreditmarknadsföreningar och institut för elek-

troniska pengar lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag samt för understödsföreningar lagen om årsredovisning i försäkringsföretag. Dessa lagar hänvisar i förekommande fall till årsredovisningslagen och innehåller i övrigt bestämmelser anpassade till de nämnda finansiella föreningarnas särart. Mot denna bakgrund bör ett europakooperativ som har säte i Sverige och som driver bank- eller finansieringsrörelse, ger ut elektroniska pengar respektive driver försäkringsverksamhet upprätta årsredovisning och, i förekommande fall, koncernredovisning i enlighet med de bestämmelser i lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag eller lagen om årsredovisning i försäkringsföretag som är tillämpliga på svenska ekonomiska föreningar.

En särskild fråga är vad som skall gälla i redovisningshänseende när ett europakooperativ flyttar sitt säte till eller från Sverige. I propositionen 2003/04:112 behandlades frågan om ett särskilt bokslut i samband med att ett europabolag under ett löpande räkenskapsår flyttar sitt säte från Sverige till en annan medlemsstat. I propositionen (s. 109) konstaterades, med anledning av vad ett antal remissinstanser hade anfört, att det kan vara angeläget för bolagets olika intressenter att kunna bedöma europabolagets ekonomiska ställning vid denna tidpunkt. Ett krav på sådant bokslut skulle vidare, enligt den bedömning som gjordes i propositionen, kunna bidra till att motverka svårigheter när det gäller skattetillsyn samt vara av värde i det brottsbekämpande arbetet. Regeringens slutsats var att det fanns behov av ett särskilt bokslut som upprättas i samband med tidpunkten för flyttning av säte. Samma bedömning gjordes när det gäller den snarlika situation som uppkommer när ett svensk aktiebolag ingår i bildandet av ett europabolag genom fusion och europabolagets säte förläggs till en annan medlemsstat än Sverige.

I avsaknad av beredningsunderlag valde regeringen att inte i propositionen lägga fram några lagförslag i dessa delar. I stället åtog sig regeringen att i ett annat sammanhang återkomma med sådana förslag. Några förslag har hittills inte lagts fram.

De nämnda frågeställningarna aktualiseras även i fråga om europakooperativ. Det är logiskt att frågorna här bedöms på samma sätt som de gjorde i lagstiftningsärendet om europabolag. Sålunda finns det även såvitt gäller europakooperativ behov av bestämmelser om ett särskilt bokslut i de ifrågavarande situationerna.

För att en bestämmelse om särskilt bokslut skall täcka samtliga fall där det kan finnas behov av ett sådant bokslut, bör emellertid bestämmelsen inte begränsas enbart till flyttningar under löpande räkenskapsår. Om ett europakooperativ flyttar sitt säte vid räkenskapsårets utgång, torde kunna hävdas att skyldigheten att upprätta årsredovisning inträder först vid en tidpunkt då årsredovisningslagen inte längre är tillämplig på europakooperativet. Samtidigt torde lagstiftningen i det nya landet inte kräva att årsredovisning upprättas för ett räkenskapsår då europakooperativet var svenskt. I ett sådant fall är situationen lika otillfredsställande som om flyttningen sker under löpande räkenskapsår. Detta talar för att kravet på särskilt bokslut inte bör gälla bara vid flyttning under löpande räkenskapsår, utan omfatta all den tid som har förflutit sedan utgången av det räkenskapsår för vilket årsredovisning senast har upprättats.

En särskild fråga i sammanhanget är vilken typ av bokslut som skall upprättas. Bör det krävas en fullständig redovisning eller är det tillräckligt med en mer översiktlig sammanställning av föreningens ekonomiska förhållanden? Ett tänkbart alternativ är att kräva en sådan delårsrapport som regleras i 9 kap. 3 § första stycket och 4 § årsredovisningslagen (1995:1554). En sådan ordning skulle motsvara vad som gäller vid fusion enligt aktiebolagslagen (se 23 kap. 10 §). En sådan rapport skulle emellertid knappast vara tillräcklig för att tillgodose de behov som det allmänna och föreningens andra intressenter i de nu aktuella fallen har av att kunna följa föreningens ekonomiska ställning ända fram till flyttnings- respektive fusionsdagen. Det kan inte heller uteslutas att en sådan ordning skulle kunna missbrukas av den som har ett intresse av att undvika en ordentlig genomlysning av föreningens räkenskaper. Det framstår också som

mest konsekvent i förhållande till regelverket i övrigt att föreningen, för den tid som den är bokföringsskyldig i Sverige, är skyldig att lämna en fullständig redovisning av sina ekonomiska förhållanden. Övervägande skäl talar därför för att bokslutet innehållsmässigt skall följa bokföringslagens bestämmelser om årsbokslut (se 6 kap. 4–9 och 11 §§). Skyldigheten att upprätta bokslutet bör lämpligen ligga på europakooperativets förvaltningsorgan eller ledningsorgan eller, i fusionsfallet, styrelsen i den ekonomiska föreningen. Det bör omfatta den tid för vilken årsredovisning inte tidigare har upprättats fram till dess att bokföringsskyldigheten upphör, dvs. på flyttnings- respektive fusionsdagen.

En särskild komplikation vid utformningen av reglerna är att ett europakooperativ efter tidpunkten för flyttning av säte respektive fusionens ikraftträdande i princip kommer att falla under det nya hemvistlandets jurisdiktion. Det är därför problematiskt att uppställa krav som gäller tiden efter bytet av säte. Sålunda skulle exempelvis krav i den svenska lagstiftningen på revisorsgranskning eller stämmobehandling av bokslutet efter det att europakooperativet har flyttat säte knappast vara verkningfulla. Några sådana regler bör därför inte införas. För att bokslutet skall tjäna sitt syfte är det dock nödvändigt att det ges in till den svenska registreringsmyndigheten. Regler om detta bör därför införas i den svenska lagstiftningen, oaktat att skyldigheten kommer att inträda efter det att föreningen har lämnat svensk jurisdiktion.

De komplikationer som har berörts i det föregående när det gäller jurisdiktion m.m. får anses vara oundvikliga konsekvenser av det underliggande regelverkets gränsöverskridande karaktär. De är således inte unika för Sverige. Det kan i sammanhanget nämnas att de bestämmelser om bokslut som har införts i den finska lagstiftningen om europabolag torde vara förenade med motsvarande komplikationer. I grunden är detta något som endast torde kunna lösas på gemenskapsnivå. För det fall att det skulle visa sig att regleringen i detta avseende innebär problem i

praktiken bör Sverige därför i lämpligt sammanhang ta initiativ till nödvändiga tillägg till regleringen i SCE-förordningen.

4.33 Föreningskapitals- och redovisningsvaluta

Förslag: Ett europakooperativ med säte i Sverige skall uttrycka sitt kapital i antingen svenska kronor eller euro. Kapitalet skall dock vara uttryckt i samma valuta som europakooperativets redovisningsvaluta.

Bedömning: Det bör inte införas bestämmelser om att ett europakooperativ med säte i Sverige skall vara skyldigt att upprätta sin redovisning i svenska kronor.

Skälen för förslaget och bedömningen: Ett europakooperativ skall enligt artikel 3.1 i SCE-förordningen uttrycka sitt kapital i den nationella valutan. Ett europakooperativ vars säte befinner sig utanför euroområdet får också uttrycka sitt kapital i euro. Enligt en kompletterande bestämmelse i artikel 77.1 får emellertid varje medlemsstat, om och så länge som EMU:s tredje etapp inte är tillämplig på den staten, tillämpa samma bestämmelser på de europakooperativ som har sitt säte inom dess territorium som på de kooperativ eller publika aktiebolag som faller under dess lagstiftning, vad beträffar den valuta som europakooperativets kapital skall vara uttryckt i. Ett europakooperativ skall emellertid under alla omständigheter också få uttrycka sitt kapital i euro, varvid omräkningskursen mellan den nationella valutan och euron skall vara den som gäller den sista dagen i månaden före bildandet av europakooperativet.

Enligt artikel 68.3 skall ett europakooperativ upprätta årsredovisning och eventuell koncernredovisning i den nationella valutan. Ett europakooperativ som har sitt säte utanför euroområdet får, enligt samma bestämmelse, även upprätta sin årsredovisning och, i förekommande fall, sin koncernredovisning i euro. Om och så länge som EMU:s tredje etapp inte är tillämplig på den medlemsstat där ett europakooperativ har sitt säte, får emellertid europakooperativet enligt en kompletterande bestäm-

melse i artikel 77.2 upprätta och offentliggöra sin årsredovisning och, om så är lämpligt, sin koncernredovisning i euro. Medlemsstaten får dock föreskriva att europakooperativets årsredovisning och, i förekommande fall, koncernredovisning skall upprättas och offentliggöras i den nationella valutan på samma villkor som gäller för kooperativ eller publika aktiebolag som omfattas av denna stats lagstiftning.

När det gäller svenska ekonomiska föreningar och publika aktiebolag finns en valmöjlighet mellan redovisning i svenska kronor och euro (se 4 kap. 6 § bokföringslagen). Europakooperativ skall, såsom har föreslagits i avsnitt 4.30, omfattas av filiallagen. Av 14 § första stycket filiallagen följer att även utländska företags filialer i Sverige – och följaktligen också filialer till europakooperativ med säte utanför Sverige – har denna valmöjlighet (se prop. 1999/2000:23 s. 218). Motsvarande valmöjlighet finns för aktiebolagens del när det gäller frågan om i vilken valuta aktiekapitalet skall anges (se 1 kap. 3 § aktiebolagslagen). Aktiekapitalet skall emellertid alltid vara bestämt i samma valuta som redovisningsvalutan. Och för svenska ekonomiska föreningar gäller, för det fall en förening har valt euro som redovisningsvaluta, att det i stadgarna också skall anges att den insats med vilken varje medlem skall delta i föreningen skall vara bestämd i euro (se 2 kap. 2 § tredje stycket föreningslagen).

Som framgått ovan medger SCE-förordningen att europakooperativ med säte i Sverige kan välja att upprätta sin redovisning i antingen svenska kronor eller euro. Mot bakgrund av att svenska ekonomiska föreningar har denna valmöjlighet saknas det för svenskt vidkommande anledning att införa bestämmelser som innebär inskränkningar härvidlag för europakooperativ. Ett europakooperativ med säte i Sverige bör således, i enlighet med vad som följer av SCE-förordningen, kunna välja att upprätta sin redovisning i antingen svenska kronor eller euro.

När det gäller frågan om i vilken valuta ett europakooperativ med säte i Sverige skall uttrycka sitt kapital, torde de ovan redovisade artiklarna i SCE-förordningen inte medge samma valmöjlighet. SCE-förordningen utgår från att ett europakooperativ

uttrycker sitt kapital i den nationella valutan. I medlemsstater som har en annan nationell valuta än euro får europakooperativen också uttrycka sitt kapital i euro, dvs. ha ett system med ”dubbla” valutor för föreningskapitalet. Ett sådant system torde bli komplicerat och är ägnat att skapa förvirring (jfr prop. 2003/04:112 s. 111). Sverige får dock välja att tillämpa samma bestämmelser på europakooperativen som på nationella kooperativ eller publika aktiebolag. Det framstår som ändamålsenligt att utnyttja denna möjlighet. I normala fall torde man kunna utgå från att de som väljer att driva sin verksamhet i form av ett europakooperativ eftersträvar de fördelar som är förknippade med just en *europaisk* associationsform. För sådana föreningar torde det falla sig naturligt att ha sitt kapital och sin redovisning i euro. Sammanfattningsvis får alltså övervägande skäl anses tala för att Sverige inför bestämmelser som gör det möjligt för europakooperativ med säte i Sverige att uttrycka sitt kapital i antingen svenska kronor eller euro. Kapitalet skall emellertid alltid vara bestämt i samma valuta som europakooperativets redovisningsvaluta.

4.34 Skadestånd

Bedömning: Det bör inte införas några särskilda bestämmelser om skadeståndsskyldighet för europakooperativets funktionärer.

Skälen för bedömningen: I 13 kap. föreningslagen finns bestämmelser om skadeståndsskyldighet för ekonomiska föreningsars funktionärer i vissa fall. Av reglerna framgår bl.a. att styrelseledamot, verkställande direktör, revisor, föreningsmedlem och röstberättigad som inte är medlem under vissa förutsättningar kan bli skadeståndsskyldiga mot föreningen, föreningsmedlem eller annan. Liknande bestämmelser om skadeståndsskyldighet finns för medlemsbanker i 11 kap. lagen om medlemsbanker, för kreditmarknadsföreningar i 12 kap. 20 § lagen om bank- och finansieringsrörelse och för understöds-

föreningar i 76 och 76 a §§ lagen om understödsföreningar med hänvisningar till 1951 års föreningslag.

I artikel 51 i SCE-förordningen anges att ledamöterna i lednings-, tillsyns- och förvaltningsorgan skall vara ansvariga för förlust eller skada som tillfogas europakooperativet till följd av att de har åsidosatt sina skyldigheter. Enligt artikeln skall ansvaret regleras av de bestämmelser som gäller för kooperativ i den medlemsstat där europakooperativet har sitt säte. Det innebär att de regler som finns i föreningslagen om styrelseledamöters skadeståndsskyldighet blir tillämpliga. Ansvaret för tillsynsorganets ledamöter har diskuterats särskilt i avsnitt 4.21.

Kretsen av funktionärer som kan ådra sig skadeståndsskyldighet enligt artikel 51 är snävare än den krets som anges i föreningslagen. Uppräkningen i artikel 51 kan dock knappast uppfattas som uttömmande. Av artikel 8 i SCE-förordningen följer att frågor som inte regleras direkt av förordningen i stället skall regleras av de nationella regler som skulle gälla för en kooperativ förening. Detta torde innebära att de skadeståndsrättsliga regler i föreningslagen som omfattar andra personer – såsom verkställande direktör, revisor och föreningsmedlem – genom hänvisningen i artikel 8 också kommer att bli gällande för europakooperativen (jfr prop. 2003/04:112 s. 112). Någon särskild bestämmelse om dessa funktionärers skadeståndsskyldighet behövs därför inte.

4.35 Straff och vite

Förslag: Genom särskilda bestämmelser i lagen om europakooperativ och lagen om understödsföreningar görs straffrättsliga regler i föreningslagen och lagen om understödsföreningar tillämpliga också i fråga om europakooperativ.

Det införs vidare bestämmelser som gör bestämmelserna om vite i aktiebolagslagen och försäkringsrörelselagen tillämpliga i fråga om europakooperativ.

Bakgrund: I föreningslagens 16 kap. 1 § finns bestämmelser om straff för överträdelser av vissa bestämmelser i lagen. De förfaranden som straffbeläggs är bl.a. underlåtenhet att sammankalla styrelsen enligt 6 kap. 8 § andra stycket andra meningen och underlåtenhet att föra medlemsförteckning enligt 3 kap. 6 §. Gärningar som begås inom en ekonomisk förening kan också falla under brottsbalkens regler. Det kan gälla t.ex. reglerna om osant intygande, svindleri, trolöshet mot huvudman och oredlighet mot borgenärer. Även brottsbalkens regler om företagsbot är tillämpliga på ekonomiska föreningar.

I 16 kap. 2 § föreningslagen finns vidare bestämmelser om vite. Enligt dessa bestämmelser kan registreringsmyndigheten förelägga verkställande direktör eller styrelseledamot i en ekonomisk förening att vid vite vidta vissa åtgärder, t.ex. ge in behörig registreringsanmälan. Föreningslagens bestämmelse om vite har sin motsvarighet i 30 kap. 2 § aktiebolagslagen. Enligt den bestämmelsen kan Bolagsverket vid vite förelägga den verkställande direktören eller en styrelseledamot att göra en behörig anmälan för registrering samt att på bolagets brev, fakturor m.m. lämna vissa upplysningar om bolaget.

I lagen om understödsföreningar finns särskilda straffbestämmelser. I vissa delar hänvisar bestämmelserna till 1951 års lag om ekonomiska föreningar (se 77–80 §§). Till böter döms exempelvis den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i försäkringsteknisk utredning som getts in till Finansinspektionen. I 74 § finns också särskilda bestämmelser om vite.

Skälen för förslaget: SCE-förordningen förutsätter att ett europakooperativ i varje medlemsstat skall jämföras med en kooperativ förening med säte i den medlemsstaten (se artikel 9). Det innebär att de straffbestämmelser som, i enlighet med det ovan anförda, gäller för förfaranden i svenska ekonomiska föreningar också bör gälla för motsvarande förfaranden i ett europakooperativ med säte i Sverige. Frågan är om detta följer av förordningens regler eller om det behövs kompletterande svenska regler om saken.

Några bestämmelser om straffrättsliga sanktioner eller vite finns inte i förordningen. Av artikel 8 framgår att europakooperativ skall – i de delar som förordningen lämnar en fråga helt eller delvis oreglerad – regleras av de lagbestämmelser som i respektive medlemsstat skall gälla för kooperativa föreningar. Bestämmelsen skulle kunna tolkas så att den omfattar samtliga bestämmelser som i den nationella lagstiftningen är tillämpliga på ekonomiska föreningar, inklusive de straffrättsliga. Några särskilda bestämmelser skulle i så fall inte behövas för att göra de nu aktuella straffrättsliga reglerna tillämpliga på europakooperativen.

I lagstiftningsärendet om europabolag diskuterades motsvarande frågeställning. Där konstaterades att frågor om straffrätt ligger utanför den gemenskapsrättsliga kompetensen. Det bedömdes därför att SE-förordningens motsvarighet till artikel 8 i SCE-förordningen inte kunde åberopas som grund för tillämpning av nationella straffrättsliga bestämmelser. Det ansågs således nödvändigt att i den nationella lagstiftningen ange det straffbelagda området (se prop. 2003/04:112 s. 113).

Frågan om straffrättsliga bestämmelser bör lämpligen lösas på samma sätt som i det ovan nämnda lagstiftningsärendet. Det bör således komma till uttryck i den svenska lagstiftningen att föreningslagens bestämmelser gäller också i fråga om europakooperativ. Detsamma bör gälla beträffande straffbestämmelserna i lagen om understödsföreningar. Detta bör ske genom att det i lagen om europakooperativ och lagen om understödsföreningar införs särskilda regler om att de ovan nämnda straffrättsliga bestämmelserna i föreningslagen och lagen om understödsföreningar skall tillämpas också i fråga om europakooperativ (jfr 30 § lagen om europabolag). Såsom också konstaterades i förarbetena till lagen om europabolag krävs dock inte några motsvarande regler när det gäller brottsbalkens straffbestämmelser. Gärningar som är straffbelagda i brottsbalken och som begås inom ramen för verksamheten i ett europakooperativ kommer utan vidare att falla under brottsbalkens tillämpning (jfr 2 kap 1 § brottsbalken). Detsamma gäller förfaranden som är

straffbelagda i specialstraffrätten och andra författningar, som inte innehåller särskilda referenser till ekonomiska föreningar.

Vad som har anförts ovan bör gälla även beträffande bestämmelser om vite. Med hänsyn till att det i fråga om registrering av europakooperativ är aktiebolagslagens bestämmelser, och för europakooperativ som driver försäkringsrörelse försäkringsrörelselagens bestämmelser, som skall vara tillämpliga, är det lämpligt att dessa lagars bestämmelser om vite görs tillämpliga på europakooperativ. Det bör således, på motsvarande sätt som beträffande straffbestämmelserna, införas särskilda bestämmelser om att 30 kap. 2 § aktiebolagslagen och 21 kap. 2 § försäkringsrörelselagen skall tillämpas också i fråga om europakooperativ (jfr 31 § lagen om europabolag).

5 Frågor om europabolag

Förslag: I lagen om europabolag tas in bestämmelser om att Skatteverket – och beträffande företag som står under Finansinspektionens tillsyn – Finansinspektionen skall ha rätt att under vissa förhållanden motsätta sig att ett europabolag flyttar sitt säte till ett annat land eller att ett aktiebolag deltar i bildandet av ett europabolag genom fusion. Vidare tas in bestämmelser om särskilt bokslut i samband med flyttning av säte respektive fusion. Bestämmelserna skall ha samma innebörd som de motsvarande bestämmelser som har föreslagits i fråga om europakooperativ.

Skälen för förslaget: I propositionen 2003/04:112 utlovade regeringen att återkomma med förslag när det gäller vissa frågor om europabolag. Det gäller dels frågorna om en myndighets rätt att motsätta sig att ett europabolag flyttar sitt säte respektive att ett svenskt aktiebolag deltar i bildandet av ett europabolag genom fusion, dels frågan om ett särskilt bokslut vid flyttning av säte respektive fusion. Motsvarande frågor har, såvitt gäller europakooperativ, behandlats i avsnitten 4.8, 4.12 och 4.32. Det är logiskt att frågorna behandlas på samma sätt när det gäller europabolagen. Sålunda bör det i lagen om europabolag tas in motsvarande bestämmelser om Skatteverkets och – i förekommande fall – Finansinspektionens rätt att under vissa förhållanden motsätta sig att ett europabolag flyttar sitt säte eller att ett aktiebolag deltar i bildandet av ett europabolag genom fusion

och om särskilt bokslut i samband med flyttning av säte respektive fusion.

6 Ikraftträdande

Förslag: Den nya lagen om europakooperativ liksom de i övrigt föreslagna lagändringarna skall träda i kraft den 18 augusti 2006.

Skälen för förslaget: SCE-förordningen träder i kraft den 18 augusti 2006. SCE-direktivet skall vara införlivat i medlemsstaternas lagstiftning samma dag. De frågor som förordningen har överlämnat till medlemsstaterna att besluta om bör vara lösta samtidigt som förordningens bestämmelser och de nationella bestämmelser som följer av direktivet skall börja tillämpas. Den nya lagen om europakooperativ och de ändringar i befintlig lagstiftning som nu föreslås bör därför också träda i kraft den 18 augusti 2006.

